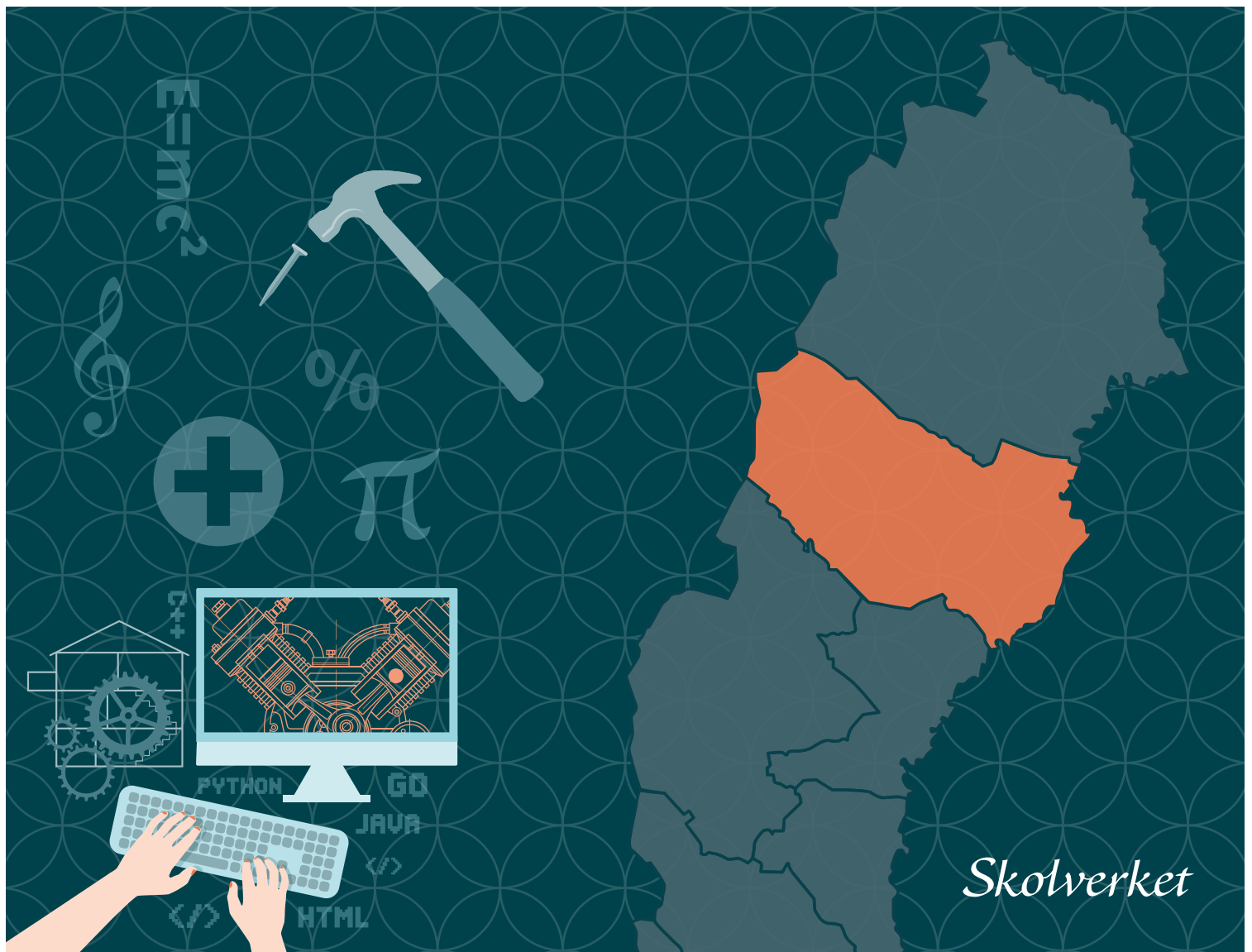

REGIONALA
PLANERINGSUNDERLAG

Planeringsunderlag för gymnasial utbildning

Västerbottens län

Skolverket

Planeringsunderlag för gymnasial utbildning

Västerbottens län

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri PDF
från Skolverkets webbplats: skolverket.se/publikationer

Diarienummer: 2022:1840

Grafisk form och illustrationer: Typoform
Grafik och kartor: Skolverket

Skolverket, Stockholm 2023

Innehåll

Inledning	5
Sammanfattning av Skolverkets bedömning	6
Gymnasieskolan	6
Komvux	8
Kort om Västerbottens län	9
Befolkningsstruktur	9
Arbetsmarknad	9
Del 1 Arbetsmarknadens behov, unga och vuxnas efterfrågan och utbildningsutbud i länet	10
Arbetsmarknadens behov av utbildad arbetskraft	11
Behov av arbetskraft med gymnasial yrkesutbildning	11
Behov av arbetskraft med högskoleförberedande utbildning och högskoleutbildning	16
Regionens bedömning om behovet av arbetskraft	18
Ungdomars och vuxnas efterfrågan på och behov av gymnasial utbildning	19
Förväntad utveckling av elevantalet i gymnasieskolan	19
Ungdomars efterfrågan på utbildning i gymnasieskolan	20
Vuxnas efterfrågan på och behov av yrkesutbildning inom komvux	23
Gymnasial utbildning i länet	25
Gymnasieskolan: nationella program i länet	25
Gymnasieskolan: introduktionsprogram i länet	27
Komvux: yrkesinriktad vuxenutbildning i länet	30
Anpassad gymnasieskola i länet	32
Del 2 Fördjupning per utbildningsområde	33
Bilaga 1. Yrkesstatistik Västerbottens län	126
Bilaga 2. Definitioner och förklaringar	127

Inledning

Riksdagen har fattat beslut om ändringar i skollagen som innebär att arbetsmarknadens behov ska få betydelse vid planering och dimensionering av vissa utbildningar inom gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning (komvux). Ändringarna ska öka det tillgängliga utbudet av utbildning på gymnasial nivå, underlätta ungdomars och vuxnas etablering på arbetsmarknaden samt förbättra kompetensförsörjningen till välfärd och näringsliv.¹ Lagändringarna ska tillämpas första gången för utbildning som påbörjas 2025.

För att stärka förutsättningarna för en ändamålsenlig planering och dimensionering av gymnasial utbildning ska Skolverket ta fram regionala planeringsunderlag.² Planeringsunderlagen ska stödja huvudmännen i att planera utbildningsutbudet så att det möter både ungdomars efterfrågan, vuxnas efterfrågan och behov samt arbetsmarknadens behov.

Detta planeringsunderlag avser Västerbottens län och innehåller beskrivningar av:

- Skolverkets bedömning om behov av förändringar i länets utbildningsutbud
- arbetsmarknadens behov av gymnasialt utbildade i länet och nationellt
- ungdomars efterfrågan på gymnasial utbildning och vuxnas efterfrågan på och behov av yrkesutbildning inom komvux³
- de utbildningar som erbjuds i länet och elevernas pendlingsmönster.

För gymnasieskolan ska planeringsunderlagen användas för utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. För yrkesutbildning inom komvux ska underlagen användas för utbildning som påbörjas efter den 31 december 2024.

I underlaget använder Skolverket statistik från flera olika källor. När inget annat anges kommer statistiken från Skolverket.

1. Prop. 2021/22:159 s. 1.
2. 6 a § förordning (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.
3. Med yrkesutbildning avses i lagstiftningen yrkesämnen och sammanhållna yrkesutbildningar inom komvux på gymnasial nivå.

Sammanfattning av Skolverkets bedömning

Skolverkets bedömning baseras på planeringsunderlaget. Här följer en övergripande sammanfattning. Det finns en mer detaljerad bedömning för varje utbildningsområde i respektive fördjupningsdel.

Gymnasieskolan

För att möta arbetsmarknadens behov och ungdomars efterfrågan bör platser i Västerbottens län omdisponeras från högskoleförberedande program till yrkesprogram.

Yrkesprogram

Skolverket anser att andelen erbjudna platser bör öka för 5 yrkesprogram. Det gäller

- el- och energiprogrammet
- fordons- och transportprogrammet
- industritekniska programmet
- VVS- och fastighetsprogrammet
- vård- och omsorgsprogrammet.

Det finns risk för brist på arbetskraft med dessa utbildningar i länet framöver, både enligt Statistiska centralbyrån (SCB) och Region Västerbotten. Personer som har läst dessa program har en hög etableringsgrad i jämförelse med de som läst övriga yrkesprogram. För fordons- och transportprogrammet är det främst inriktningarna mot fordon som bör öka, eftersom det framöver väntas bli ett överskott på transportutbildade enligt SCB.

Andelen erbjudna platser bör minska för två yrkesprogram. Det gäller

- barn- och fritidsprogrammet
- bygg- och anläggningsprogrammet.

Andelen förstahandssökande till barn- och fritidsprogrammet är lägre än andelen erbjudna platser. SCB bedömer att arbetsmarknadsläget för barn- och fritidsutbildade kommer vara balanserat framöver. Skolverket anser därför att andelen erbjudna platser kan minska för att bättre överensstämma med andelen förstahandssökande. SCB bedömer att det framöver kommer bli överskott på bygg- och anläggningsutbildade i länet och andelen förstahands-sökande till bygg- och anläggningsprogrammet har minskat något de senaste åren. Övriga yrkesprogram bör bevaras på nuvarande nivå.

Högskoleförberedande program

I länet finns en risk för överskott på arbetskraft med högskoleförberedande utbildning som högsta utbildningsnivå framöver, enligt SCB. Skolverket bedömer att andelen erbjudna platser bör minska för ekonomiprogrammet, estetiska programmet och samhällsvetenskapsprogrammet, eftersom utbildade

på dessa tre program fortsätter till högskolestudier i lägre utsträckning jämfört med de som har läst andra högskoleförberedande program. För övriga högskoleförberedande program bör andelen erbjudna platser behållas på nuvarande nivå.

Tabell. Skolverkets bedömning av utbildningsutbudet för nationella program i gymnasieskolan i länet.

Nationellt program	Andel erbjudna platser läsåret 2022/23 ⁴	Skolverkets bedömning andel platser	Förändringsriktning
Yrkesprogram totalt	44 %	47 %	↑
Barn- och fritidsprogrammet	7 %	6 %	↓
Bygg- och anläggningsprogrammet	7 %	6 %	↓
El- och energiprogrammet	6 %	7 %	↑
Fordons- och transportprogrammet	7 %	8 %	↑
Försäljnings- och serviceprogrammet	2 %	2 %	→
Frisör- och stylistprogrammet ⁵	2 %	2 %	→
Hotell- och turismprogrammet	1 %	1 %	→
Industri tekniska programmet	2 %	3 %	↑
Naturbruksprogrammet	3 %	3 %	→
Restaurang- och livsmedelsprogrammet	2 %	2 %	→
VVS- och fastighetsprogrammet	1 %	2 %	↑
Vård- och omsorgsprogrammet	4 %	5 %	↑
Högskoleförberedande program totalt	58 %	53 %	↓
Ekonomiprogrammet	16 %	15 %	↓
Estetiska programmet	9 %	7 %	↓
Humanistiska programmet	0 %	0 %	→
Naturvetenskapsprogrammet	10 %	10 %	→
Samhällsvetenskapsprogrammet	14 %	12 %	↓
Teknikprogrammet	9 %	9 %	→

Programinriktat val och yrkesintroduktion

Skolverket bedömer att det finns skäl att se över vilka utbildningsområden som finns som yrkesintroduktion och programinriktat val utformade för en grupp elever.

4. Avrundat till heltal. Summerar i vissa fall inte till 100 procent på grund av avrundningar. Till högskoleförberedande program räknas även International Baccalaureate, för detta program gör Skolverket ingen bedömning.
5. Från och med hösten 2025 upphör hantverksprogrammet och ersätts av ett nytt nationellt program som heter frisör- och stylistprogrammet. Skolverkets bedömning gäller det kommande frisör- och stylistprogrammet, medan andelen erbjudna platser läsåret 2023/24 gäller hantverksprogrammet.

En utmaning vid planering av gymnasieskolans introduktionsprogram utformade för en grupp elever är att i förväg veta hur många elever som kommer att söka till respektive nationellt program och hur många som kommer att bli behöriga. Ofta erbjuds programinriktat val och yrkesintroduktion inom utbildningsområden där det finns plats efter den ordinarie antagningen till gymnasieskolan. Detta riskerar att begränsa elevers möjlighet att välja utbildning.

För att bättre svara mot ungdomarnas efterfrågan på utbildning och arbetsmarknadens behov bör huvudmännen följa Skolverkets bedömning av de nationella programmen även vid planering och dimensionering av programinriktat val och yrkesintroduktion utformade för en grupp elever.

Komvux

För att möta arbetsmarknadens behov samt vuxnas efterfrågan och behov anser Skolverket att antalet elever bör öka inom flera yrkesområden på komvux. Om det inte finns möjlighet att öka det totala antalet elever i komvux, kan det behövas en omfördelning av platser mellan yrkesområdena

Fler utbildningsplatser bör tillkomma inom områdena el och energi, fordon och transport, industriteknik, VVS och fastighet samt vård och omsorg. För områdena barn och fritid samt försäljning och service bedömer Skolverket att antalet platser kan minska, eftersom behovet av arbetskraft inte är lika stort och etableringsgraden efter utbildningen är relativt låg. Antalet utbildningsplatser inom övriga yrkesinriktningar bör behållas på samma nivå.

Tabell. Skolverkets bedömning av utbildningsutbudet för yrkesområden inom komvux i länet.

Yrkesområden	Antal elever 2022	Förändringsriktning
Barn och fritid	172	↓
Bygg och anläggning	91	→
El och energi	125	↑
Fordon och transport	125	↑
Försäljning och service	6	↓
Frisör och stylist ⁶	31	→
Hotell och turism	0	→
Industriteknik	64	↑
Naturbruk	32	→
Restaurang och livsmedel	59	→
VVS och fastighet	45	↑
Vård och omsorg	333	↑

6. Skolverkets bedömning gäller det kommande yrkesområdet frisör och stylist, medan antalet utbildningsplatser 2022 gäller för yrkesområdet hantverk. För mer information se fördjupningskapitlet om hantverk.

Kort om Västerbottens län

Invånarantal (2022)

ca 276 300

Andel arbetslösa som saknar gymnasial utbildning (2023)

I länet: 31 %

I riket: 35 %

Utbildningsnivå i länet (2022)

Förgymnasial: 7 %

Gymnasial: 44 %

Eftergymnasial: 47 %

Utbildningsnivå i riket (2022)

Förgymnasial: 10 %

Gymnasial: 41 %

Eftergymnasial: 46 %

Kommuner

Bjurholm

Dorotea

Lycksele

Malå

Nordmaling

Norsjö

Robertsfors

Skellefteå

Sorsele

Storuman

Umeå

Vilhelmina

Vindeln

Vännäs

Åsele

Befolkningsstruktur

Västerbottens befolkning beräknas öka fram till år 2040. Folkmängden beräknas öka i åldrarna 18–25 år, 44–52 år och i åldrarna 76 år eller äldre. Den största ökningen väntas i Umeå kommun. Umeå är också den enda kommun där över halva befolkningen beräknas vara mellan 25 och 64 år framöver.

I dag är medelåldern i Västerbotten något högre än i riket, men 2040 beräknas medelåldern vara något lägre än i riket. I hela länet väntas andelen äldre öka samtidigt som andelen yngre och andelen i de mest förvärvsaktiva åldrarna (25–64 år) minskar.

De kommande decennierna beräknas det vara fler som lämnar länet för att flytta till någon annan del av Sverige än vad som beräknas flytta till länet från övriga Sverige. Andelen utrikes födda i länet är och väntas även framöver vara lägre än i riket.⁷

Arbetsmarknad

I Västerbotten arbetar en högre andel i offentlig tjänstesektor jämfört med riket totalt. Även industrin står för en högre andel av sysselsättningen, samtidigt som den privata tjänstesektorn står för en lägre andel av sysselsättningen än i riket. Umeå är den kommun där högst andel arbetar inom den privata tjänstesektorn. Norsjö är den kommun med lägst andel som arbetar inom den sektorn. Den mest industritunga kommunen i länet är Vindeln.

Andra kvartalet 2023 hade Västerbotten den lägsta arbetslöshetsnivån av alla län i Sverige.⁸ Arbetslöshetsnivån var högre för män än för kvinnor. Arbetslöshetsnivån varierar mellan kommunerna i Västerbotten, men samtliga kommuner har en arbetslöshetsnivå som är lägre än riksgenomsnittet. Den lägsta arbetslösheten hade Skellefteå och den högsta Åsele. Andelen arbetslösa som saknar gymnasieutbildning var lägre i Västerbotten jämfört med i riket som helhet.⁹

7. SCB Demografiska rapporter 2021:3 Den framtida befolkningen i Sveriges län och kommuner 2021–2040.
8. Källa: Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingens arbetslöshetssiffror skiljer sig från SCB:s. Det beror på att Arbetsförmedlingen och SCB utgår från olika dataunderlag och definitioner. SCB utgår från Arbetskraftsundersökningen och deras arbetslöshetssiffra omfattar sysselsatta respektive arbetslösa i hela gruppen 15–74 år. Det betyder att exempelvis heltidsstuderande ungdomar kan definieras som arbetslösa. Arbetsförmedlingens statistik bygger på de personer som är inskrivna som vid Arbetsförmedlingen.
9. Arbetsförmedlingen 2023:10, Arbetsmarknadsläget i Sveriges län kvartal 2 2023.

DEL 1

Arbetsmarknadens behov, unga och vuxnas efterfrågan och utbildningsutbud i länet

Arbetsmarknadens behov av utbildad arbetskraft

Enligt skollagen ska huvudmän ta hänsyn till arbetsmarknadens behov vid planering och dimensionering av viss gymnasial utbildning. För denna utbildning handlar det om tre typer av behov:

- behovet av gymnasialt yrkesutbildade som har läst ett yrkesprogram inom gymnasieskolan eller har en yrkesutbildning inom komvux
- det generella behovet av gymnasialt utbildad arbetskraft på den del av arbetsmarknaden där arbetsgivare rekryterar brett (personer som har läst yrkesprogram eller högskoleförberedande program)
- behovet av högskoleutbildad arbetskraft.

Syftet med detta kapitel är att beskriva behovet på arbetsmarknaden i Västerbottens län utifrån ovanstående tre perspektiv.

Behov av arbetskraft med gymnasial yrkesutbildning

Nationellt väntas efterfrågan på arbetskraft med gymnasial yrkesutbildning öka fram till år 2035. Det beror dels på att befolkningen växer, vilket i sig leder till ett ökat behov av arbetskraft, dels på att samhället genomgår en stor utbildningsväxling. Utbildningsväxlingen innebär att kunskapskraven ökar inom många yrken. Det kan till exempel leda till att fler arbetsgivare efterfrågar arbetskraft med specifik utbildningsbakgrund till yrken där det tidigare har varit tillräckligt med en kortare eller mer generell utbildning. I vilken utsträckning behovet av gymnasialt yrkesutbildade kommer att öka varierar över landet.

Statistiska centralbyråns (SCB) regionala utbildnings- och arbetsmarknadsprognos beskriver tillgång och efterfrågan på gymnasialt yrkesutbildade inom olika utbildningsgrupper. SCB bedömer att det i Västerbotten år 2035 finns en risk för brist på arbetskraft med gymnasial yrkesutbildning inom sju utbildningsområden. Prognosen för Västerbotten stämmer till stor del överens med den för riket totalt. Till skillnad från riket väntas dock arbetsmarknadsläget för barn- och fritidsutbildade i Västerbotten bli balanserat framöver. Det väntas i länet framöver vara överskott på byggutbildade medan det i riket som helhet väntas bli brist på utbildade.

Utbildningsväxling Kompetenskraven ökar inom många yrken där det tidigare har varit tillräckligt med en kortare utbildning.

SCB tar hänsyn till en mängd faktorer i sina bedömningar. Demografi, pendlingsmönster, pensionsavgångar, och antaganden om hur yrken och utbildningskrav kommer att förändras är några av aspekterna som ingår.

Tabell. Arbetsmarknadsläget år 2035.

Utbildningsgrupp ¹⁰	Prognos	
	Västerbottens län	Prognos riket
Barn- och fritidsutbildning		
Byggutbildning		
El-, automations-, dator- och kommunikationsteknisk utbildning		
Fordonsutbildning		
Handels- och administrationsutbildning ¹¹		
Industri teknisk utbildning		
Naturbruksutbildning		
Restaurang- och livsmedelsutbildning		
Transportutbildning		
VVS-utbildning samt utbildning inom drift, underhåll och energiteknik		
Vård- och omsorgsutbildning		

 Överskott
  Balans
  Brist
  Varierat arbetsmarknadsläge

Källa: SCB

Som framgår av tabellen saknas prognoser för utbildningsgrupper som omfattar personer som har läst hantverksprogrammet¹² och hotell- och turismprogrammet. Skälet är att dessa utbildningsgrupper är mycket svårfångade, inte minst för att de finns i så många olika branscher. Dessutom skapar tidigare förändringar i gymnasieprogrammets inriktningar gränsdragningsproblem mellan industri tekniska programmet och hantverksprogrammet, samt restaurang- och livsmedelsprogrammet och hotell- och turismprogrammet.

10. Svensk utbildningsnomenklatur (SUN) är en klassifikation för att redovisa utbildningsbakgrund. I den Statistiska centralbyråns rapporter Trender och prognoser med sikte på år 2035 aggregerar SCB SUN 2000 i ett antal olika utbildningsgrupper. Denna klassificering skiljer sig något från uppdelningen av de nationella gymnasieprogrammen.
11. I denna utbildningsgrupp ingår personer som har en utbildning inom handel och administration på gymnasial nivå. Den 1 juli 2022 ändrades handels- och administrationsprogrammet till försäljnings- och serviceprogrammet. Förändringen innebar bland annat att programstruktur och examensmål förändrades. Förändringarna gäller även motsvarande utbildning inom komvux.
12. Från och med 1 juli 2025 upphör hantverksprogrammet och ersätts av frisör- och stylistprogrammet. De övriga inriktningarna från hantverksprogrammet finsnickeri, florist, textil design och övriga hantverk, har möjlighet att efter godkänd ansökan bedrivas som riksrekryterande utbildningar med egna examensmål.

Etableringsgrad För att räknas som etablerad krävs att man är sysselsatt, har en årsinkomst om minst 202 400 kronor och inte har varit arbetslös eller studerat under året.

Etablering efter yrkesprogram: arbete eller högskolestudier

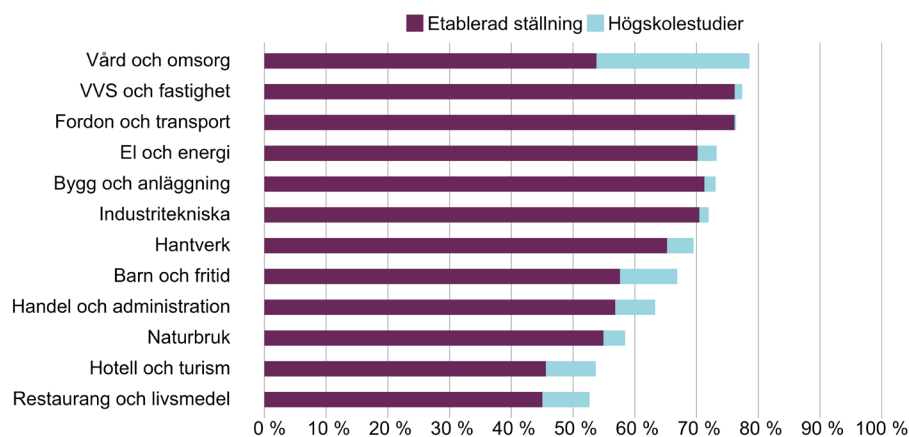
Ett sätt att beskriva hur väl de gymnasiala yrkesutbildningarna motsvarar arbetslivets behov är i vilken utsträckning de utbildade etablerar sig på arbetsmarknaden efter avslutad utbildning.¹³ En låg etableringsgrad kan bero på flera faktorer, exempelvis bristande utbildningskvalitet eller ett för stort antal utbildade i relation till den lokala arbetsmarknadens behov. Etableringsgraden ger dock en indikation på hur attraktiv en utbildningsbakgrund är på arbetsmarknaden.

Personer som har gått ett yrkesprogram i gymnasieskolan kan även vidareutbilda sig till ett yrke som kräver eftergymnasial utbildning. Inom vissa yrken, exempelvis inom hälso- och sjukvård, är det vanligt att studenterna har läst en gymnasial yrkesutbildning innan de påbörjar högskolestudier inom samma område. För att beskriva yrkesprogrammets bidrag till kompetensförsörjningen är det därför viktigt att även titta på hur stor andel som studerar vidare inom högskolan efter gymnasieskolan.

Mellan år 2011 och 2023 kunde elever på yrkesprogrammen välja till de kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskolestudier. För utbildning som påbörjas från och med höstterminen 2023 ska dock alla yrkesprogram i gymnasieskolan innehålla dessa kurser.¹⁴

Som figuren nedan visar varierar det mellan programmen hur stor andel av ungdomarna som är etablerade på arbetsmarknaden respektive studerar vid högskola eller universitet tre år efter avslutad gymnasieutbildning.¹⁵

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden eller i högskolestudier tre år efter avslutad gymnasieutbildning.¹⁶

13. Skolverket använder SCB:s mått "etableringsstatus" för att följa upp ungdomars och vuxnas sysselsättning efter avslutad utbildning. Se mer i Bilaga 2 *Definitioner och förklaringar*.

14. 16 kap. 3 § Skollagen (2010:800). En elev ska dock ha rätt att välja bort delar av det som krävs för grundläggande behörighet enligt vad som framgår av bilaga 2 till skollagen.

15. Observera att statistiken omfattar elever som gått yrkesprogram under perioden då kurser som ger behörighet till högskolan inte ingick i programstrukturen.

16. Statistiken omfattar ungdomar som slutförde ett yrkesprogram i gymnasieskolan med examen eller studiebevis om 2500 poäng läsåren 2014/15–2016/17. Värt att notera är att covid 19-pandemin pågick under uppföljningstiden för personerna som avslutade gymnasieskolan 2016/2017. Eftersom pandemin drabbade sektorer där många unga får sitt första jobb är det troligt att detta påverkade deras förutsättningar att etablera sig. År 2020 var det en relativt kraftig nedgång av andelen ungdomar med etablerad ställning på arbetsmarknaden jämfört med året innan. Läs mer i Skolverkets rapport 2022:38 *Etablering på arbetsmarknaden och fortsatta studier år 2020 efter gymnasieskolan*.

Andelen som är etablerade på arbetsmarknaden tre år efter ett yrkesprogram i gymnasieskolan varierar mellan ungefär 45 och 75 procent beroende på yrkesprogram. Etableringsgraden är högst för de som har läst programmen VVS och fastighet samt fordon och transport. SCB anger att det i början av deras prognos var brist på bland annat motorfordonsmekaniker, fordonsreparatörer och VVS-montörer i länet.

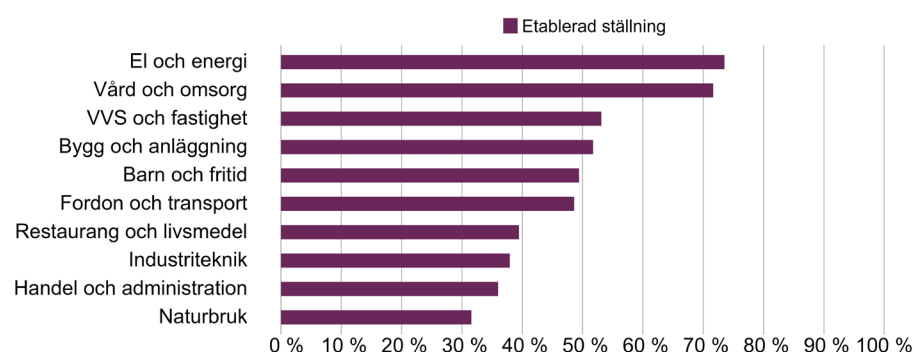
Lägst etableringsgrad har de som läst programmen restaurang och livsmedel samt hotell och turism. För restaurang- och livsmedelsutbildade bedömer SCB att det i Västerbotten finns en risk för brist på utbildade framöver.

De som har läst vård- och omsorgsprogrammet fortsätter i relativt hög utsträckning till högskolestudier efter avslutad gymnasieutbildning. Inom området hälso- och sjukvård samt social omsorg beräknar SCB att det framöver kommer vara en brist på eftergymnasialt utbildade.

Etablering efter yrkesinriktad utbildning inom komvux

Etableringsgrad efter avslutad yrkesutbildning inom komvux kan, precis som för yrkesprogram i gymnasieskolan, ge en indikation om hur efterfrågad en viss utbildningsbakgrund är på arbetsmarknaden. Figuren nedan visar hur stor andel av personer som har avslutat en yrkesutbildning inom komvux som är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter utbildningen.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier med yrkesinriktning inom komvux.¹⁷

Etableringsgraden för de som har läst en yrkesinriktning inom komvux varierar mellan drygt 30 och knappt 75 procent. Vilken inriktning som har lägst respektive högst etableringsgrad skiljer sig jämfört med hur det ser ut efter ett yrkesprogram i gymnasieskolan.

17. Statistiken omfattar personer som avslutade sina studier under åren 2017–2019. Eftersom covid 19-pandemin pågick under uppföljningstiden för de som avslutade sina komvux-studier år 2019 kan det inte uteslutas att det har påverkat förutsättningarna för arbetsmarknadsetablering. Skolverkets statistik visar att avgångseleverna 2019 har haft svårare att etablera sig på arbetsmarknaden jämfört med tidigare elevgrupper. Läs mer i Skolverkets rapport 2022:1486 Etablering på arbetsmarknaden eller fortsatta studier år 2019 och 2020 efter avslutad kommunal vuxenutbildning.

Jämfört med riket som helhet är en större andel av de som har läst en utbildning inom el och energi samt barn och fritid etablerade på arbetsmarknaden i Västerbotten. Samtidigt är en mindre andel av de som läst en utbildning inom fordon och transport, restaurang och livsmedel samt hantverk etablerade på arbetsmarknaden i Västerbotten jämfört med i riket som helhet.

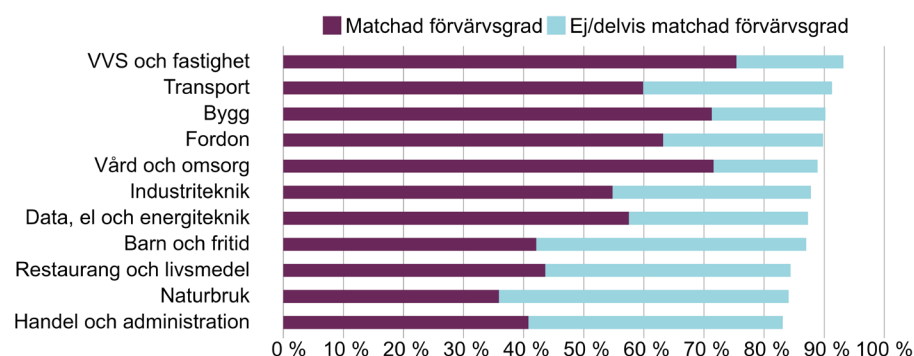
Matchad förvärvsgrad Ett mått på matchningen mellan utbildning och yrke.

Matchning mellan utbildning och arbete

Ytterligare en relevant aspekt är hur stor andel som har ett yrke som matchar deras utbildningsbakgrund, så kallad matchad förvärvsgrad. Är den matchade förvärvsgraden hög tyder det på ett stort arbetsmarknadsbehov av personer med denna utbildning. Är den matchade förvärvsgraden låg, samtidigt som en hög andel arbetar, innebär det att personerna är i arbete men inte inom yrken som är mest relevanta utifrån deras utbildningsbakgrund. Det kan i sin tur tyda på ett mindre arbetsmarknadsbehov eller på att dessa personer arbetar på en del av arbetsmarknaden där arbetsgivarna inte efterfrågar specifik kompetens.

Figuren nedan visar förvärvsgrad och matchad förvärvsgrad för personer som har en gymnasial yrkesutbildning (i gymnasieskolan eller komvux).

Figur. Förvärvsgrad och matchad förvärvsgrad bland personer med gymnasial yrkesutbildning i åldrarna 20–39 år i länet.

Källa: SCB

Förvärvsgraden i Västerbotten är över 80 procent för samtliga utbildningsgrupper. Det är en relativt hög förvärvsgrad jämfört med riket som helhet.

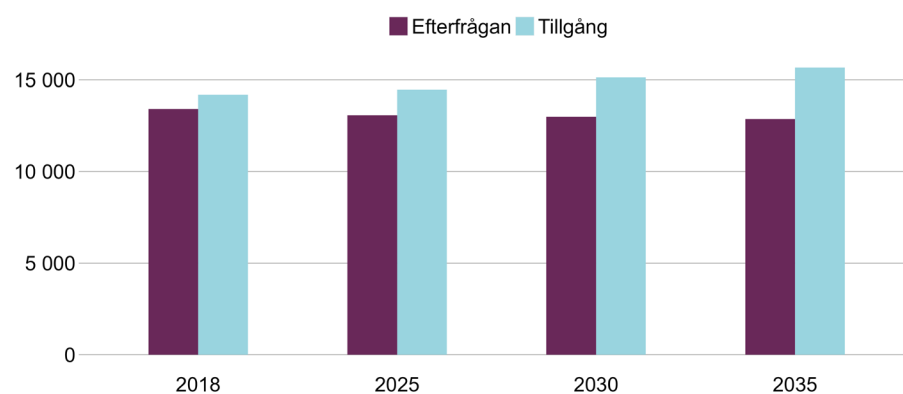
Hur stor andel som har en matchad förvärvsgrad skiljer sig mellan utbildningsgrupperna. Den matchade förvärvsgraden är högst för de som har läst en utbildning inom VVS och fastighet, vård och omsorg samt bygg. Inom dessa områden var det enligt SCB:s prognos brist på utbildade vid prognosens början. Den matchade förvärvsgraden är lägst för de som har läst en utbildning inom naturbruk eller handel och administration. Framöver bedömer SCB att det finns en risk för brist på arbetskraft med naturbruksutbildning medan arbetsmarknadsläget för handels- och administrationsutbildade väntas vara i balans.

Behov av arbetskraft med högskoleförberedande utbildning och högskoleutbildning

Personer som har gått ett högskoleförberedande program i gymnasieskolan bidrar till kompetensförsörjningen på två sätt. För det första är de relevanta på den del av arbetsmarknaden där arbetsgivare rekryterar brett och har ett generellt behov av gymnasialt utbildad arbetskraft. För det andra utgör de den huvudsakliga grunden för den högskoleutbildade arbetskraften.

Tillgången på arbetskraft med högskoleförberedande utbildning som högsta utbildningsnivå överstiger i dag efterfrågan både i länet och riket i stort. Som figuren nedan visar bedömer SCB att skillnaden mellan tillgång och efterfrågan i länet kommer att öka fram till år 2035. Det betyder att det finns en risk för överskott av personer med högskoleförberedande utbildning på arbetsmarknaden.

Figur. Tillgång och efterfrågan på personer med högskoleförberedande utbildning som högsta utbildningsnivå i länet.

Källa: SCB

De högskoleförberedande programmen bidrar även till att möta arbetsmarknadens behov av högskoleutbildad arbetskraft. Enligt SCB beräknas arbetsmarknadsläget för eftergymnasialt utbildade variera framöver. Inom vissa utbildningsgrupper väntas ett överskott på utbildade samtidigt som det väntas bli brist inom andra. Arbetsmarknadsläget väntas också se olika ut i olika delar av landet. Nationellt väntas ett överskott på eftergymnasialt utbildade inom bland annat humaniora och samhällsvetenskap. Samtidigt väntas det nationellt bli en brist på eftergymnasialt utbildade inom bland annat hälso- och sjukvård samt pedagogik och lärarutbildning.¹⁸

Precis som i stora delar av landet prognostiserar SCB att det kommer vara en brist på eftergymnasialt utbildade inom pedagogik och personer med lärarutbildning i Västerbotten framöver. Särskilt stor väntas bristen bli på arbetskraft med yrkeslärarutbildning. Det beräknas också vara en brist på eftergymnasialt utbildade inom hälso- och sjukvård samt social omsorg i länet 2035. Det väntas dock vara en risk för överskott på arbetskraft med läkarutbildning i länet, vilket skiljer sig från de flesta andra län i landet.

¹⁸. SCB, Bedömning av arbetsmarknadsläget år 2020 och år 2035 per utbildningsgrupp, eftergymnasial nivå.

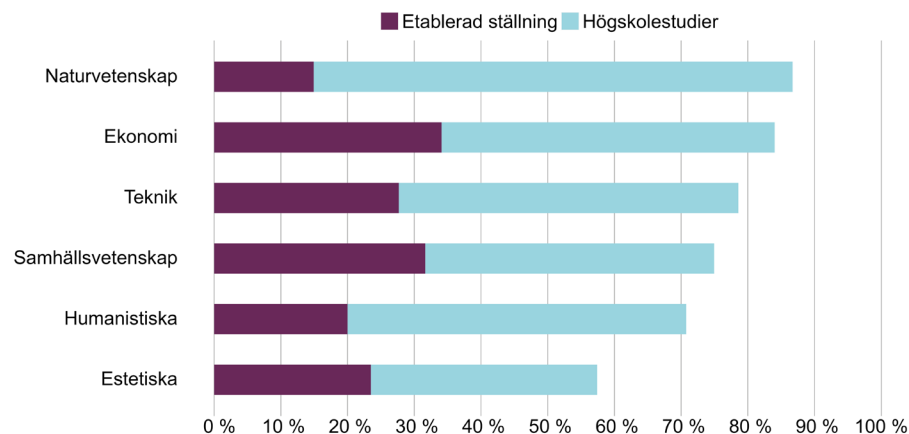
För eftergymnasialt utbildade inom teknik, naturvetenskap, data samt lant- och skogsbruk bedöms arbetsmarknadsläget i Västerbotten bli varierat framöver. Till skillnad från stora delar av landet väntas det i Västerbotten finnas risk för ett överskott på arbetskraft med eftergymnasial datautbildning. Precis som på arbetsmarknaden generellt finns en risk på överskott i länet av eftergymnasialt utbildade inom bland annat humaniora, journalistik och samhällsvetenskap.

Etablering efter högskoleförberedande program: arbete eller studier

Personer som har läst ett högskoleförberedande program är etablerade på arbetsmarknaden i lägre utsträckning än de som har läst ett yrkesprogram tre år efter avslutad utbildning. Detta är förväntat, givet att programtyperna har olika syften. De högskoleförberedande programmen ska i första hand förbereda eleverna för högskolestudier.

Figuren nedan visar att andelen som etablerat sig på arbetsmarknaden tre år efter avslutad gymnasieutbildning är högst bland de som har läst ekonomi-programmet och därefter för de som har läst samhällsvetenskapsprogrammet. Etableringsgraden är lägst för de som har läst naturvetenskapsprogrammet. Detta stämmer överens med hur det ser ut för riket som helhet. Andelen som studerar vid högskola är högst för de som har läst naturvetenskapsprogrammet. Av de som har läst programmen ekonomi, humanistiska och teknik är det ungefär hälften som fortsätter till högskolestudier. Andelen som fortsätter till högskolestudier är lägst för de som har läst det estetiska programmet.

Figur. Andel ungdomar i länet som är etablerade på arbetsmarknaden eller i högskolestudier tre år efter att de lämnat gymnasieskolan.¹⁹

19. Statistiken omfattar ungdomar som slutförde högskoleförberedande program med examen eller studiebevis om 2500 poäng läsåren 2014/15–2016/17.

Regionens bedömning om behovet av arbetskraft

Sveriges 21 regioner ska tillhandahålla bedömningar av länets kompetensbehov inom offentlig och privat sektor på kort och lång sikt. För att få en bredare bild av behoven i länet har Skolverket efterfrågat inspel från regionerna, som komplement till SCB:s prognos. Skolverket har även efterfrågat synpunkter från nationella branschföreträdare om kompetensbehoven på nationell nivå. Både regionerna och branschföreträdarna har fått möjlighet att kommentera SCB:s arbetsmarknadsprognos. Branschföreträdarnas inspel tas upp i fördjupningsdelen, i de avsnitt där det är relevant.

Region Västerbotten lyfter i sitt inspel till Skolverket att stora investeringar och etableringar sker inom industrin i Västerbotten, vilket också kommer pågå under en längre tid framöver. Det skapar stora behov av arbetskraft. Regionen anser att SCB:s prognoser inte helt tar höjd för den snabba utveckling som sker i Västerbotten. Regionen ser också att behovet av vårdutbildad personal är stort. Antalet utbildningsplatser överstiger antalet sökande i dag. Utbildningskapaciteten finns alltså på plats, men intresset för utbildningarna behöver öka.

SCB har ingen prognos för utbildningsgrupper som omfattar personer som läser hantverksprogrammet och hotell- och turismprogrammet. Regionen bedömer att arbetsmarknadsläget för hantverksutbildade är balanserat på kort sikt men har svårt att göra en bedömning av arbetsmarknadsläget på längre sikt. Vidare bedömer regionen att det kommer vara brist på utbildade inom hotell och turism både på kort och lång sikt. De menar att söktrycket till utbildningar inom hotell och turism har varit lågt i ett antal år. Många som arbetar i branschen har andra utbildningsbakgrunder än hotell och turism.

Ytterligare kommentarer som regionen har lämnat för varje utbildningsgrupp presenteras i fördjupningsdelen om respektive utbildningsområde. Där finns också inspel från branschföreträdare om nationella kompetensbehov.

Ungdomars och vuxnas efterfrågan på och behov av gymnasial utbildning

Utöver arbetsmarknadens behov ska huvudmän för gymnasieskolan även ta hänsyn till ungdomars efterfrågan när de planerar sitt utbildningsutbud.²⁰ På liknande sätt ska huvudmän för komvux också ta hänsyn till vuxnas efterfrågan och behov av utbildning när de beslutar vilka yrkesutbildningar och hur många platser som ska erbjudas.²¹

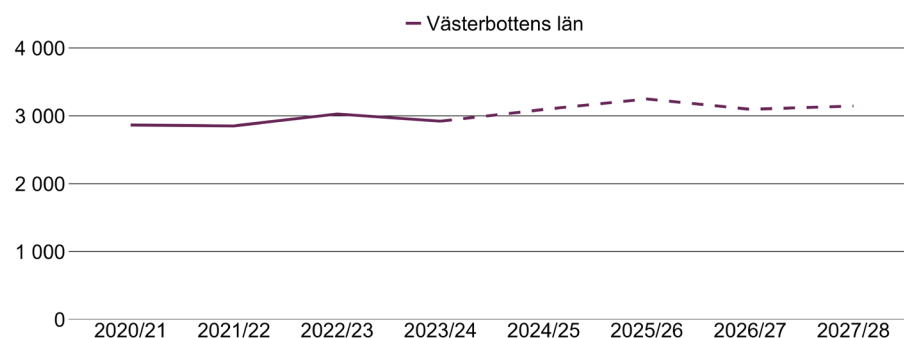
När ungdomar ska söka gymnasieprogram är det många olika faktorer som påverkar. Tidigare studier har visat att valet bland annat påverkas av den sökandes eget intresse och socioekonomiska bakgrund samt sociala normer och tillgängligt utbud.²²

I detta underlag använder Skolverket förväntad utveckling av elevantal och ungdomars sökmönster för att beskriva ungdomars efterfrågan på utbildning inom gymnasieskolan. För att beskriva vuxnas efterfrågan på och behov av yrkesutbildning inom komvux använder vi ett flertal olika faktorer, till exempel andel arbetslösa i länet som saknar en gymnasieutbildning och andel elever i länet som lämnar gymnasieskolan utan en examen.

Förväntad utveckling av elevantalet i gymnasieskolan

En central faktor för planering och dimensionering av utbildning i gymnasieskolan är elevkullarnas storlek. I figuren nedan visar vi hur antalet nybörjarelever förväntas utvecklas fram till 2030 i Västerbottens län. Antalet nybörjarelever väntas variera mellan åren och vara som flest läsåret 2025/26, cirka 3 200.

Figur. Faktisk och förväntad utveckling av antal nybörjarelever i gymnasieskolan läsåren 2020/21–2027/28 i länet.

20. 15 kap. 30 b, 31 a och 32 a §§ skollagen.

21. 20 kap. 16 a § skollagen.

22. Skolverkets rapport Kunskapsöversikt om faktorer som har betydelse för elevers val av utbildning på gymnasial nivå (Dnr. 2021:501).

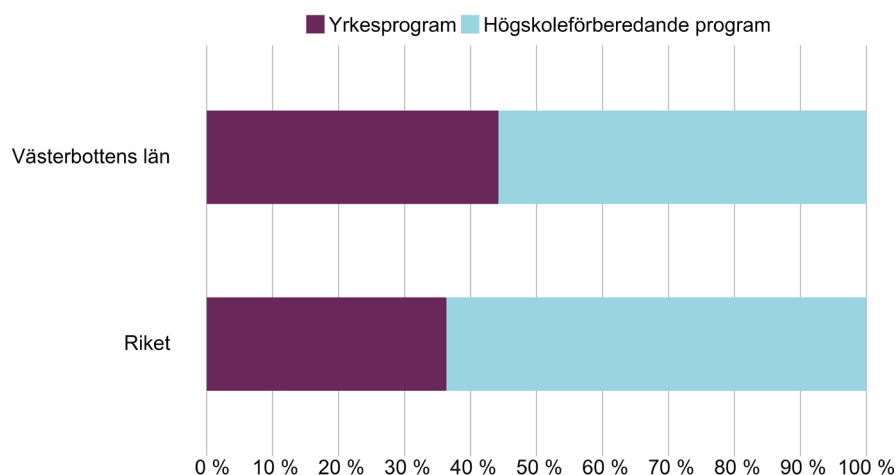
Förstahandssökande beskriver andelen ungdomar som har sökt till ett visst program i första hand, oavsett om de är behöriga att antas till programmet eller inte.

Ungdomars efterfrågan på utbildning i gymnasieskolan

För att beskriva ungdomars efterfrågan på utbildning i gymnasieskolan använder Skolverket också gymnasieelevers sökmönster. Fördelningen av förstahandssökande till högskoleförberedande program respektive yrkesprogram i länet har varierat något de senaste tre åren.

Som figuren nedan visar är det en större andel ungdomar som söker till ett högskoleförberedande program än ett yrkesprogram nationellt. I Västerbotten är det en större andel ungdomar som söker ett yrkesprogram i första hand jämfört med snittet för riket. Det är dock en större andel som söker till ett högskoleförberedande program jämfört med ett yrkesprogram även i Västerbotten.

Figur. Förstahandssökande till yrkesprogram respektive högskoleförberedande program i länet och riket, läsår 2022/23.

Könsfördelning bland förstahandssökande i länet läsåret 2022/23

Högskoleförberedande program

52 % kvinnor

48 % män

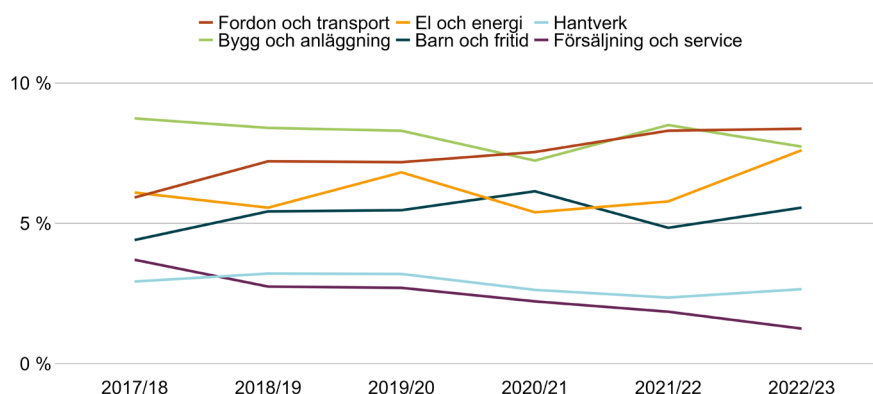
Yrkesprogram

41 % kvinnor

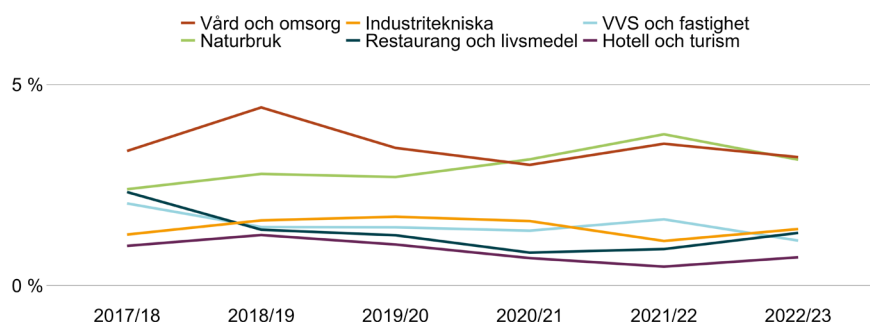
59 % män

Ungdomars efterfrågan på gymnasieprogrammen varierar över tid. Som figuren nedan visar är de mest sökta yrkesprogrammen i Västerbotten bygg och anläggning, el och energi samt fordon och transport. Andelen som söker till programmet fordon och transport har ökat stadigt sedan läsåret 2017/18. Även andelen som söker till naturbruksprogrammet har ökat under de senaste åren. Minst andel förstahandssökande har programmen hotell och turism, försäljning och service (tidigare handel och administration), VVS och fastighet samt industriteknik. Andelen som väljer dessa program i första hand har också minskat jämfört med läsåret 2017/18.

Figur. Utveckling av andel förstahandssökande per yrkesprogram i länet.²³

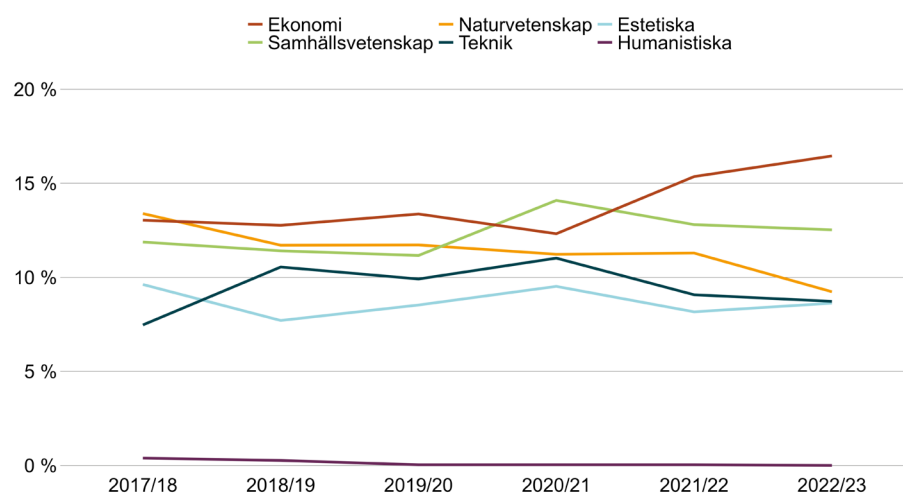
Figur. Utveckling av andel förstahandssökande per yrkesprogram i länet.

Bland de högskoleförberedande programmen i Västerbotten har ekonomi-programmet varit det mest sökta programmet bland ungdomarna. Läsåren 2021/22 och 2022/23 ökade andelen förstahandssökande till ekonomi-programmet. Andelen ungdomar som söker till naturvetenskapsprogrammet har minskat kontinuerligt under de senaste läsåren.

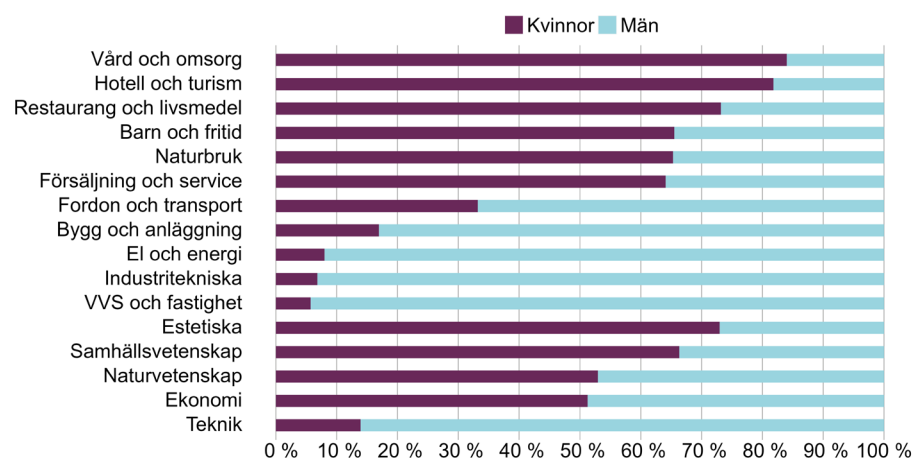
23. Försäljnings- och serviceprogrammet ersatte handels- och administrationsprogrammet till läsåret 2022/23. Uppgifterna om förstahandssökande fram till förändringen gäller handels- och administrationsprogrammet.

Figur. Utveckling av andel förstahandssökande per högskoleförberedande program i länet.

En ytterligare dimension av efterfrågan på gymnasial utbildning är om det finns skillnader mellan vilka program som kvinnor kontra män söker till. Vilka utbildningar unga väljer påverkar de enskilda personernas förutsättningar för att etablera sig på arbetsmarknaden och arbetsgivares möjligheter att hitta den arbetskraft som de behöver. En ojämн könsfördelning bland de sökande tyder på att det finns möjlighet att öka intresset för programmet hos en av grupperna. Som figuren nedan visar är det en mycket ojämн könsfördelning bland de förstahandssökande till flera av de nationella programmen.

Figur. Könsfördelning bland förstahandssökande i länet, läsaår 2022/23.²⁴

Det är betydligt fler män än kvinnor som söker i första hand till programmen bygg och anläggning, el och energi, industri teknisk, VVS och fastighet samt teknik. SCB bedömer att det framöver finns risk för brist på arbetskraft med gymnasial utbildning inom VVS, energi, drift och underhåll, el-, data- och kommunikationsteknik, automation samt industri teknisk.

24. Hantverksprogrammet och humanistiska programmet visas ej på grund av få förstahandssökande.

För andra program är det betydligt högre andel kvinnor som söker programmet i första hand. Det gäller till exempel programmen vård och omsorg, hotell och turism och det estetiska programmet. Precis som i riket generellt väntas det i Västerbotten framöver vara en brist på utbildade inom vård och omsorg, både på gymnasial och eftergymnasial nivå.

Vuxnas efterfrågan på och behov av yrkesutbildning inom komvux

Att beskriva vuxnas behov av yrkesutbildning inom komvux är komplext eftersom det till stor del påverkas av den allmänna samhällsutvecklingen. Konjunktur- och arbetsmarknadsläget, befolkningens sammansättning och utbildningsnivå samt elevernas resultat i grund- och gymnasieskolan är några faktorer som har betydelse. En annan faktor som påverkar behovet av yrkesutbildning inom komvux är strukturella förändringar på arbetsmarknaden. Pågående utbildningsväxling och digitalisering gör att både yrkesroller och kompetenskrav förändras inom många yrken och verksamheter. Det gör att många, yrkesverksamma såväl som arbetssökande, kan behöva yrkesväxla eller komplettera sin utbildning för att behålla eller hitta ett arbete. Storleken på den här gruppen varierar över tid och den kan växa kraftigt med kort varsel, till exempel om en verksamhet läggs ned. Det kan i sin tur leda till ett ökat behov av yrkesutbildning inom komvux.

Andel arbetslösa som saknar gymnasieexamen

Länet: 31 %

Riket: 35 %

Enligt Arbetsförmedlingen efterfrågas en fullföljd gymnasieutbildning av de flesta arbetsgivare i dag. En fullföljd gymnasieutbildning är därför avgörande för en persons möjlighet att etablera sig. Arbetsförmedlingen konstaterar dessutom att personer som saknar gymnasieutbildning löper större risk för långvarig arbetslöshet än andra grupper av arbetssökande. Många av de som saknar gymnasieutbildning i dag kommer därför att behöva utbilda sig inom komvux för att öka sina möjligheter till varaktig sysselsättning.²⁵

I länet var det år 2022 cirka 18 procent av eleverna som lämnade gymnasieskolan utan att ha tagit gymnasieexamen inom 3 år. Bland de personer som är arbetslösa i länet är det cirka 31 procent som saknar fullföljd gymnasieutbildning. Det är en lägre andel än riket totalt. Alla som ingår i dessa två grupper kommer inte att söka sig till yrkesutbildning inom komvux. En del vill hellre komplettera sin utbildning för att kunna studera vidare vid högskolan. Antalet elever som inte fullföljer gymnasieskolan och antalet arbetslösa som saknar gymnasieexamen är därför ingen exakt måttstock på behovet av yrkesutbildning inom komvux. Men det ger en indikation om hur behovet kan komma att se ut framöver.

Även arbetslösa med en fullföljd gymnasieutbildning är en potentiell målgrupp för yrkesutbildning inom komvux. Det kan till exempel handla om personer som har läst en högskoleförberedande utbildning i gymnasieskolan, men behöver utbilda sig inom ett specifikt yrkesområde för att förbättra sina möjligheter på arbetsmarknaden. Denna grupp är dock mindre och mer svårångad jämfört med de som saknar en gymnasieutbildning.²⁶

25. Arbetsförmedlingens analys 2022:13, Arbetsmarknadsutsikterna våren 2022 – Utveckling på arbetsmarknaden 2022–2023.

26. För utbildning på gymnasial nivå ska de som har störst behov av utbildning prioriteras enligt 20 kap. 2 § Skollagen.

En annan stor målgrupp för gymnasial yrkesutbildning inom komvux är utrikes födda som saknar gymnasieutbildning. Idag är ungefär hälften av dem som studerar på komvux på gymnasial nivå utrikes födda, sett till hela landet. I Västerbotten är motsvarande siffra knappt 40 procent.

För att kunna tillgodogöra sig en yrkesutbildning på gymnasial nivå kan en person med annat modersmål än svenska först behöva läsa kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) och/eller svenska som andraspråk inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå. Ett annat alternativ är att läsa en utbildning som kombinerar sfi eller svenska som andraspråk med yrkesutbildning, eller att få någon form av språk- eller modersmålsstöd parallellt med sina komvuxstudier. Även om alla elever inom sfi inte fortsätter att studera på en yrkesutbildning kan antalet elever inom sfi ge en indikation på behovet av yrkesutbildning inom komvux.

Elever som läser sfi delas in i olika grupper beroende på utbildningsbakgrund. Studieväg 1 riktar sig till elever som har kort eller ingen skolbakgrund. Studieväg 2 riktar sig till elever vars skolbakgrund är mindre omfattande än motsvarande svensk gymnasieskola. Studieväg 3 är för personer vars skolbakgrund motsvarar en svensk gymnasieexamen eller som har deltagit i högre studier. I länet var det knappt 2400 elever som läste sfi 2021. Av dessa studerade flest inom studieväg 2 och nästan lika många inom studieväg 3. Drygt 600 elever studerade inom studieväg 1.

Gymnasial utbildning i länet

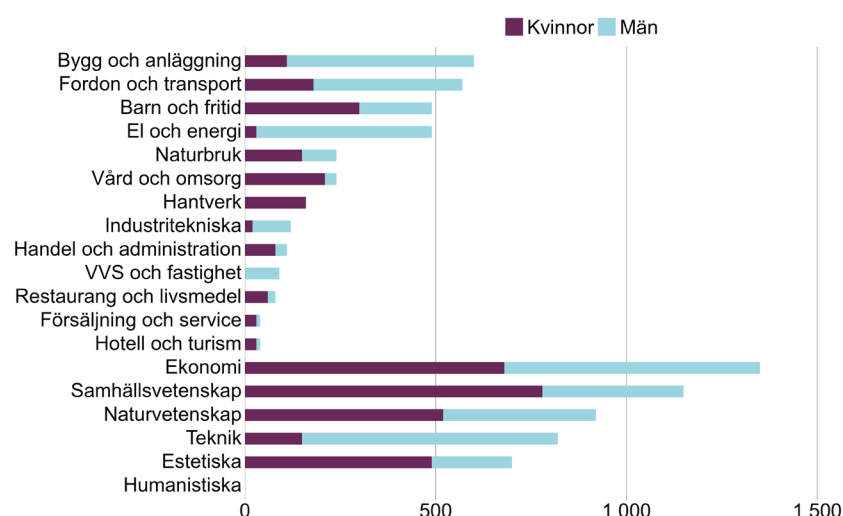
Hur väl överensstämmer den gymnasiala utbildning som finns i länet med ungdomars och vuxnas efterfrågan och arbetsmarknadens behov? Det här kapitlet innehåller beskrivningar av vilka utbildningar som bedrivs och var de finns.²⁷

Gymnasieskolan: nationella program i länet

Läsåret 2022/23 var det knappt 8 200 elever som läste på ett nationellt program i Västerbottens län. Av dessa läste ungefär 3 300 på ett yrkesprogram och 4 900 på ett högskoleförberedande program. Störst antal elever fanns på ekonomi-programmet följt av samhällsvetenskapsprogrammet. Det högskoleförberedande programmet som hade minst antal elever var det estetiska programmet. Inga elever läste det humanistiska programmet i länet.

De yrkesprogram som hade störst antal elever var bygg och anläggning följt av fordon och transport. Minst antal elever hade yrkesprogrammet hotell och turism.

Figur. Antal kvinnor och män på de nationella programmen i länet, läsåret 2022/23.²⁸

Vilket utbud av gymnasieprogram som eleverna har tillgång till beror på hur hemkommunens samverkan med andra kommuner ser ut. Utbudet påverkas också av vilka pendlingsmöjligheter som finns i länet. Elevers benägenhet att pendla påverkas i sin tur av hur attraktiva olika utbildningsorter, program och skolor upplevs.

27. I de regionala planeringsunderlagen redovisar Skolverket förekomst av utbildning rörande nationella program, introduktionsprogram, riksrekryterande utbildningar med egna examensmål, anpassad gymnasieutbildning och yrkesinriktad vuxenutbildning. Det finns även möjlighet för huvudmän att ansöka om tillstånd för att bedriva idrottsutbildningar inom gymnasieskola och anpassad gymnasieskola, riksrekryterande gymnasieutbildning och särskild variant av gymnasieutbildning.

28. Avrundat till närmaste 10-tal. Försäljnings- och serviceprogrammet gäller för elever som påbörjat sin utbildning efter den 1 juli 2022.

Elevpendlingen mellan kommuner inom och utanför Västerbottens län visas i kartan nedan, där de olika pendlingsområdena är markerade i olika nyanser. Detta är områden där pendling sker i huvudsak till kommuner med ett större utbud av utbildningar och skolor. I pendlingsområde 5 finns Arvidsjaur kommun med, vilken ligger utanför länet.

Inom Västerbottens län finns fem pendlingsområden:

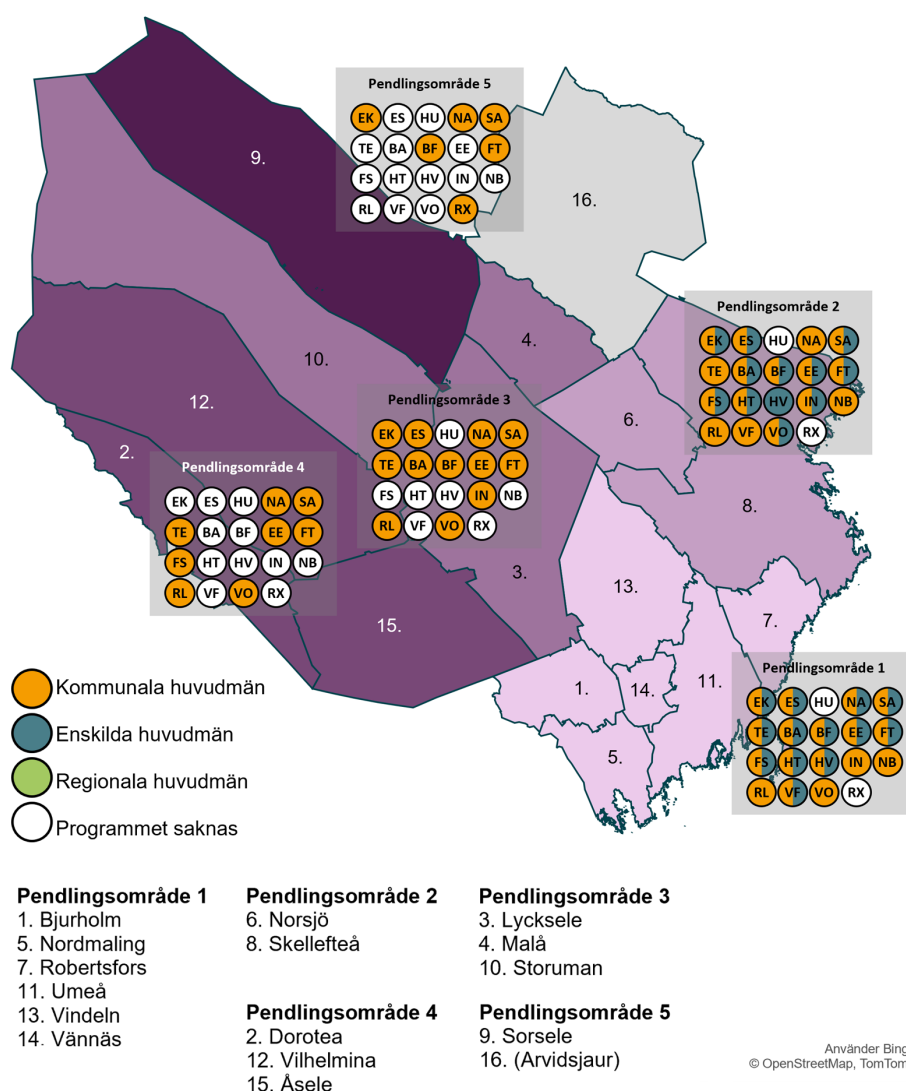
- Pendlingsområde 1: Nordmaling, Bjurholm, Vindeln, Robertsfors, Vännäs, Umeå
- Pendlingsområde 2: Norsjö, Skellefteå
- Pendlingsområde 3: Malå, Storuman, Lycksele
- Pendlingsområde 4: Dorotea, Vilhelmina, Åsele
- Pendlingsområde 5: Sorsele, Arvidsjaur

Figur. Utbud av nationella program i gymnasieskolan i länet, läsåret 2022/23.²⁹

Förklaring av förkortningar av gymnasieprogram

EK	ekonomi
ES	estetiska
HU	humanistiska
NA	naturnaturvetenskap
SA	samhällsvetenskap
TE	teknik
BA	bygg och anläggning
BF	barn och fritid
EE	el och energi
FT	fordon och transport
FS	försäljning och service*
HT	hotell och turism
HV	hantverk
IN	industri tekniska
NB	naturbruk
RL	restaurang och livsmedel
VF	VVS och fastighet
VO	vård och omsorg
RX	riksrekryterande utbildning med egna examensmål

* Försäljnings- och serviceprogrammet gäller för elever som påbörjat sin utbildning efter 1 juli 2022. I statistiken för programmet finns även de som läst på handels- och administrationsprogrammet, det vill säga elever som påbörjade sin utbildning före 1 juli 2022.

29. Skolverkets elevstatistik för läsåret 2022/23. Observera att figuren visar förekomst av utbildningar där det finns registrerade elever.

I pendlingsområde 1 fanns elever på samtliga nationella program förutom det humanistiska programmet läsåret 2022/23. För de allra flesta program fanns elever hos både kommunala och enskilda huvudmän. På programmen vård och omsorg, restaurang och livsmedel, naturbruk samt industriteknik läste elever enbart hos kommunala huvudmän. De allra flesta elever läste ett program i Umeå kommun.

I pendlingsområde 2 såg det ungefär likadant ut som i pendlingsområde 1 läsåret 2022/23. Det var inga elever som läste det humanistiska programmet. Det fanns även elever hos både kommunala och enskilda huvudmän på de allra flesta program. Samtliga elever läste ett program i Skellefteå kommun.

I pendlingsområde 3 läste elever enbart hos kommunala huvudmän läsåret 2022/23. Det var inga elever som läste på programmen samhällsvetenskap, humanistiska, försäljning och service, hotell och turism, hantverk, naturbruk eller VVS och fastighet. Det var inga elever som läste sin utbildning i Malå kommun.

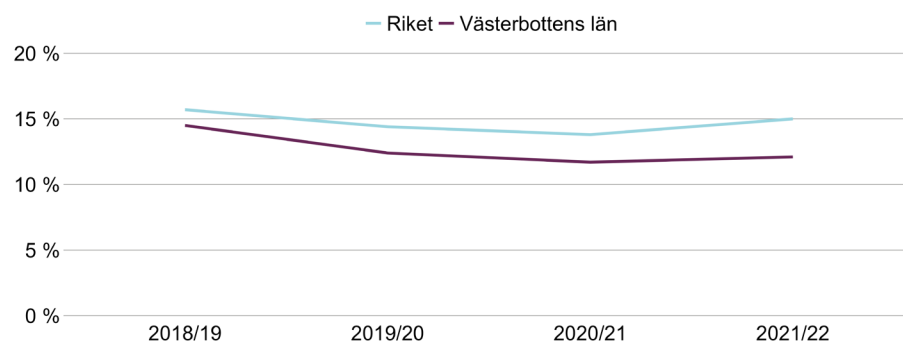
I pendlingsområde 4 läste elever enbart hos kommunala huvudmän läsåret 2022/23. I pendlingsområdet fanns elever på relativt få program. Det var 10 av de nationella programmen som inte hade några elever. Samtliga elever läste ett program i Vilhelmina kommun.

I pendlingsområde 5 läste elever enbart hos kommunala huvudmän läsåret 2022/23. Även i det här pendlingsområdet fanns elever på relativt få program. Det var 13 av de nationella programmen som inte hade några elever. I Arvidsjaur fanns en riksrekryterande utbildning inom flygteknik.

Gymnasieskolan: introduktionsprogram i länet

Ungdomar som inte är behöriga till ett nationellt program har rätt att gå ett introduktionsprogram.³⁰ Behovet av utbildningsplatser på introduktionsprogram styrs alltså av hur många elever som efter grundskolan inte har blivit behöriga för nationella program i gymnasieskolan. Utvecklingen av andelen elever som inte har uppnått behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan visas i figuren nedan.

Figur. Andel ungdomar som inte uppnått behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan läsåren 2018/19 – 2021/22 i länet och riket.

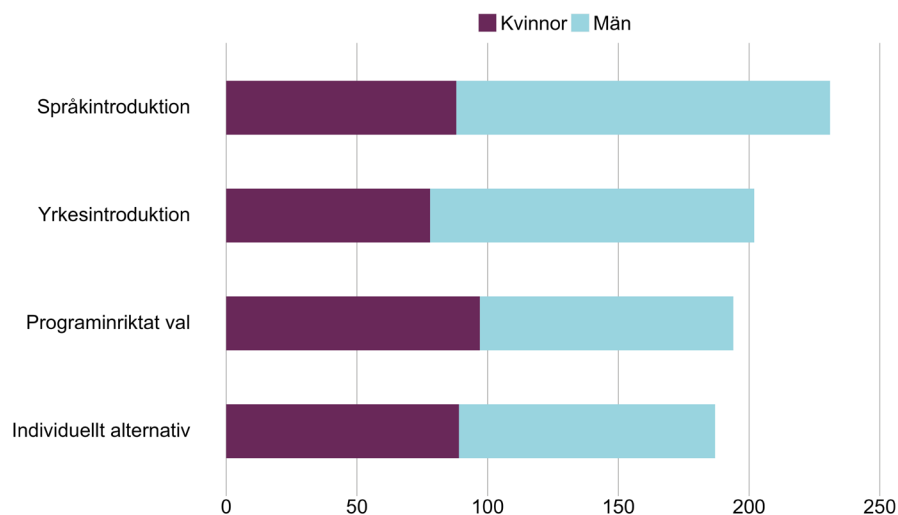

30. 17 kap. 8–12 §§ Skollagen.

Andelen elever som inte uppnått behörighet till nationellt program från grundskolan 2021/2022 var 12 procent i länet. Andelen har minskat sedan läsåret 2018/19 och är lägre än genomsnittet för riket.

I figuren nedan visas en översikt över hur eleverna är fördelade på introduktionsprogrammen i länet.

Figur. Antal kvinnor och män på introduktionsprogrammen i länet, läsåret 2022/23.

Språkintröduktion är det introduktionsprogram som hade flest elever. Minst antal elever hade programmet individuellt alternativ. Det skiljer sig från riket som helhet där individuellt alternativ är det vanligaste programmet.

De nya bestämmelserna om att huvudmän ska ta hänsyn till arbetsmarknadens behov vid planering och dimensionering av utbildning omfattar introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintröduktion utformade för en grupp elever.³¹ I figuren nedan visas en karta över var i länet dessa introduktionsprogram finns och vilka inriktningar som bedrevs läsåret 2022/23.³²

31. 15 kap. 30 b § Skollagen.

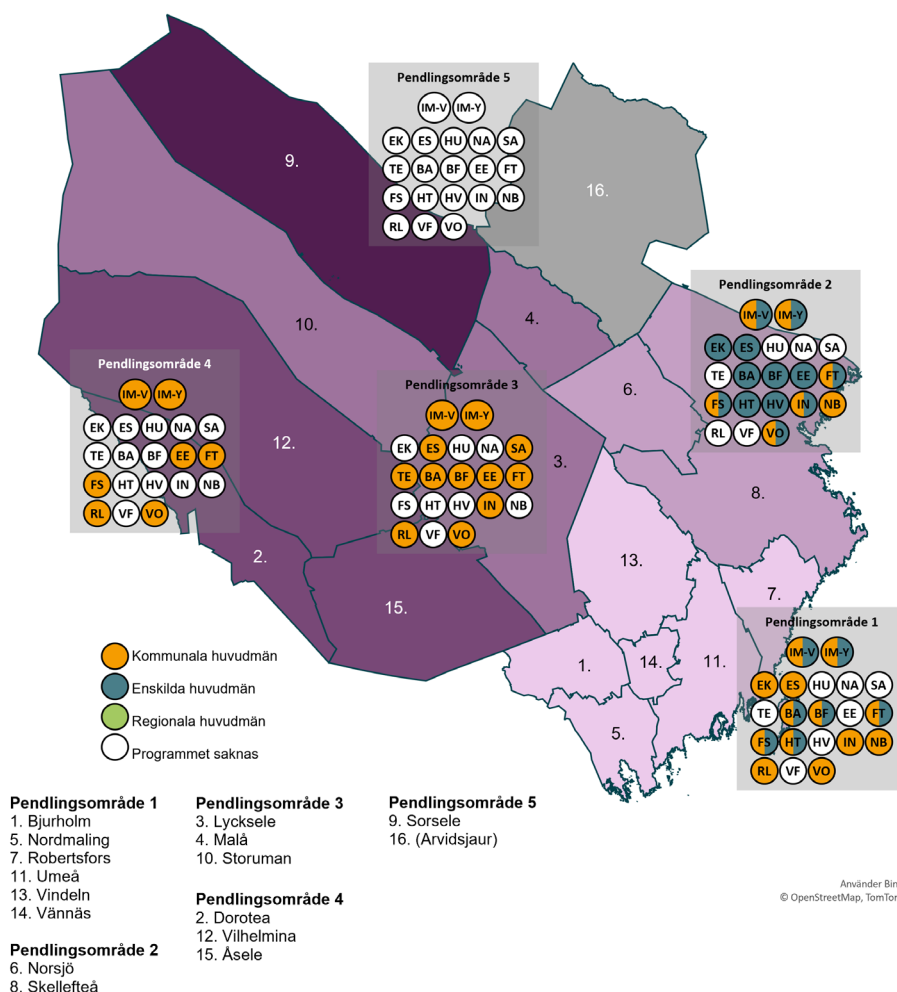
32. I kartan görs ingen skillnad på om introduktionsprogrammet är utformat för en grupp elever eller inte.

Figur. Utbud av introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion i länet läsåret 2022/23.³³

Förklaring av förkortningar av gymnasieprogram

IM-V	programinriktat val
IM-Y	yrkesintroduktion
EK	ekonomi
ES	estetiska
HU	humanistiska
NA	naturvetenskap
SA	samhällsvetenskap
TE	teknik
BA	bygg och anläggning
BF	barn och fritid
EE	el och energi
FT	fordon och transport
FS	försäljning och service*
HT	hotell och turism
HV	hantverk
IN	industritekniska
NB	naturbruk
RL	restaurang och livsmedel
VF	VVS och fastighet
VO	vård och omsorg

* Försäljnings- och serviceprogrammet gäller för elever som påbörjat sin utbildning efter 1 juli 2022. I statistiken för programmet finns även de som läst på handels- och administrationsprogrammet, det vill säga elever som påbörjade sin utbildning före 1 juli 2022.

I länet fanns elever på både programinriktat val och yrkesintroduktion i samtliga pendlingsområden förutom pendlingsområde 5. I pendlingsområde 1 och 2 fanns elever hos enskilda huvudmän, i övriga pendlingsområden läste elever enbart hos kommunala huvudmän.

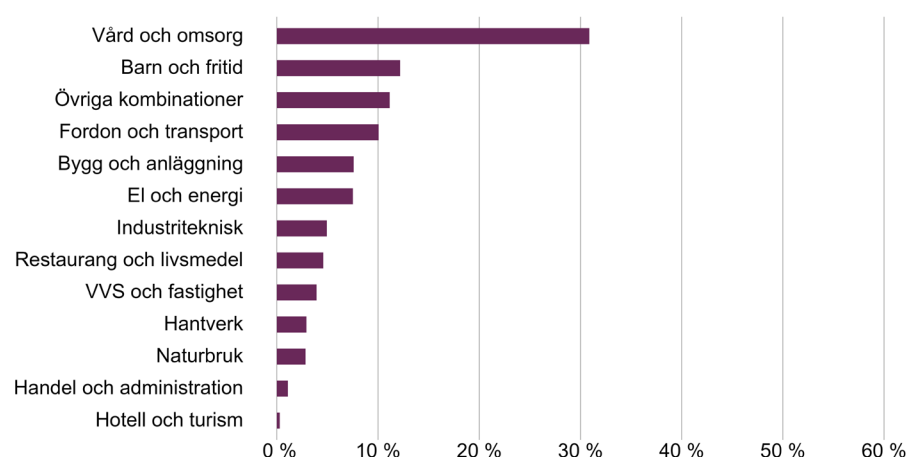
33. Skolverkets elevstatistik för läsåret 2022/23. Observera att figuren visar förekomst av utbildningar där det finns registrerade elever.

Komvux: yrkesinriktad vuxenutbildning i länet

Komvux är i grunden kursutformat, men det är vanligt att huvudmän kombinerar kurser relevanta för ett yrkesområde i ett yrkespaket för att erbjuda utbildningar som motsvarar behoven på arbetsmarknaden. Dessa yrkespaket kan vara nationella eller regionala.³⁴ Vuxna kan också själva söka olika kombinationer av fristående yrkeskurser för att utbilda sig eller komplettera sin kompetens inom ett yrkesområde. En elev på en yrkesinriktning definieras av Skolverket som en elev som läst minst 400 poäng i kurser som ingår i något av gymnasieskolans yrkesprogram.³⁵ År 2022 var det drygt 1 200 elever som läste en yrkesinriktning inom komvux i Västerbottens län.

Figuren nedan visar fördelningen mellan olika yrkesinriktningar i Västerbottens län åren 2020–2022. Vård och omsorg är den absolut största inriktningen.

Figur. Andel elever på olika yrkesinriktningar i komvux i länet, 2020–2022.

Figuren nedan visar en karta över vilka huvudmän i länet som bedrev yrkesutbildning på gymnasial nivå inom komvux åren 2020–2022.

34. Skolverket tar fram exempel på yrkespaket på nationell nivå i samråd med de nationella programråden och de regionala yrkespaketen är utformade av huvudmännen utifrån ett lokalt/regionalt behov på arbetsmarknaden.

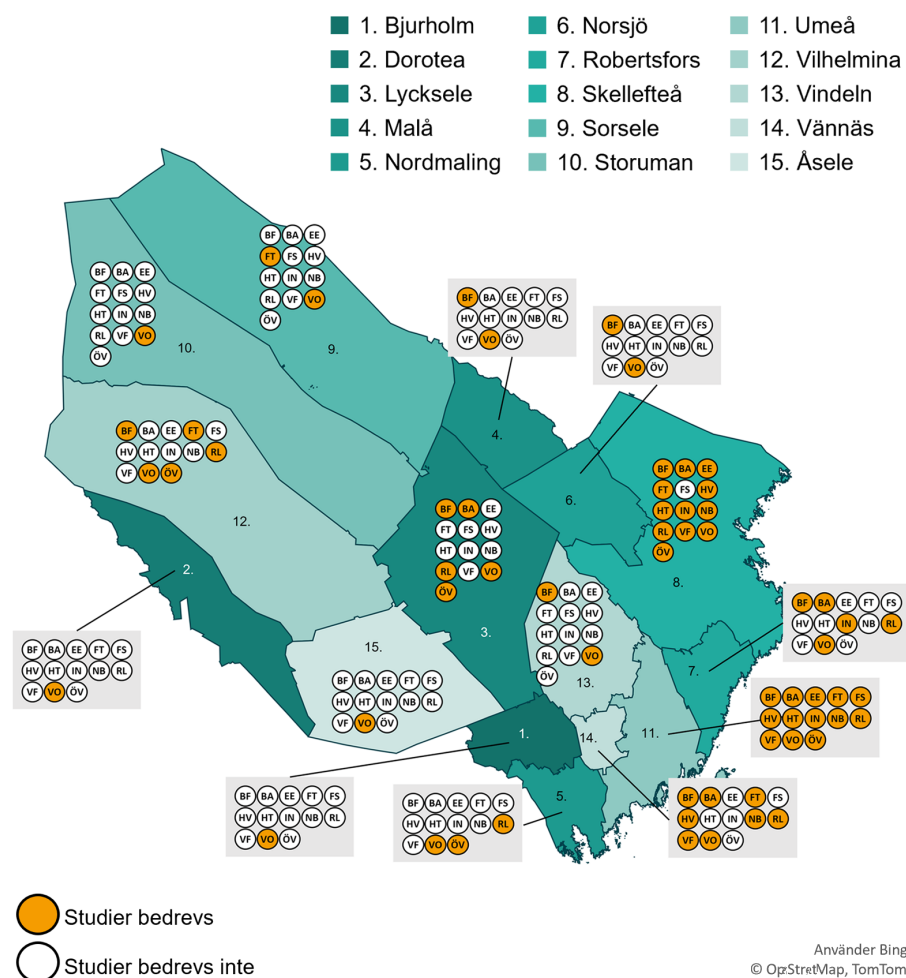
35. Att läsa 400 poäng motsvarar 20 veckors heltidsstudier på komvux.

Figur. Huvudmän i länet som har bedrivit yrkesutbildning på gymnasial nivå inom komvux, åren 2020–2022.³⁶

Förklaring av förkortningar av yrkesinriktningar

BA	bygg och anläggning
BF	barn och fritid
EE	el och energi
FT	fordon och transport
FS	försäljning och service*
HT	hotell och turism
HV	hantverk
IN	industriteknik
NB	naturbruk
RL	restaurang och livsmedel
VF	VVS och fastighet
VO	vård och omsorg

* Försäljning och service gäller för elever som påbörjat sin utbildning efter 1 juli 2022. I statistiken för yrkesinriktningen finns även de som läst utbildningar inom handel och administration, det vill säga elever som påbörjade sin utbildning före 1 juli 2022.

Det skiljer sig åt i länet vad gäller vilka yrkesinriktningar har bedrivits inom komvux de senaste åren. Sett till hela länet bedrevs studier inom samtliga yrkesinriktningar. Vård och omsorg var den absolut vanligaste yrkesinriktningen följt av barn och fritid och restaurang och livsmedel. Umeå kommun bedrev yrkesinriktad utbildning inom samtliga områden.

³⁶. Det krävs att minst fem elever har läst yrkesinriktningen under åren 2020–2022 för att den ska visas som "studier bedrevs" i kartan.

Anpassad gymnasieskola i länet

Kommunerna är skyldiga att tillhandahålla anpassad gymnasieskola för elever som tillhör målgruppen. Skolformen omfattar nio nationella program samt individuella program. Det finns också utbildningar som avviker från den nationella programstrukturen.³⁷

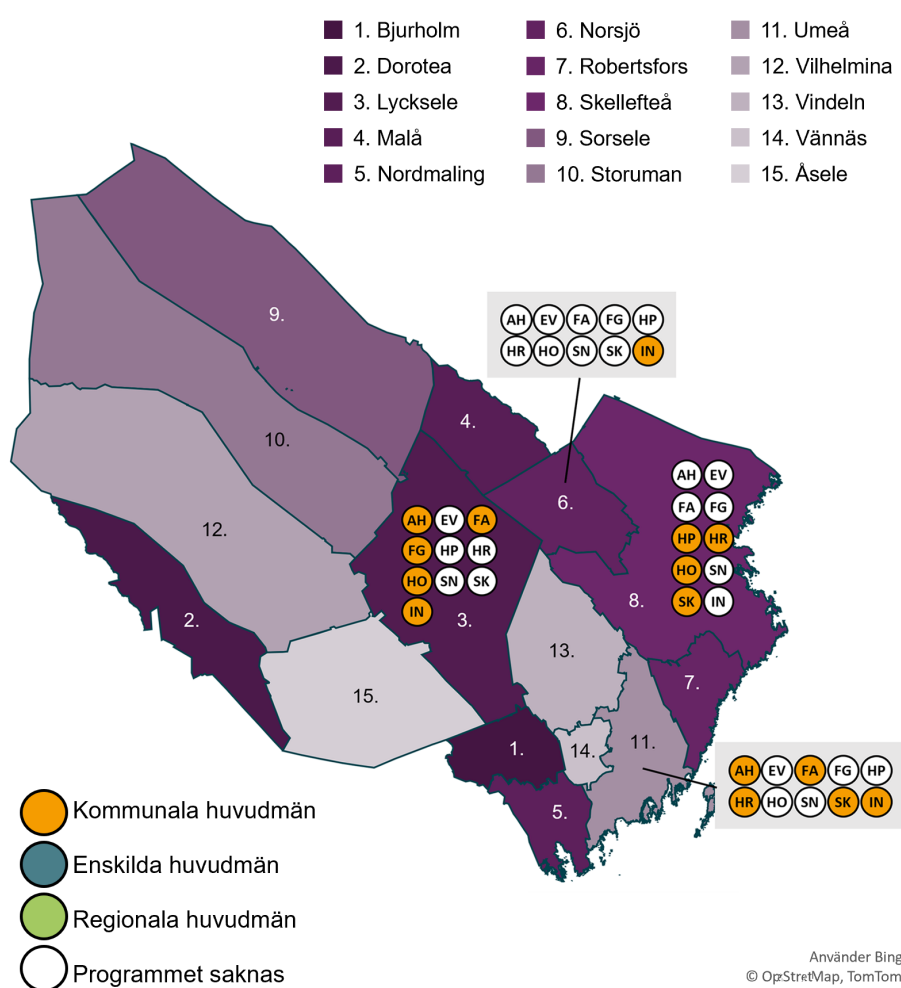
Läsåret 2022/23 läste 165 elever inom anpassad gymnasieskola i länet.³⁸

Ungefär 55 procent av eleverna läste på ett nationellt program och 45 procent på ett individuellt program. I länet fanns anpassad gymnasieutbildning i fyra kommuner, Umeå, Skellefteå, Norsjö och Lycksele. Individuellt alternativ fanns i alla dessa kommuner förutom Skellefteå. Det var två program som inte fanns i länet: programmet för estetisk verksamhet och programmet för samhälle, natur och språk. Samtliga elever läste utbildningen hos en kommunal huvudman.

Figur. Utbud av anpassad gymnasieskola i länet läsåret 2022/23.³⁹

Förklaring av förkortningar anpassad gymnasieutbildning

AH	administration, handel och varuhantering
EV	estetisk verksamhet
FA	fastighet, anläggning och byggnation
FG	fordonsvård och godshantering
HP	hantverk och produktion
HR	hotell, restaurang och bageri
HO	hälsa, vård och omsorg
SN	samhälle, natur och språk
SK	skog, mark och djur
IN	individuella program

37. Nationellt godkända idrottsutbildningar, riksrekryterande utbildningar med egna examensmål och särskilda varianter.

38. Antal elever i huvudmannens skolor 2022/23, Skolverkets jämförelsetal. Siffrorna avser elever som läser hos en kommunal huvudman. Skolverket presenterar inte statistik för elever som läser inom anpassad gymnasieskola hos en enskild eller regional huvudman.

39. Statistiken bygger på skolenhetsregistret, vilket baseras på huvudmännens egna uppgifter.

DEL 2

Fördjupning per utbildningsområde

Innehåll del 2

Barn och fritid	35
Bygg och anläggning	43
El och energi	51
Fordon och transport	59
Försäljning och service	67
Hantverk	75
Hotell och turism	81
Industri teknik	86
Naturbruk	94
Restaurang och livsmedel	100
VVS och fastighet	107
Vård och omsorg	113
Högskoleförberedande program	119

Barn och fritid

Skolverkets bedömning av utbildningsutbudet

Skolverket bedömer att andelen erbjudna platser på barn- och fritidsprogrammet i länet bör minska. Huvudmännen bör planera och dimensionera introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion i linje med detta. Skolverket bedömer att det inom komvux bör göras en omDispositionering av resurser från barn- och fritidsutbildningar till andra yrkesinriktningar, där det finns ett större behov på arbetsmarknaden.

SCB bedömer att det framöver kommer vara ett balanserat arbetsmarknadsläge för barn- och fritidsutbildade i länet. Region Västerbotten bedömer att det framöver kommer vara brist på utbildade, både barnskötare och personliga assistenter. Etableringsgraden för de som läst barn- och fritidsprogrammet i gymnasieskolan är låg i jämförelse med de som läst flera andra yrkesprogram. Även de som har läst en utbildning inom komvux har en lägre etableringsgrad än snittet för samtliga yrkesinriktningar. Andelen som arbetar inom ett yrke som matchar deras utbildning är också relativt låg för barn- och fritidsutbildade.

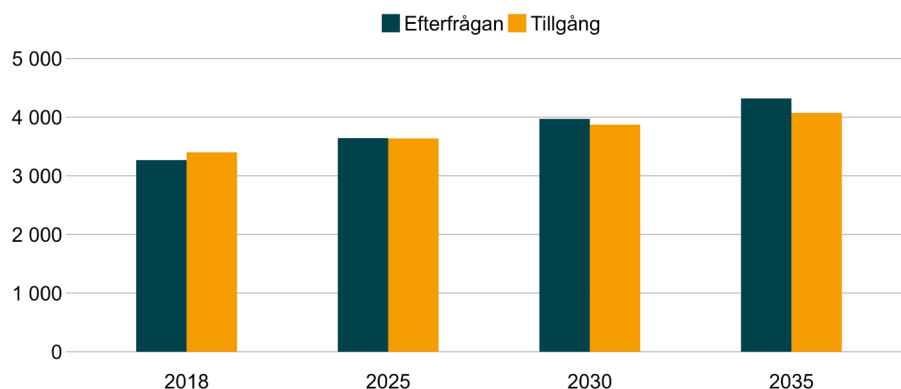
Ungdomars efterfrågan på barn- och fritidsprogrammet har ökat något de senaste åren. Andelen erbjudna platser är dock större än andelen förstahands-sökande vilket gör att det bör finnas utrymme att minska andelen erbjudna platser något. Båda inriktningarna på barn- och fritidsprogrammet bedrevs i länet läsåret 2022/23. Inom komvux har antalet elever på barn- och fritidsutbildningar ökat jämfört med 2018. Mellan åren 2020–2022 bedrevs barn- och fritidsutbildning inom komvux av nio huvudmän i länet. Barn- och fritidsutbildning är den näst största yrkesinriktningen inom komvux i länet.

Balanserat arbetsmarknadsläge på sikt för barn- och fritidsutbildade enligt SCB

SCB bedömer att det på nationell nivå väntas bli ett visst överskott på barn- och fritidsutbildade 2035. I Västerbotten väntas arbetsmarknadsläget för barn- och fritidsutbildade vara balanserat år 2035.

Under prognosperioden väntas länets tillgång på barn- och fritidsutbildade öka med cirka 20 procent. Samtidigt väntas efterfrågan på barn- och fritidsutbildade öka med cirka 30 procent. Den ökade efterfrågan beror framför allt på den utbildningsväxling som väntas fortsätta under prognosperioden. Den innebär att en större andel av de som arbetar som barnskötare och elevassistenter på sikt antas ha barn- och fritidsutbildning. Dessutom ökar behovet av personal inom förskola, vård och omsorg. Efterfrågan beräknas öka något mer än tillgången under prognosperioden. I och med att skillnaden mellan tillgång och efterfrågan ändå väntas bli förhållandevis liten bedöms arbetsmarknadsläget för barn- och fritidsutbildade i länet bli relativt balanserat på sikt.

Figur. Prognos över tillgång och efterfrågan på utbildade inom barn och fritid i länet fram till 2035.

Källa: SCB

Regionen bedömer att det är brist på barn- och fritidsutbildade i länet

Region Västerbotten har i sitt inspel till Skolverket angett att det är brist på barn- och fritidsutbildade i länet. Det handlar både om brist på barnskötare och personliga assistenter. Även på lång sikt bedömer regionen att efterfrågan på utbildade kommer att vara högre än tillgången.

Nationella branschföreträdare bedömer att behovet av utbildade kommer öka

Skolverket har fått två inspel om kompetensbehovet av utbildade inom barn och fritid.⁴⁰

Kommunal delar inte SCB:s bedömning om att det i många delar av landet kommer att vara balans eller överskott på utbildade inom barn och fritid år 2035. Kommunal menar att det redan är svårt att rekrytera utbildad personal på många platser i landet och att det finns flera faktorer som talar för att behovet kommer att öka framöver. En faktor som Kommunal lyfter är att politikens ambitioner för förskolan har höjts de senaste åren och att detta ökar behovet av utbildad personal.

Även Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) lyfter att politiken har stor påverkan på behovet av utbildade inom barn och fritid. SKR lyfter utökad rätt till fritidshem och ett ökat deltagande i förskolan som exempel på statliga ambitionshöjningar som har lett till ett ökat behov av utbildad personal.

40. Kommunal, Sveriges Kommuner och Regioner.

Varierande möjligheter till arbete enligt Arbetsförmedlingens yrkesprognos

Medan SCB:s utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser beräknar tillgång och efterfrågan inom olika utbildningsgrupper bedömer Arbetsförmedlingens yrkesprognos möjligheten att få jobb utifrån olika yrken. Yrkesprognosen visar att det på nationell nivå är små till medelstora möjligheter till arbete för flera yrken inom barn- och fritidsområdet.⁴¹

Tabell. Arbetsförmedlingens yrkesprognos för yrken inom barn- och fritidsområdet.

Yrke	Nationell prognos 2026
Barnskötare	Små till medelstora möjligheter till arbete
Elevassistent	Små till medelstora möjligheter till arbete
Personlig assistent	Stora möjligheter till arbete
Vårdare och boendestödjare	Stora möjligheter till arbete
Väktare och ordningsvakt	Stora möjligheter till arbete

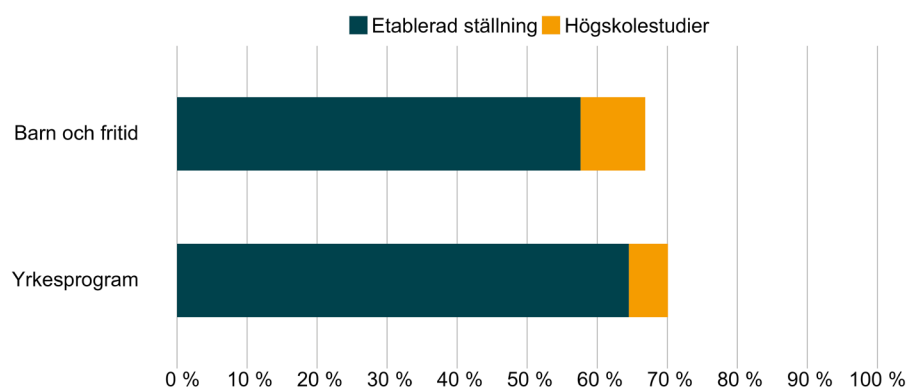
Källa: Arbetsförmedlingen

⁴¹. Alla yrken finns inte med i Yrkesprognosen. Exempelvis omfattas inte små yrken (färre än 3 000 förvärvsarbetande) samt mycket heterogena yrkesgrupper.

Relativt hög andel fortsätter till högskolestudier efter utbildning inom barn och fritid

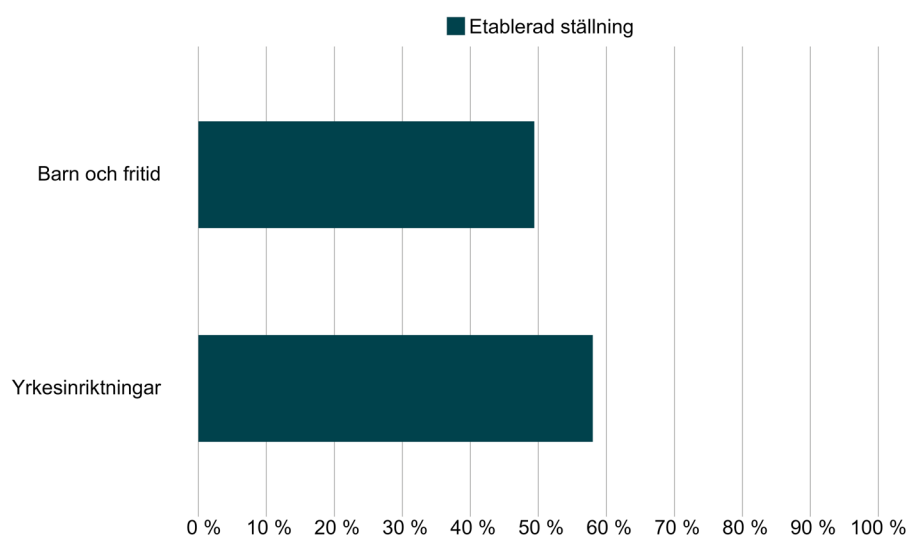
Tre år efter avslutad gymnasieutbildning är knappt 60 procent av de som läst barn- och fritidsprogrammet i länet etablerade på arbetsmarknaden. Detta är högre än snittet för riket, men lägre än för yrkesprogrammen i länet generellt. Samtidigt är det en relativt stor andel som efter att ha läst barn- och fritidsprogrammet fortsätter till högskolestudier.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden eller i högskolestudier tre år efter avslutad gymnasieutbildning.⁴²

Knappt 50 procent av de som har läst en barn- och fritidsutbildning inom komvux på gymnasial nivå i länet är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier. Det är en högre andel än i riket men en lägre andel jämfört med snittet för yrkesinriktningar i länet.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier med yrkesinriktning inom komvux.⁴³

42. Statistiken omfattar ungdomar som slutförde ett yrkesprogram i gymnasieskolan med examen eller studiebevis om 2 500 poäng läsåren 2014/15–2016/17.

43. Statistiken omfattar personer som studerade inom komvux 2017–2019, och sedan inte förekommer i Skolverkets komvuxstatistik under de efterföljande två åren.

Barnskötare är det vanligaste yrket bland barn- och fritidsutbildade

Tabell. De vanligaste yrkena efter en barn- och fritidsutbildning i gymnasieskolan eller komvux i länet.⁴⁴

Skolform	Yrke	Andel
Barn- och fritidsprogrammet i gymnasieskolan	Barnskötare	22 %
	Vårdare, boendestödjare	8 %
	Väktare och ordningsvakt	6 %
	Vårdbiträde	5 %
	Butikssäljare, fackhandel	4 %
Barn och fritidsutbildning inom komvux	Barnskötare	72 %

Källa: SCB

Något ökande efterfrågan på barn- och fritidsprogrammet

Barn- och fritidsprogrammet utgjorde ungefär 7 procent av de erbjudna platserna på gymnasieskolans nationella program i länet läsåret 2022/23.⁴⁵

Läsåret 2022/23 var det ungefär 6 procent som sökte till programmet i första hand. Det är större andel än i riket. Andelen som söker barn- och fritidsprogrammet i första hand var drygt 4 procent läsåret 2017/18 men har ökat de senaste åren. Det är fler kvinnor som söker till barn- och fritidsprogrammet. Cirka två tredjedelar av de förstahandssökande var kvinnor läsåret 2022/23. I Västerbotten var inriktningen mot pedagogiskt och socialt arbete vanligast.

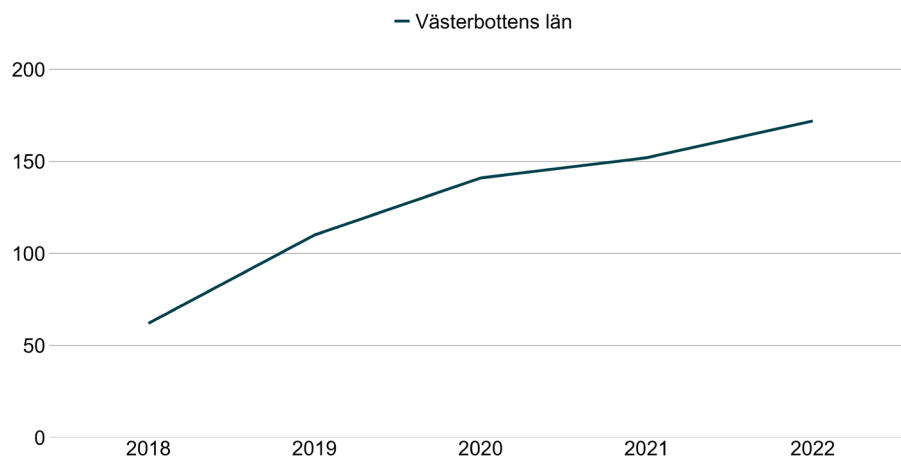
^{44.} För detaljerad information om yrkesstatistiken, se Bilaga 1 Yrkesstatistik Västerbottens län.

^{45.} Skolverket har samlat in uppgifter om antal planerade platser på de nationella programmen från Sveriges antagningskanslier och skolor med egen antagning. Uppgifterna samlades in våren 2023.

Ökande antal elever på barn- och fritidsutbildningar inom komvux

I Västerbotten har antalet elever som läste en barn- och fritidsutbildning i komvux ökat sedan 2018. Det är en av de större yrkesinriktningarna på komvux i länet.

Figur. Antal elever som läst kurser om minst 400 poäng inom barn och fritid inom komvux i länet 2018–2022.

Barn- och fritidsutbildning i länet

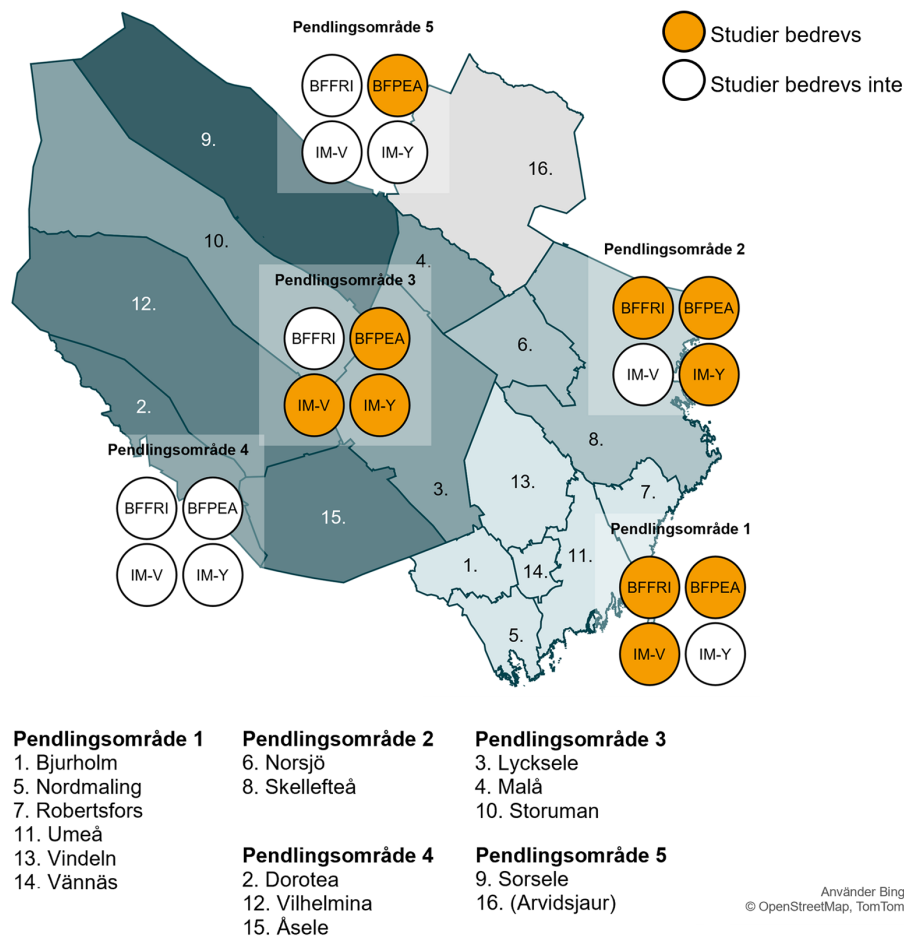
Tillgången till barn- och fritidsprogrammet och dess inriktningar varierar mellan kommunerna i Västerbotten. Barn- och fritidsprogrammet fanns i fyra av länets pendlingsområden läsåret 2022/23. I pendlingsområdena 1 och 2 fanns elever på båda inriktningar, samt på introduktionsprogram med inriktning mot barn- och fritidsprogrammet. I pendlingsområde 3 och 5 fanns elever på inriktningen mot pedagogiskt och socialt arbete.

Figur. Utbud av barn- och fritidsprogrammet i länets pendlingsområden läsåret 2022/23.⁴⁶

Förklaring av förkortningar

BFRI	fritid och hälsa
BFPEA	pedagogiskt och socialt arbete*
IM-V	programinriktat val
IM-Y	yrkesintroduktion

*Pedagogiskt och socialt arbete gäller för elever som påbörjat sin utbildning efter 1 juli 2022. I statistiken för inriktningen finns även de som läst inriktningarna pedagogiskt arbete eller socialt arbete, det vill säga elever som påbörjade sin utbildning före 1 juli 2022.

⁴⁶. Skolverkets elevstatistik för läsåret 2022/23. Observera att figuren visar förekomst av utbildningar där det finns registrerade elever.

Nio av länets kommuner har bedrivit yrkesinriktad komvux inom barn och fritid mellan åren 2020 och 2022.⁴⁷ Sex huvudmän bedrev sammanhållna yrkesutbildningar i form av yrkespaket på komvux år 2021.

Tabell. Genomförda yrkespaket inom barn och fritid i länet 2021.⁴⁸

Yrkespaket	Huvudman
Barnskötare – Elevassistent Bas	Lycksele, Robertsfors, Skellefteå, Sorsele, Storuman, Umeå
Barnskötare – Elevassistent	Lycksele
Påbyggnadspaket Barnskötare	Lycksele, Robertsfors, Umeå
Påbyggnadspaket Elevassistent	Skellefteå

47. Skolverket anger att studier bedrevs om minst fem elever har läst minst 400 poäng inom kurser som ingår i något av gymnasieskolans yrkesprogram.

48. Observera att endast yrkespaket med registrerade elever finns med i sammanställningen.

Bygg och anläggning

Skolverkets bedömning av utbildningsutbudet

Skolverket bedömer att andelen erbjudna platser på bygg- och anläggningsprogrammet i länet bör minska. Huvudmännen bör planera och dimensionera introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion i linje med detta. Antalet utbildningsplatser på bygg- och anläggningsutbildningar inom komvux bör behållas på nuvarande nivå.

SCB bedömer att det kommer bli ett överskott på byggutbildade i länet framöver. Region Västerbotten menar att det i dag finns en brist på byggutbildade i länet och att stora infrastrukturprojekt i länet kommer leda till en ökad efterfrågan på utbildade. Etableringsgraden för de som har läst en bygg- och anläggningsutbildning är relativt hög. Det är också en hög andel byggutbildade som arbetar inom ett yrke som matchar deras utbildning.

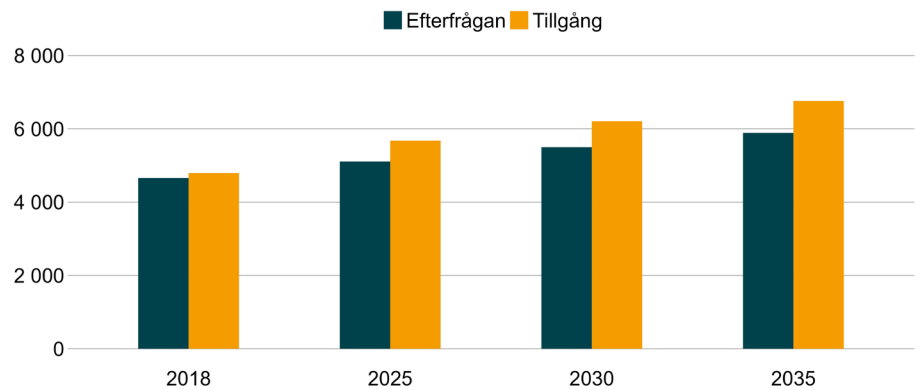
Ungdomars efterfrågan på bygg- och anläggningsprogrammet i gymnasieskolan har minskat något senaste åren. I länet fanns samtliga inriktningar på bygg- och anläggningsprogrammet läsåret 2022/23. Inom komvux har antalet elever som läser en bygg- och anläggningsutbildning minskat något sedan 2018. Fem huvudmän i länet bedrev bygg- och anläggningsutbildning inom komvux 2020–2022.

Visst överskott på arbetskraft med byggutbildning på sikt enligt SCB

I SCB:s prognos för byggutbildade ingår alla inriktningar från bygg- och anläggningsprogrammet i gymnasieskolan och fastighetsinriktningen från VVS- och fastighetsprogrammet, samt motsvarande äldre utbildningar och komvuxutbildningar.

SCB bedömer att det på nationell nivå finns en risk för brist på byggutbildade år 2035. I Västerbotten bedömer SCB en risk för visst överskott på utbildade år 2035. Under prognosperioden väntas länets tillgång på byggutbildade öka med cirka 40 procent. Samtidigt väntas efterfrågan på byggutbildade öka med cirka 25 procent. Ökningen beror främst på den utbildningsväxling som antas ske i byggbranschen, då arbetsgivarna väntas vilja rekrytera arbetskraft med formell byggutbildning när de nyanställer under prognosperioden. Andelen byggutbildade bedöms därför öka bland exempelvis bygg- och anläggningsarbetare. Därtill väntas efterfrågan på arbetskraft växa något inom byggbranschen i länet. Eftersom tillgången beräknas öka något mer än efterfrågan finns det på sikt risk för visst överskott av byggutbildade i länet 2035.

Figur. Prognos över tillgång och efterfrågan på byggutbildade i länet fram till 2035.

Källa: SCB

Regionen bedömer att det finns brist på byggutbildade i länet

Region Västerbotten har i sitt inspel till Skolverket angett att det idag finns brist på byggutbildade i länet. Nyindustrialisering och stora infrastrukturprojekt i länet, som Norrbottenbanan, kommer enligt regionens bedömning leda till en ökad efterfrågan på utbildade och en brist även på längre sikt.

Nationella branschföreträdare bedömer att det kommer bli brist på utbildade framöver

Skolverket har fått tre inspel från nationella branschföreträdare om behovet av utbildade inom bygg och anläggning.⁴⁹

Byggföretagen instämmer i SCB:s bedömning att det kommer att vara brist på byggutbildade i många delar av landet fram till 2035. Byggföretagen bedömer att behoven kommer att öka framgent. En faktor som driver en större efterfrågan är att specialiseringen ökar inom byggbranschen. En annan faktor är att flera regioner står inför stora pensionsavgångar framgent.

Även Glasbranschföreningen bedömer att efterfrågan på utbildade med specialkompetens inom glas kommer att öka. Det beror dels på ökad efterfrågan på glasprodukter, dels på att även glasbranschen står inför stora pensionsavgångar inom en tioårsperiod.

Måleribranschens yrkesnämnd ger samma bild av behoven i branschen som övriga branschorganisationer. Måleribranschens yrkesnämnd framhåller att behovet kommer att vara särskilt stort i storstadsregioner. Skälet är att det är i storstadsregionerna som behovet av bostadsbyggande och underhåll är störst.

Både Måleribranschens yrkesnämnd och Byggföretagen anser att utbudet av vilka inriktningar som erbjuds inom bygg och anläggning behöver förbättras. Fler utbildningsplatser för ställningsbyggare, bergarbetare och håltagare efterfrågas, så att hela arbetsmarknadens behov av kompetens säkerställs.

⁴⁹. Byggföretagen, Glasbranschföreningen och Måleribranschens yrkesnämnd.

Stora möjligheter till arbete enligt Arbetsförmedlingens yrkesprognos

Medan SCB:s utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser beräknar tillgång och efterfrågan inom olika utbildningsgrupper bedömer Arbetsförmedlingens yrkesprognos möjligheten att få jobb utifrån olika yrken.⁵⁰

Yrkesprognosen visar att det på nationell nivå förväntas vara stora eller mycket stora möjligheter till arbete inom många yrken inom byggområdet år 2026. Undantagen är grovarbetare inom bygg och anläggning samt gruv- och stenbrottsarbetare, där det väntas bli större konkurrens om jobben.

Tabell. Arbetsförmedlingens yrkesprognos för yrken inom bygg- och anläggningsområdet.

Yrke	Nationell prognos 2026
Anläggningsarbetare	Stora möjligheter till arbete
Anläggningsmaskinförare	Stora möjligheter till arbete
Betongarbetare	Mycket stora möjligheter till arbete
Byggnads- och ventilationsplåtslagare	Mycket stora möjligheter till arbete
Golvläggare	Mycket stora möjligheter till arbete
Grovarbetare inom bygg och anläggning	Små till medelstora möjligheter till arbete
Gruv- och stenbrottsarbetare	Små till medelstora möjligheter till arbete
Murare och plattsättare	Mycket stora möjligheter till arbete
Målare	Mycket stora möjligheter till arbete
Ställningsbyggare	Mycket stora möjligheter till arbete
Takmontör	Mycket stora möjligheter till arbete
Träarbetare och snickare	Mycket stora möjligheter till arbete
Tunnplåtslagare	Stora möjligheter till arbete

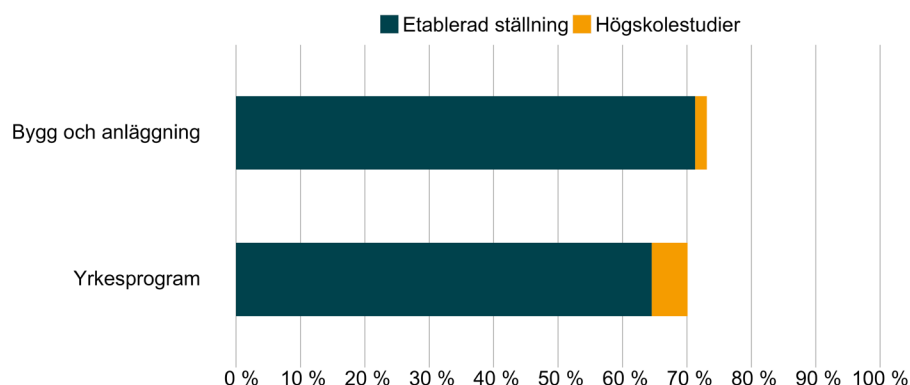
Källa: Arbetsförmedlingen

50. Alla yrken finns inte med i Yrkesprognosen. Exempelvis omfattas inte små yrken (färre än 3 000 förvärvsarbetande) samt mycket heterogena yrkesgrupper.

Varierad etableringsgrad efter utbildning inom bygg och anläggning

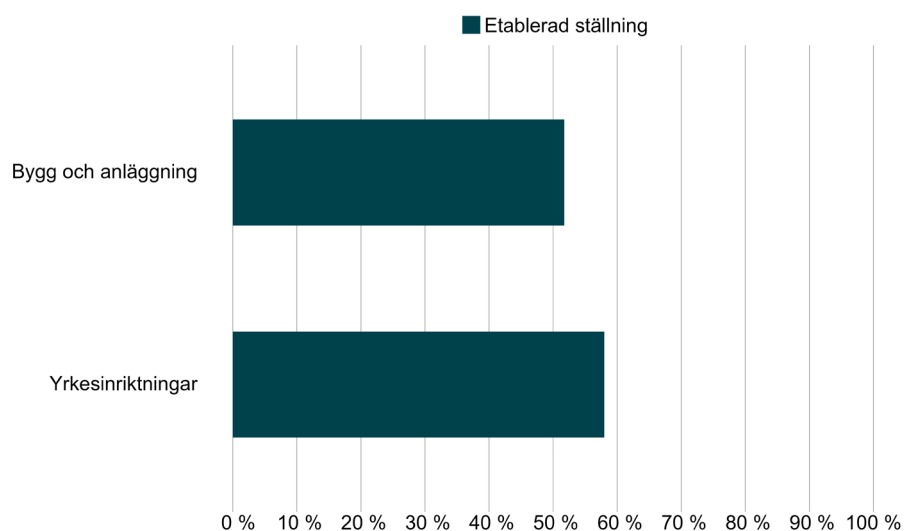
Tre år efter avslutad gymnasieutbildning på bygg- och anläggningsprogrammet i Västerbotten är drygt 70 procent etablerade på arbetsmarknaden. Det är på samma nivå som snittet för riket, och högre än yrkesprogrammen i länet generellt.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden eller i högskolestudier tre år efter avslutad gymnasieutbildning.⁵¹

Drygt 50 procent av de som har läst en bygg- och anläggningsutbildning inom komvux på gymnasial nivå i länet är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier. Det är en något högre andel än i riket, men en lägre andel jämfört med snittet för yrkesinriktningar i länet.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier med yrkesinriktning inom komvux.⁵²

51. Statistiken omfattar ungdomar som slutförde ett yrkesprogram i gymnasieskolan med examen eller studiebevis om 2 500 poäng läsåren 2014/15–2016/17.

52. Statistiken omfattar personer som studerade inom komvux 2017–2019, och sedan inte förekommer i Skolverkets komvuxstatistik under de efterföljande två åren.

Träarbetare och snickare är vanliga yrken bland bygg- och anläggningsutbildade

Tabell. De vanligaste yrkena efter en bygg- och anläggningsutbildning i gymnasieskolan eller komvux i länet.⁵³

Skolform	Yrke	Andel
Bygg- och anläggningsprogrammet i gymnasieskolan	Träarbetare, snickare m.fl.	26 %
	Målare	6 %
	Övriga byggnads- och anläggningsarbetare	6 %
	Lastbilsförare m.fl.	6 %
	Anläggningsmaskinförare m. fl.	5 %
	Anläggningsarbetare	4 %
Bygg- och anläggningsutbildning inom komvux	Övriga byggnads- och anläggningsarbetare	9 %
	Anläggningsarbetare	8 %
	Träarbetare, snickare m.fl	7 %
	Vårdbiträde	5 %
	Saneringsarbetare m. fl.	3 %
	Anläggningsmaskinförare m. fl.	3 %

Källa: SCB

Minskande efterfrågan på bygg- och anläggningsprogrammet

Bygg- och anläggningsprogrammet utgjorde ungefär 7 procent av de erbjudna platserna på gymnasieskolans nationella program i länet läsåret 2022/23.⁵⁴

Läsåret 2022/23 var det 8 procent som sökte till programmet i första hand. Det är en större andel än i riket. Andelen förstahandssökande har minskat sedan läsåret 2017/18 men varierat mellan åren. Av yrkesprogrammen är bygg- och anläggningsprogrammet ett av de program som har störst andel förstahandssökande i länet. Det är betydligt fler män än kvinnor som söker till programmet. Kvinnorna utgjorde knappt 20 procent läsåret 2022/23. I länet var inriktningen husbyggnad vanligast och minst vanlig var inriktningen plåtslageri.

599 elever läste bygg- och anläggningsprogrammet i länet läsåret 2022/23.

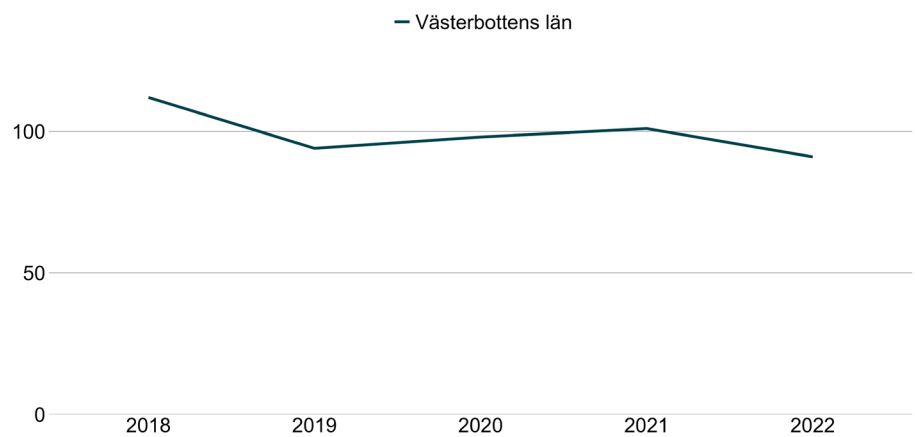
^{53.} För detaljerad information om yrkesstatistiken, se Bilaga 1 Yrkesstatistik Västerbottens län.

^{54.} Skolverket har samlat in uppgifter om antal planerade platser på de nationella programmen från Sveriges antagningskanslier och skolor med egen antagning. Uppgifterna samlades in våren 2023.

Minskande antal elever på bygg- och anläggningsutbildningar inom komvux

Antalet elever som läser kurser inom bygg och anläggning på komvux i länet har minskat jämfört med 2018. År 2022 läste 91 elever en yrkesinriktning inom bygg- och anläggning på komvux i länet.

Figur. Antal elever som läst kurser om minst 400 poäng inom bygg och anläggning inom komvux i länet 2018–2022.

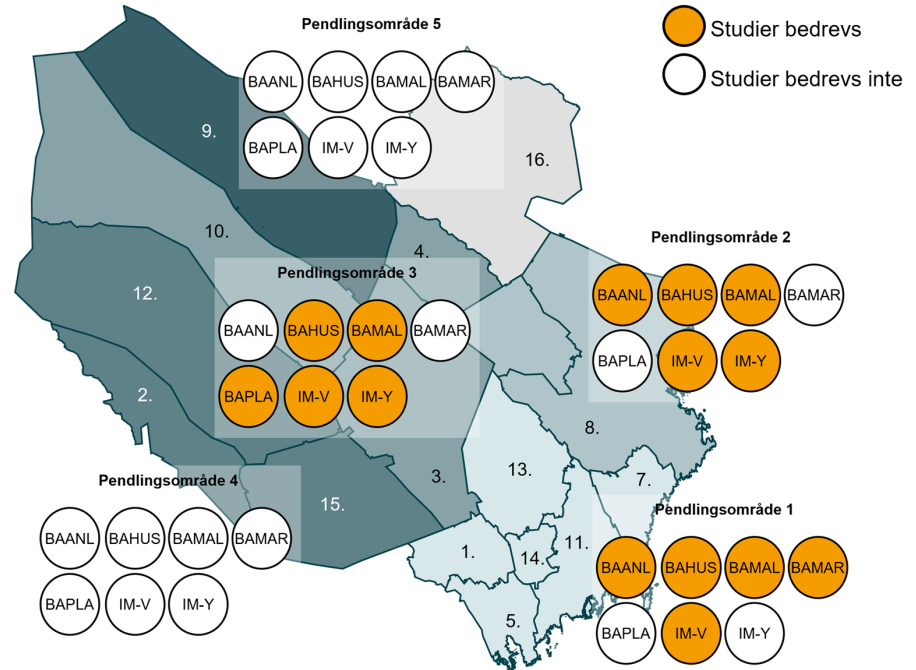
Bygg- och anläggningsutbildning i länet

Läsåret 2022/23 läste elever på bygg- och anläggningsprogrammet inom tre av länets pendlingsområden. Alla programmets inriktningar fanns någonstans i länet. Det fanns även elever som läste introduktionsprogram med inriktning mot bygg- och anläggningsprogrammet.

Figur. Utbud av bygg- och anläggningsprogrammet i länets pendlingsområden läsåret 2022/23.⁵⁵

Förklaring av förkortningar

BAANL anläggningsfordon
BAHUS husbyggnad
BAMAL måleri
BAMAR mark och anläggning
BAPLA plåtslageri
IM-V programinriktat val
IM-Y yrkesintroduktion

Pendlingsområde 1

1. Bjurholm
5. Nordmaling
7. Robertsfors
11. Umeå
13. Vindeln
14. Vännäs

Pendlingsområde 2

6. Norsjö
8. Skellefteå

Pendlingsområde 3

3. Lycksele
4. Malå
10. Storuman

Pendlingsområde 4

2. Dorotea
12. Vilhelmina
15. Åsele

Pendlingsområde 5

9. Sorsele
16. (Arvidsjaur)

Använder Bing
© OpenStreetMap, TomTom

⁵⁵. Skolverkets elevstatistik för läsåret 2022/23. Observera att figuren visar förekomst av utbildningar där det finns registrerade elever.

Yrkesinriktning inom bygg och anläggning på komvux bedrevs av fem huvudmän i länet åren 2020–2022, Lycksele, Robertsfors, Skellefteå, Umeå och Vännäs.⁵⁶ Fyra huvudmän bedrev sammanhållna yrkesutbildningar i form av yrkespaket på komvux 2021.

Tabell. Genomförda yrkespaket inom bygg och anläggning i länet 2021.⁵⁷

Yrkespaket	Huvudman
Anläggningsförare	Robertsfors
Bergarbetare	Lycksele
Betongarbetare	Umeå
Målare	Skellefteå
Plattsättare	Robertsfors
Träarbetare	Skellefteå

56. Skolverket anger att studier bedrevs om minst fem elever har läst minst 400 poäng inom kurser som ingår i något av gymnasieskolans yrkesprogram.

57. Observera att endast yrkespaket med registrerade elever finns med i sammanställningen.

El och energi

Skolverkets bedömning av utbildningsutbudet

Skolverket bedömer att andelen erbjudna platser på el- och energiprogrammet i länet bör öka. Huvudmännen bör planera och dimensionera introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion i linje med detta. Antalet elever som läser en el- och energiutbildning inom komvux i länet bör öka.

Både SCB och Region Västerbotten bedömer att det framöver kommer bli brist på arbetskraft med el-, automations-, dator- och kommunikationsteknisk utbildning i länet. Etableringsgraden bland de som har läst en el- och energiutbildning i länet är relativt hög, både för de som läst en utbildning inom gymnasieskolan och de som läst en utbildning inom komvux. En jämförelsevis hög andel arbetar dessutom inom ett yrke som matchar deras utbildning.

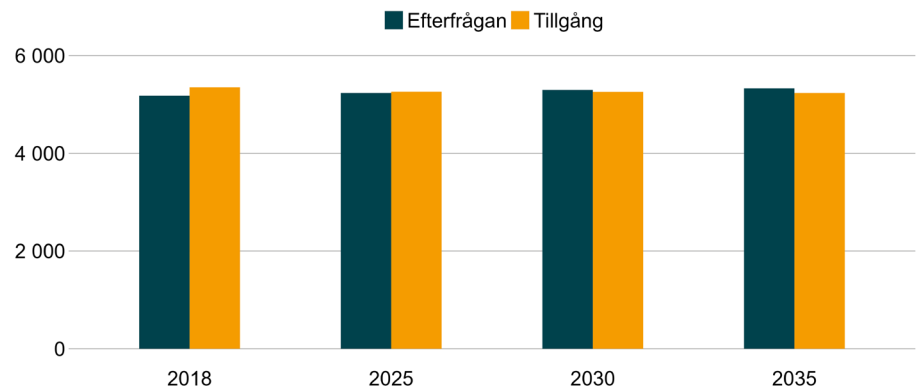
Ungdomars efterfrågan på el- och energiprogrammet har ökat de senaste åren. I länet fanns samtliga inriktningar på el- och energiprogrammet 2022/23. Inom komvux har antalet elever som läser en el- och energiutbildning ökat sedan 2018. El- och energiutbildning var den sjätte största yrkesinriktningen på komvux i länet under åren 2020–2022. Under samma period bedrevs el- och energiutbildning inom komvux av fyra huvudmän i länet.

Brist på utbildade inom el-, automations-, dator- och kommunikationsteknik på sikt enligt SCB

SCB bedömer arbetsmarknadsläget för personer med el-, automations-, dator- och kommunikationsteknisk utbildning på gymnasial nivå. Detta motsvarar el- och energiprogrammets inriktningar mot automation, elteknik samt dator- och kommunikationsteknik i gymnasieskolan. Inriktningen mot energiteknik ingår SCB:s prognos för utbildningsgruppen VVS, drift, underhåll och energiteknik. Mer information om den prognosen finns i avsnittet om VVS- och fastighetsutbildning.

SCB bedömer att det på nationell nivå finns en risk för viss brist på utbildade inom el-, automations-, dator- och kommunikationsteknik år 2035. För Västerbottens län bedömer SCB att det kommer att vara brist på utbildade 2035. Under prognosperioden väntas tillgången på utbildade inom el-, automations-, dator-, och kommunikationsteknik vara oförändrad. Även efterfrågan på utbildade väntas vara oförändrad under prognosperioden. Det beror på att efterfrågan på arbetskraft inte väntas öka så mycket, totalt sett, inom de branscher som brukar efterfråga dessa utbildningar. Inom byggbranschen antas visserligen en uppgång, men inom exempelvis tillverkningsindustrin bedöms efterfrågan minska. Eftersom tillgång och efterfrågan väntas ligga kvar på ungefär dagens nivå under prognosperioden finns en risk att dagens brist på utbildade kvarstår.

Figur. Prognos över tillgång och efterfrågan på utbildade inom el-, automations-, dator- och kommunikationsteknik fram till 2035.

Källa: SCB

Regionen bedömer att det är brist på utbildade

Region Västerbotten har i sitt inspel till Skolverket angett att det är brist på utbildade i länet, och bedömer att bristen kommer att kvarstå på sikt. Svårigheter att få tag på lärare inom el leder till att antalet utbildningsplatser blir för få enligt regionen.

Nationella branschföreträdare bedömer att det finns en risk för omfattande brist på utbildade

Skolverket har fått inspel från sju nationella branschföreträdare kring kompetensbehovet av utbildade inom el och energi.⁵⁸ Alla organisationer som har lämnat inspel delar SCB:s bedömning att det finns risk för brist på utbildade inom el och energi framgent.

Teknikföretagen, Industrierbetsgivarna och Livsmedelsföretagen anser att bristen riskerar att bli särskilt stor och kritisk i fråga om utbildade inom automationsteknik, installation och elteknik. Teknikföretagen och Industrierbetsgivarna anser att SCB:s prognos underskattar behovet av kompetens genom att inte fullt ut ta höjd för kompetensbristen på arbetsmarknaden i dag och ökade behov framgent. Anledningen är teknikskiften tillsammans med omfattande pensionsavgångar inom industrin. Elektrifieringen av industrin leder till att elkunskaper behövs i både större omfattning och inom fler områden. Även Installatörsföretagen anser att SCB:s prognos blir missvisande eftersom de inte beskriver behoven för varje inriktning för sig. Inom installationsbranschen rekryteras personer huvudsakligen från inriktningarna elteknik och automation.

Livsmedelsföretagen konstaterar att livsmedelsföretag anger kompetensbrist som sitt största investeringshinder. Många företag vill växa men kan inte på grund av att det saknas personal att rekrytera. Livsmedelsföretagen anser att det försvårar mycket för livsmedelsbranschen att inriktningen mot automation erbjuds i så få kommuner.

⁵⁸. Sveriges Järnvägsentreprenörer, Service- och kommunikationsfacket (Seko), Teknikföretagen, Industrierbetsgivarna, Livsmedelsföretagen, Svensk Elektronik, Installatörsföretagen.

Även Svensk Elektronik anser att det finns en stor obalans mellan utbudet av utbildning inom el och energi och industrins behov av kompetens. Svensk Elektronik framhåller att elektronik och elektroniksystem utgör allt större och viktigare delar i många olika produkter och system. Det gör att behovet av kompetens uppstått i fler branscher och ökat i omfattning. Svensk Elektronik menar också att det behövs fler elektronikrelaterade kurser inom komvux.

Sveriges Järnvägsentreprenörer framhåller att det finns ett stort behov av personer som har läst programfördjupningen mot järnväg inom el och energiprogrammet. Sveriges Järnvägsentreprenörer menar också att programinriktningen erbjuds av mycket få huvudmän, vilket är ett skäl till att det är så få som utbildas.

Service- och kommunikationsfacket (Seko) lyfter att det saknas distributionselektriker och kraftvärmetekniker i tillräcklig omfattning.

Stora möjligheter till arbete enligt Arbetsförmedlingens yrkesprognos

Medan SCB:s utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser beräknar tillgång och efterfrågan inom olika utbildningsgrupper bedömer Arbetsförmedlingens yrkesprognos möjligheten att få jobb utifrån olika yrken.⁵⁹

Yrkesprognosen visar att det på nationell nivå väntas finnas stora eller mycket stora möjligheter till arbete år 2026 för flera yrken inom el- och energiområdet.

Tabell. Arbetsförmedlingens yrkesprognos för yrken inom el- och energiområdet.

Yrke	Nationell prognos 2026
Distributionselektriker	Stora möjligheter till arbete
Drifttekniker vid värme- och vattenverk	Stora möjligheter till arbete
Elektronikreparatör och kommunikationselektriker	Stora möjligheter till arbete
Industrielektriker	Stora möjligheter till arbete
Installations- och serviceelektriker	Mycket stora möjligheter till arbete
Supporttekniker inom it	Mycket stora möjligheter till arbete

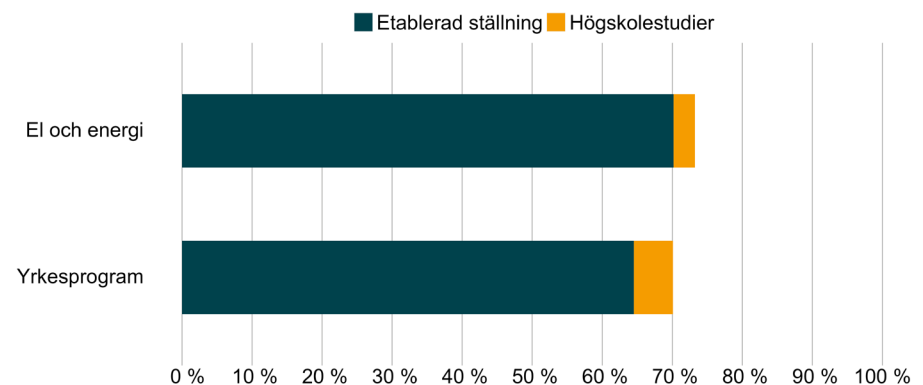
Källa: Arbetsförmedlingen

59. Alla yrken finns inte med i Yrkesprognosen. Exempelvis omfattas inte små yrken (färre än 3 000 förvärvsarbetande) samt mycket heterogena yrkesgrupper.

Hög etableringsgrad efter utbildning inom el och energi

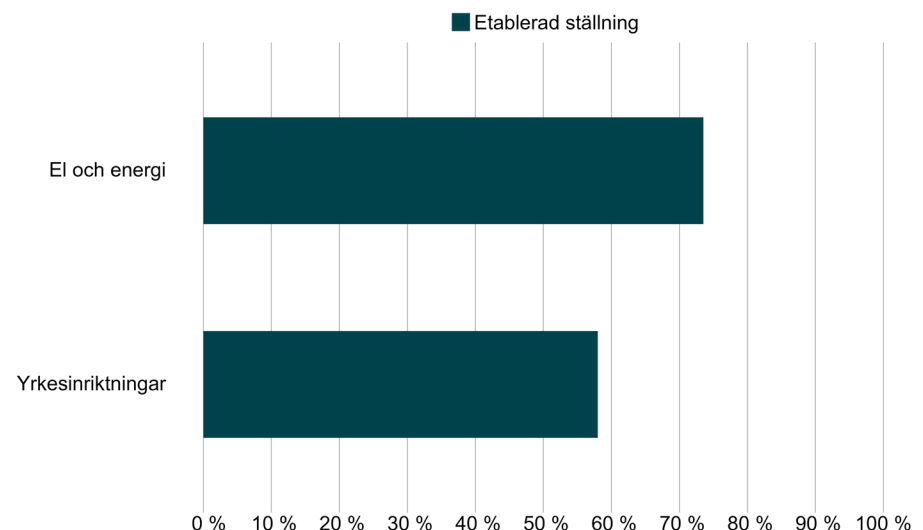
Tre år efter avslutad utbildning på el- och energiprogrammet i länet är ungefär 70 procent etablerade på arbetsmarknaden. Det är högre än snittet för riket, och högre än yrkesprogrammen i länet generellt.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden eller i högskolestudier tre år efter avslutad gymnasieutbildning.⁶⁰

Drygt 70 procent av de som har läst en el- och energiutbildning inom komvux på gymnasial nivå i länet är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier. Det är en högre andel än i riket och en högre andel jämfört med snittet för yrkesinriktningar i länet.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier med yrkesinriktning inom komvux.⁶¹

60. Statistiken omfattar ungdomar som slutförde ett yrkesprogram i gymnasieskolan med examen eller studiebevis om 2 500 poäng läsåren 2014/15–2016/17.

61. Statistiken omfattar personer som studerade inom komvux 2017–2019, och sedan inte förekommer i Skolverkets komvuxstatistik under de efterföljande två åren.

Installations- och serviceelektriker är de vanligaste yrkena bland utbildade inom el och energi

Tabell. De vanligaste yrkena efter en el- och energiutbildning i gymnasieskolan eller komvux i länet.⁶²

Skolform	Yrke	Andel
El- och energiprogrammet i gymnasieskolan	Installations- och serviceelektriker	28 %
	Industrielektriker	5 %
	Kundtjänstpersonal	3 %
	Lager- och terminalpersonal	2 %
El- och energiutbildning inom komvux	Installations- och serviceelektriker	45 %
	Distributionselektriker	4 %
	Kundtjänstpersonal	3 %
	Lager- och terminalpersonal	3 %
	Industrielektriker	3 %

Källa: SCB

Ökande andel ungdomar väljer el- och energiprogrammet

El- och energiprogrammet utgjorde cirka 6 procent av de erbjudna platserna på gymnasieskolans nationella program i länet läsåret 2022/23.⁶³

Läsåret 2022/23 var det ungefär 8 procent som sökte till programmet i första hand. El- och energiprogrammet är ett av de yrkesprogram som har störst andel förstahandssökande i länet och andelen har ökat de senaste åren. Det är nästan uteslutande män som söker till el- och energiprogrammet i första hand. Läsåret 2022/23 var andelen kvinnor endast 8 procent. I länet var inriktningen mot elteknik vanligast.

487 elever läste el- och energiprogrammet i länet läsåret 2022/23.

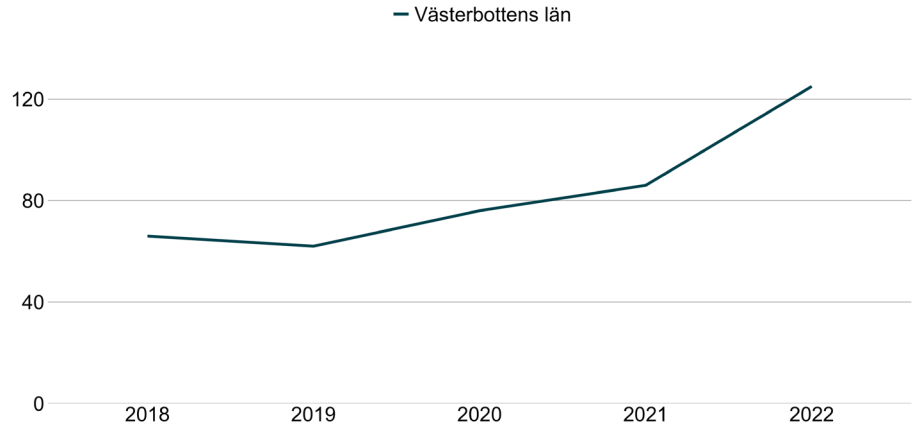
62. För detaljerad information om yrkesstatistiken, se Bilaga 1 Yrkesstatistik Västerbottens län.

63. Skolverket har samlat in uppgifter om antal planerade platser på de nationella programmen från Sveriges antagningskanslier och skolor med egen antagning. Uppgifterna samlades in våren 2023.

Ökande antal elever på el- och energiutbildningar inom komvux

Antalet elever som läser el- och energiutbildningar inom komvux i Västerbotten har ökat jämfört med 2018. El- och energiutbildning var den sjätte största yrkesinriktningen på komvux i länet mellan 2020–2022.

Figur. Antal elever som läst kurser om minst 400 poäng inom el och energi inom komvux i länet 2018–2022.

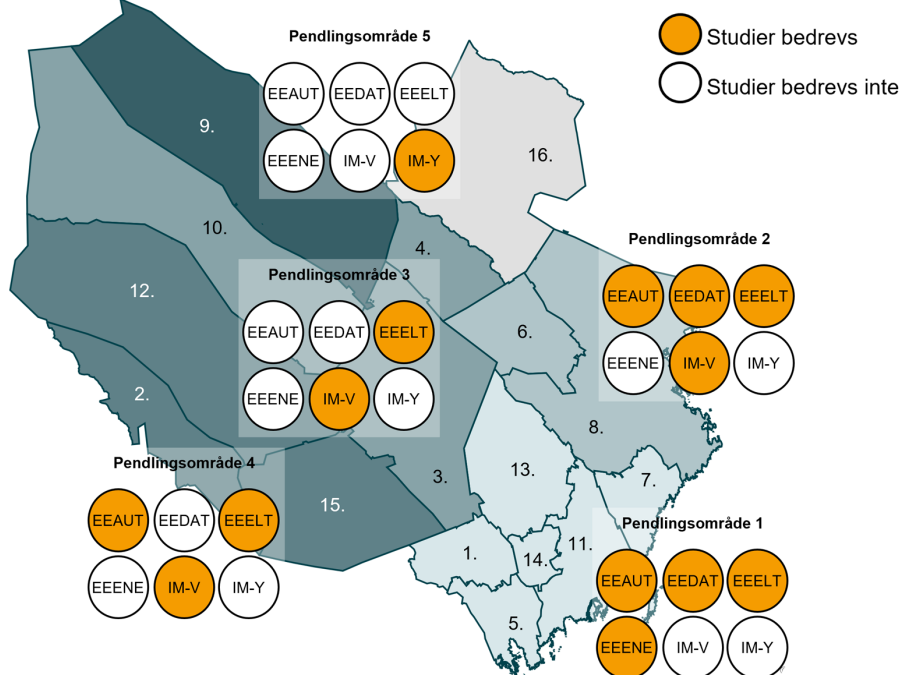
El- och energit utbildning i länet

Läsåret 2022/23 läste elever på el- och energiprogrammet inom fyra av länets pendlingsområden. Alla programmets inriktningar fanns någonstans i länet. Det fanns även elever som läste introduktionsprogram med inriktning mot el- och energiprogrammet.

Figur. Utbud av el- och energiprogrammet i länets pendlingsområden läsåret 2022/23.⁶⁴

Förklaring av förkortningar

EEAUT	automation
EEDAT	dator- och kommunikationsteknik
EEELT	elteknik
EEENE	energiteknik
IM-V	programinriktat val
IM-Y	yrkesintroduktion

Pendlingsområde 1

1. Bjurholm
5. Nordmaling
7. Robertsfors
11. Umeå
13. Vindeln
14. Vännäs

Pendlingsområde 2

6. Norsjö
8. Skellefteå

Pendlingsområde 4

2. Dorotea
12. Vilhelmina
15. Åsele

Pendlingsområde 3

3. Lycksele
4. Malå
10. Storuman

Pendlingsområde 5

9. Sorsele
16. (Arvidsjaur)

Använder Bing
© OpenStreetMap, TomTom

⁶⁴. Skolverkets elevstatistik för läsåret 2022/23. Observera att figuren visar förekomst av utbildningar där det finns registrerade elever.

Yrkesinriktning inom el och energi på komvux bedrevs av två kommuner i länet åren 2020–2022, Skellefteå och Umeå.⁶⁵ Fyra huvudmän bedrev sammanhållen yrkesutbildning inom el och energi i form av yrkespaket inom komvux år 2021.

Tabell. Genomförda yrkespaket inom el och energi i länet 2021.⁶⁶

Yrkespaket	Huvudman
Elektriker	Robertsfors, Skellefteå, Storuman, Umeå
Nätverkstekniker	Storuman

⁶⁵. Skolverket anger att studier bedrevs om minst fem elever har läst minst 400 poäng inom kurser som ingår i något av gymnasieskolans yrkesprogram.

⁶⁶. Observera att endast yrkespaket med registrerade elever finns med i sammanställningen.

Fordon och transport

Skolverkets bedömning av utbildningsutbudet

Skolverket bedömer att andelen erbjudna platser på fordons- och transportprogrammet i länet bör öka. Det gäller framför allt inriktningarna karosseri och lackering, lastbil och mobila maskiner samt personbil. Huvudmännen bör planera och dimensionera introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion i linje med detta.

Antalet utbildningsplatser på fordons- och transportutbildningar inom komvux bör öka, särskilt utbildningar inom fordon.

SCB gör separata arbetsmarknadsprognoser för utbildningsgrupperna fordon respektive transport. I länet bedömer SCB att det finns en risk för brist på fordonsutbildade och en risk för stort överskott på transportutbildade år 2035. Region Västerbotten bedömer att det finns en stor brist på utbildade yrkesförare inom åkerinäringen samt på bussförare och taxichaufförer i länet.

De som har läst fordons- och transportprogrammet i gymnasieskolan i länet har en relativt hög etableringsgrad på arbetsmarknaden. De som har läst utbildningen inom komvux har en etableringsgrad som är lägre än genomsnittet efter yrkesutbildningar inom komvux i länet. En relativt hög andel av de som har en fordonsutbildning eller en transportutbildning arbetar inom ett yrke som matchar deras utbildning.

Ungdomars efterfrågan på fordons- och transportprogrammet har ökat de senaste åren. Samtliga inriktningar på programmet fanns i länet läsåret 2022/23. Inom komvux har antalet elever som läser en fordons- och transportutbildning varit på ungefär samma nivå de senaste åren. Fem huvudmän bedrev utbildningen inom komvux mellan 2020–2022.

Risk för brist på fordonsutbildade på sikt enligt SCB

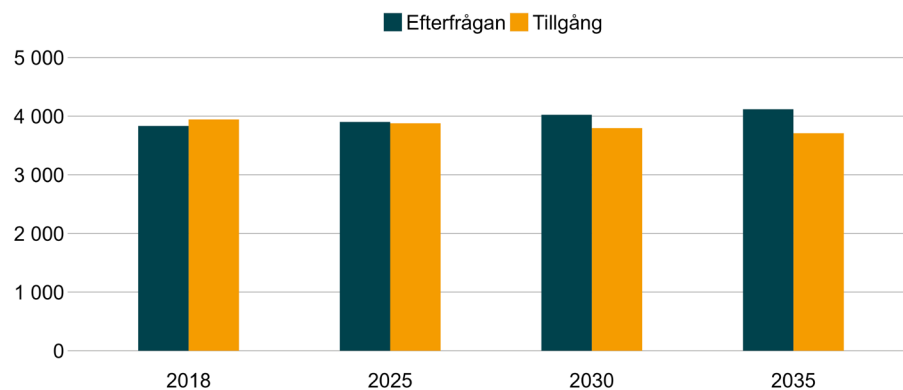
SCB gör separata arbetsmarknadsprognoser för utbildningsgrupperna fordon respektive transport.

Utbildningsgruppen fordonsutbildade omfattar personer som har läst fordons- och transportprogrammets inriktningar karosseri och lackering, lastbil och mobila maskiner samt personbil. De nationella yrkespaketen på komvux är lastbilsmekaniker, maskinmekaniker, personbilsmekaniker, reservdelsspecialist lätta fordon och reservdelsspecialist tunga fordon.

SCB bedömer att det på nationell nivå finns en risk för stor brist på fordonsutbildade 2035. Även i Västerbotten väntas det vara en brist på utbildade år 2035. Vid prognosperiodens början var det en brist på fordonsutbildade i länet. Under prognosperioden väntas tillgången på fordonsutbildade minska med cirka 5 procent i länet. Under samma period väntas efterfrågan på utbildade

öka med cirka 5 procent. Ökningen beror på att det väntas ske en utbildningsväxling inom flera branscher, vilket till exempel innebär att en större andel av motorfordonsmekanikerna antas ha en fordonsutbildning år 2035 jämfört med i dag. Eftersom efterfrågan beräknas öka något samtidigt som tillgången väntas minska något, finns det risk för att dagens brist på fordonsutbildade förstärks på sikt.

Figur. Prognos över tillgång och efterfrågan på fordonsutbildade i länet fram till 2035.

Källa: SCB

Regionen bedömer att det är brist på utbildade

Region Västerbotten anger i sitt inspel till Skolverket att det är brist på fordonsutbildade i länet och bedömer att bristen kommer att vara kvar på sikt. Enligt huvudmännen och branschen ställs det också nya krav på utbildade mekaniker för att klara den teknikomställning som sker i branschen anger regionen.

Nationella branschföreträdare bedömer att det finns ett stort behov av fordonsutbildade

En nationell branschföreträdare har lämnat inspel till Skolverket om kompetensbehov av fordonsutbildade, Sveriges Fordonsverkstädernas Förening (SFVF).

SFVF delar bilden av att det finns ett stort behov av fordonsutbildade fram till år 2035. SFVF lyfter också att ytterligare en aspekt är att det pågår en stor omställning i fordonsbranschen. Omställningen gör att många yrkesverksamma kommer att behöva kompetensutveckla sig för att möta förändrade kompetensbehov i branschen.

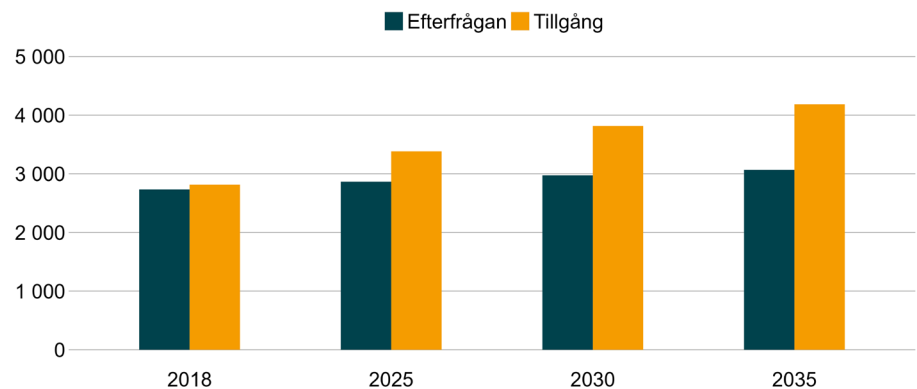
Risk för stort överskott på transportutbildade på sikt enligt SCB

SCB gör separata arbetsmarknadsprognoser för utbildningsgrupperna fordon respektive transport.

Utbildningsgruppen transportutbildade omfattar personer som har läst fordons- och transportprogrammets inriktning transport. De nationella yrkespaketen på komvux är yrkesförare godstransport (C och CE) och yrkesförare persontransport.

SCB bedömer att det på nationell nivå finns en risk för överskott på transportutbildade 2035. I Västerbotten bedömer SCB att det finns en viss brist på transportutbildade i dag men en risk för stort överskott 2035. Under prognosperioden väntas tillgången på transportutbildade öka med cirka 50 procent i länet. Samtidigt väntas efterfrågan på transportutbildade öka med cirka 10 procent i länet. En del av ökningen beror på den utbildningsväxling som antas ske inom flera transportyrken, där relativt många i dag har grundskoleutbildning som högsta utbildning. Till exempel antas andelen med gymnasial transportutbildning öka bland länets buss- och lastbilsförare under prognosperioden. Därtill väntas efterfrågan på arbetskraft öka något inom bland annat vägtransport och byggverksamhet i länet. Eftersom tillgången på transportutbildade i länet väntas öka kraftigt och betydligt mer än efterfrågan, finns det risk för stort överskott på sikt.

Figur. Prognos över tillgång och efterfrågan på transportutbildade i länet fram till 2035.

Källa: SCB

Regionen bedömer att tillgången på transportutbildade inte kommer vara tillräcklig på sikt

Region Västerbotten har i sitt inspel till Skolverket angett att det finns en stor brist på utbildade yrkesförare inom åkerinäringen, bussförare och taxichaufförer i länet. Regionens bedömning är att bristen kommer att vara kvar även på lång sikt.

Nationella branschföreträdare bedömer att det finns ett stort behov av transportutbildade

Tre nationella branschföreträdare har lämnat inspel till Skolverket om kompetensbehov av transportutbildade.⁶⁷ Transportföretagen framhåller att statistiken som ligger till grund för SCB:s prognos inte speglar det korrekta antalet yrkesverksamma i transportsektorn. Transportföretagen anser därför att SCB:s prognos underskattar hur behovet av transportutbildade kommer att utvecklas framåt. Transportföretagens bedömning är att behovet av utbildade kommer att vara långt mycket större än vad SCB:s prognos visar.

Kommunal ser ett stort behov av buss- och spårvagnsförare nu och framåt. Pågående generationsskifte bland bussförare tillsammans med att kollektivtrafiken växer gör att efterfrågan på buss- och spårvagnsförare kommer att fortsätta vara hög. Kommunal bedömer att rekryteringsbehovet är störst i storstadsregionerna Stockholm, Västra Götaland och Skåne. Kommunal anser att det behövs fler elever som läser en utbildning inom fordon och transport och fler som väljer att läsa programfördjupningskurser i ämnet persontransporter (som ger behörighet till D-körkort).

Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd (TYA) anser att det finns brister i både SCB:s och Arbetsförmedlingens prognoser. TYA menar, precis som övriga branschföreträdare, att kompetensbehoven är större än vad prognoserna visar.

Stora möjligheter till arbete enligt Arbetsförmedlingens yrkesprognos

Medan SCB:s utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser beräknar tillgång och efterfrågan inom olika utbildningsgrupper bedömer Arbetsförmedlingens yrkesprognos möjligheten att få jobb utifrån olika yrken.⁶⁸

Yrkesprognosen visar att det på nationell nivå väntas vara varierad konkurrens om arbete inom flera yrken inom fordons- och transportområdet.

Tabell. Arbetsförmedlingens yrkesprognos för yrken inom fordons- och transportområdet.

Yrke	Nationell prognos 2026
Buss- och spårvagnsförare	Mycket stora möjligheter till arbete
Lager- och terminalpersonal	Små till medelstora möjligheter till arbete
Lastbilsförare	Stora möjligheter till arbete
Motorfordonsmekaniker och fordonsreparatör	Mycket stora möjligheter till arbete
Taxiförare	Mycket stora möjligheter till arbete
Truckförare	Stora möjligheter till arbete

Källa: Arbetsförmedlingen

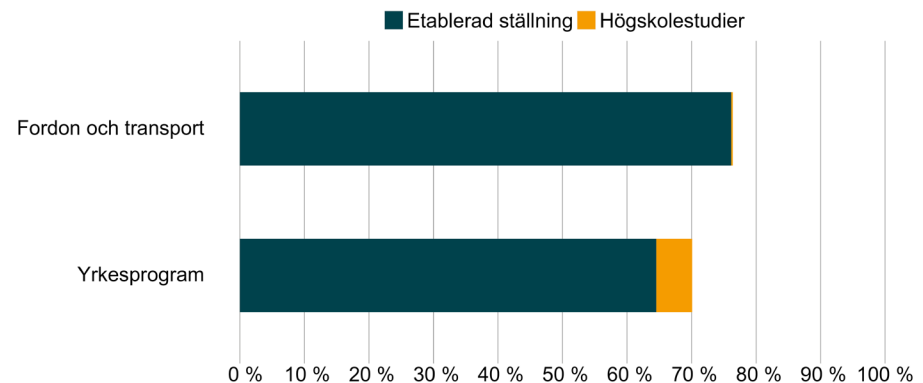
^{67.} Kommunal, Transportföretagen och Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd (TYA).

^{68.} Alla yrken finns inte med i Yrkesprognosen. Exempelvis omfattas inte små yrken (färre än 3 000 förvärvsarbetande) samt mycket heterogena yrkesgrupper.

Varierad etableringsgrad efter utbildning inom fordon och transport

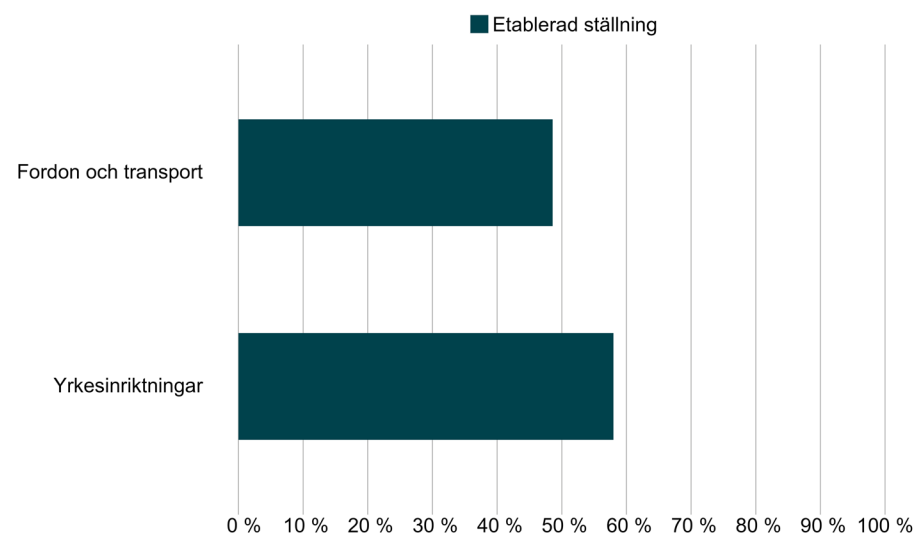
Tre år efter avslutad gymnasieutbildning är cirka 76 procent av de som har läst fordons- och transportprogrammet i länet etablerade på arbetsmarknaden. Det är en lika stor andel som snittet för riket, och högre än yrkesprogrammen i länet generellt. Andelen som fortsätter studier i högskolan är låg jämfört med flera andra yrkesprogram.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden eller i högskolestudier tre år efter avslutad gymnasieutbildning.⁶⁹

Knappt 50 procent av de som har läst en fordons- och transportutbildning inom komvux på gymnasial nivå i länet är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier. Det är en något lägre andel än i riket samt en lägre andel jämfört med snittet för yrkesinriktningar i länet.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier med yrkesinriktning inom komvux.⁷⁰

69. Statistiken omfattar ungdomar som slutförde ett yrkesprogram i gymnasieskolan med examen eller studiebevis om 2 500 poäng läsåren 2014/15–2016/17.

70. Statistiken omfattar personer som studerade inom komvux 2017–2019, och sedan inte förekommer i Skolverkets komvuxstatistik under de efterföljande två åren.

Lastbilsförare och buss- och spårvagnsförare är de vanligaste yrkena bland utbildade inom fordon och transport

Tabell. De vanligaste yrkena efter en fordons- och transportutbildning i gymnasieskolan eller komvux i länet.⁷¹

Skolform	Yrke	Andel
Fordons- och transportprogrammet i gymnasieskolan	Lastbilsförare m.fl.	28 %
	Motorfordonsmekaniker och fordonsreparatör	13 %
	Anläggningsmaskinförare m.fl.	4 %
Fordons- och transportutbildning inom komvux	Buss- och spårvagnsförare	17 %
	Motorfordonsmekaniker och fordonsreparatör	10 %
	Lastbilsförare m. fl.	9 %
	Taxiförare m. fl	4 %
	Anläggningsmaskinförare m. fl.	3 %

Källa: SCB

Andelen ungdomar som väljer fordons- och transportprogrammet ökar

Fordons- och transportprogrammet utgjorde ungefär 7 procent av de erbjudna platserna på gymnasieskolans nationella program i länet läsåret 2022/23.⁷²

Läsåret 2022/23 var det drygt 8 procent som sökte till programmet i första hand. Det är högre andel än i riket och innebär att fordons- och transportprogrammet är det yrkesprogram som har störst andel förstahandssökande i länet. Andelen elever som söker fordons- och transportprogrammet i första hand har ökat de senaste åren. Knappt 70 procent av de sökande var män läsåret 2022/23. I länet var inriktningen mot transport vanligast.

563 elever läste fordons- och transportprogrammet i länet läsåret 2022/23.

71. För detaljerad information om yrkesstatistiken, se Bilaga 1 Yrkesstatistik Västerbottens län.

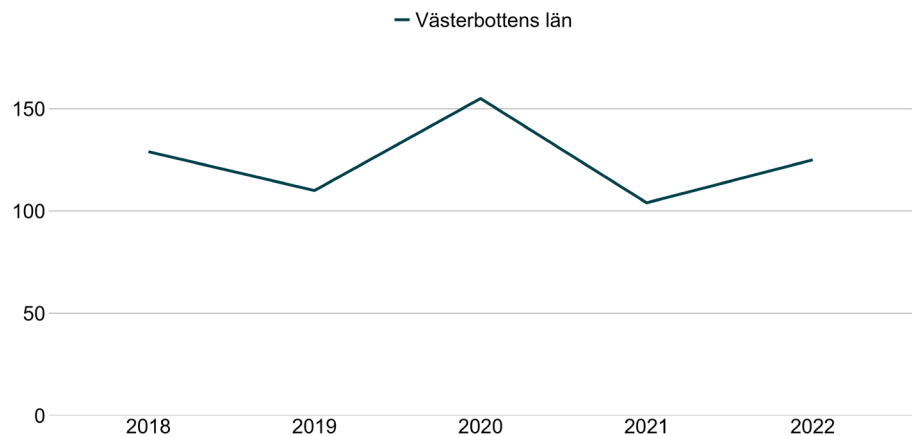
72. Skolverket har samlat in uppgifter om antal planerade platser på de nationella programmen från Sveriges antagningskanslier och skolor med egen antagning. Uppgifterna samlades in våren 2023.

Varierat antal elever på fordons- och transportutbildningar inom komvux

Eftersom komvux är kursbaserat kan fordons- och transportutbildningar läsas både som en sammanhållen utbildning i ett nationellt eller regionalt yrkespaket, eller genom att en elev själv söker till enstaka kurser. Detta gäller dock inte för yrkesförarutbildningar för buss och lastbil som leder till yrkeskompetensbevis (YKB), dessa måste läsas som sammanhållna yrkesutbildningar.

År 2022 läste drygt 100 elever en utbildning inom fordon- och transport på komvux i länet. Antalet elever har varierat över tid.

Figur. Antal elever som läst kurser om minst 400 poäng inom fordon och transport inom komvux i länet 2018–2022.

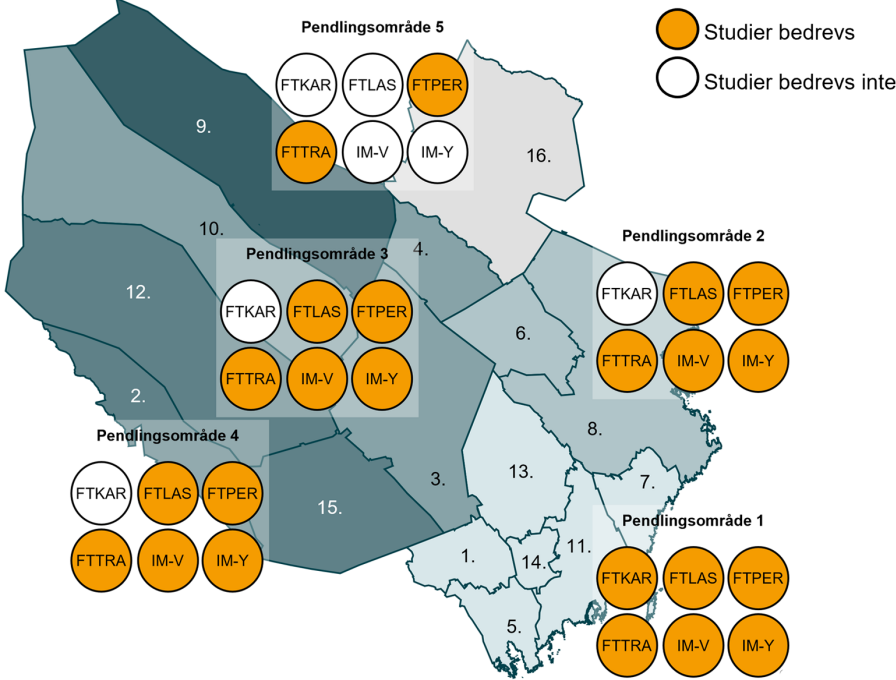
Fordons- och transportutbildning i länet

Läsåret 2022/23 läste elever på fordons- och transportprogrammet inom alla pendlingsområden i länet. I pendlingsområde 1 fanns elever på samtliga inriktningar. Det fanns även elever som läste introduktionsprogram med inriktning mot fordons- och transportprogrammet i länet.

Figur. Utbud av fordons- och transportprogrammet i länets pendlingsområden läsåret 2022/23.⁷³

Förklaring av förkortningar

- FTKAR karosseri och lackering
- FTLAS lastbil och mobila maskiner
- FTPER personbil
- FTTRA transport
- IM-V programinriktat val
- IM-Y yrkesintroduktion

Pendlingsområde 1

- 1. Bjurholm
- 5. Nordmaling
- 7. Robertsfors
- 11. Umeå
- 13. Vindeln
- 14. Vännäs

Pendlingsområde 2

- 6. Norsjö
- 8. Skellefteå

Pendlingsområde 3

- 3. Lycksele
- 4. Malå
- 10. Storuman

Pendlingsområde 4

- 2. Dorotea
- 12. Vilhelmina
- 15. Åsele

Pendlingsområde 5

- 9. Sorsele
- 16. (Arvidsjaur)

Använder Bing
© OpenStreetMap, TomTom

Yrkesinriktning inom fordon och transport på komvux bedrevs av fem kommuner i länet åren 2020–2022, Skellefteå, Sorsele, Umeå, Vilhelmina, och Vännäs.⁷⁴ Tre huvudmän bedrev sammanhållen yrkesutbildning som yrkespaket inom komvux 2021 i Västerbotten.

Tabell. Genomförda yrkespaket inom fordon och transport i länet 2021.⁷⁵

Yrkespaket	Huvudman
Personbilmekaniker	Robertsfors, Storuman
Yrkesförare godstransport 1	Skellefteå

^{73.} Skolverkets elevstatistik för läsåret 2022/23. Observera att figuren visar förekomst av utbildningar där det finns registrerade elever.

^{74.} Skolverket anger att studier bedrevs om minst fem elever har läst minst 400 poäng inom kurser som ingår i något av gymnasieskolans yrkesprogram år 2019–2021.

^{75.} Observera att endast yrkespaket med registrerade elever finns med i sammanställningen.

Försäljning och service

Försäljnings- och serviceprogrammet ersatte handels- och administrationsprogrammet i juli 2022. Det innebär att examensmål och programstruktur för gymnasieskolans program har förändrats. Dessutom har de nationella yrkespaketen inom handel och administration inom komvux ersatts av nya yrkespaket inom försäljning och service.

Delar av den statistik Skolverket använder i underlaget baseras på personer som har läst handels- och administrationsprogrammet eller handels- och administrationsutbildningar inom komvux. Därför förekommer både den gamla och den nya utbildningen i planeringsunderlaget.

Skolverkets bedömning av utbildningsutbudet

En del av statistiken som Skolverket baserar sina bedömningar på omfattar elever från handels- och administrationsprogrammet i gymnasieskolan och handels- och administrationsutbildningar inom komvux. Eftersom försäljning och service är ett nytt program finns det ingen statistik över till exempel etableringsgrad eller vanligaste yrken efter utbildningen. Mot bakgrund av detta finns en viss osäkerhet i Skolverkets bedömningar av försäljnings- och serviceutbildningar. Skolverket avser att följa hur det framöver går för eleverna som läser de nya utbildningarna.

Skolverket bedömer att andelen erbjudna platser på försäljnings- och serviceprogrammet i länet bör behållas på nuvarande nivå. Huvudmännen bör planera och dimensionera introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion i linje med detta. Mot bakgrund av att det finns andra områden på arbetsmarknaden där behovet av utbildade är större bedömer Skolverket att antalet utbildningsplatser på försäljnings- och serviceutbildningar inom komvux bör minska.

SCB och Region Västerbotten bedömer att arbetsmarknadsläget för handels- och administrationsutbildade kommer vara balanserat framöver. Personer som har läst en handels- och administrationsutbildning inom gymnasieskolan eller komvux i länet har en relativt låg etableringsgrad. Även andelen som arbetar inom ett yrke som matchar deras utbildning är relativt låg för utbildningsgruppen.

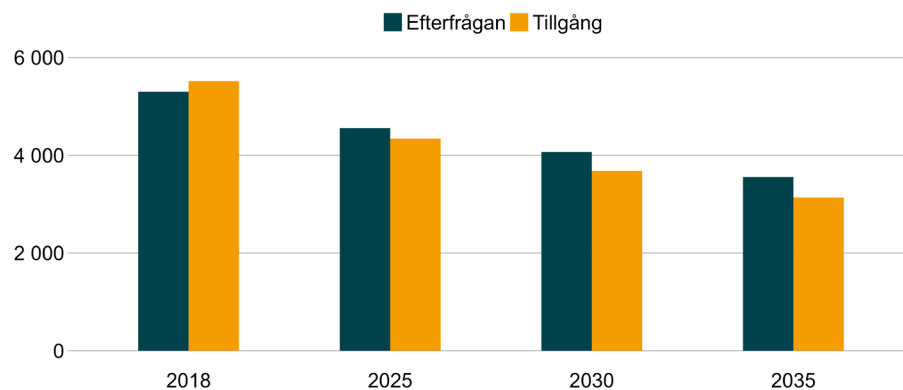
Andelen ungdomar som söker till försäljnings- och serviceprogrammet i första hand i länet har minskat de senaste åren. Inom komvux är det få elever som läser försäljnings- och serviceutbildningar, år 2022 var det endast 6 elever. Åren 2020–2022 bedrevs försäljnings- och serviceutbildningar inom komvux av en huvudman i länet.

Balanserat arbetsmarknadsläge för handels- och administrationsutbildade på sikt enligt SCB

På nationell nivå bedömer SCB att det kommer bli en minskad tillgång och efterfrågan på handels- och administrationsutbildade år 2035.

Även i Västerbotten väntas arbetsmarknadsläget vara relativt balanserat år 2035. Under prognosperioden väntas tillgången på handels- och administrationsutbildade i länet minska med cirka 45 procent. Samtidigt väntas efterfrågan på utbildade minska med cirka 35 procent. Förklaringen till att efterfrågan minskar är den pågående utbildningsväxlingen på arbetsmarknaden. Kompetenskraven ökar inom flera yrken inom ekonomiområdet där det tidigare har varit tillräckligt med handels- och administrationsutbildning, men där arbetsgivarna nu i större utsträckning efterfrågar eftergymnasial utbildning. Eftersom både tillgång och efterfrågan på utbildade väntas minska är den sammantagna bedömningen att arbetsmarknadsläget blir relativt balanserat under prognosperioden.

Figur. Prognos över tillgång och efterfrågan på handels- och administrationsutbildade i länet fram till 2035.

Källa: SCB

Regionen delar SCB:s bedömning av arbetsmarknadsläget

Region Västerbotten har i sitt inspel till Skolverket angett att de instämmer i SCB:s bedömning av arbetsmarknadsläget för handels- och administrationsutbildade.

Nationella branschföreträdare anser att antalet utbildningsplatser inte motsvarar branschens behov

Två nationella branschföreträdare har lämnat inspel till Skolverket om kompetensbehov av utbildade inom försäljning och service.⁷⁶

Handelsrådet konstaterar att eftersom SCB:s prognos utgår från det tidigare gymnasieprogrammet (handel och administration) utgörs utbildningsgruppen av både personer inom handelsyrken och inom generella administrativa yrken. Samtidigt omfattas inte stora yrkesgrupper som lager- och terminalarbetare av analysen, vilka också är relevanta yrkesspår för personer med försäljnings- och serviceutbildning. Handeln rekryterar brett från flera olika yrkesprogram och personer med studieförberedande utbildning och Handelsrådet anser därför att prognosen för en utbildningsgrupp inte ger hela bilden av handelns samlade kompetensbehov. Handelsrådets bedömning är att antalet utbildningsplatser som finns inom försäljning och service i dag inte motsvarar branschens behov av utbildad personal fram till år 2035.

Handelsanställdas förbund instämmer i Handelsrådets synpunkter.

Små till medelstora möjligheter till arbete enligt Arbetsförmedlingens yrkesprognos

Medan SCB:s utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser beräknar tillgång och efterfrågan inom olika utbildningsgrupper bedömer Arbetsförmedlingens yrkesprognos möjligheten att få jobb utifrån olika yrken.⁷⁷

Yrkesprognosen visar att det på nationell nivå är små till medelstora möjligheter till arbete inom flera yrken inom handels- och administrationsområdet.

Tabell. Arbetsförmedlingens yrkesprognos för yrken inom handels- och administrationsområdet.

Yrke	Nationell prognos 2026
Administratör och sekreterare	Små till medelstora möjligheter till arbete
Butikssäljare inom fack- eller daglighandel	Små till medelstora möjligheter till arbete
Ekonomiassistent	Små till medelstora möjligheter till arbete
Företagssäljare	Stora möjligheter till arbete
Inköps- och orderassistent	Små till medelstora möjligheter till arbete
Kundtjänstpersonal	Små till medelstora möjligheter till arbete
Lager- och terminalpersonal	Små till medelstora möjligheter till arbete
Löne- och personaladministratör	Små till medelstora möjligheter till arbete
Marknads- och försäljningsassistent	Små till medelstora möjligheter till arbete

Källa: Arbetsförmedlingen

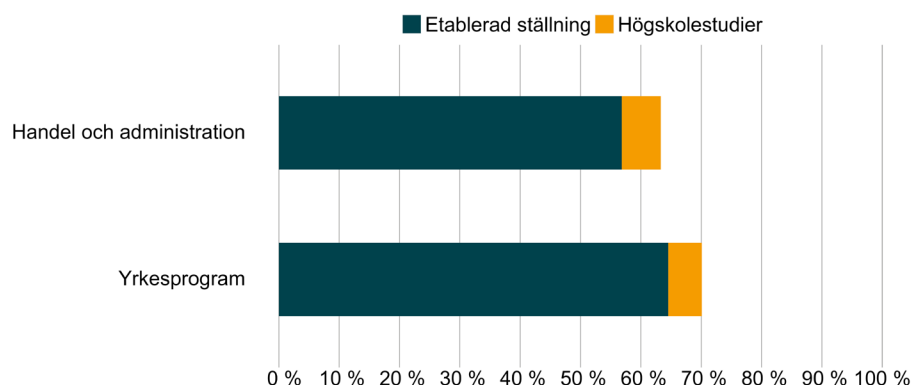
⁷⁶. Handelsrådet och Handelsanställdas förbund.

⁷⁷. Alla yrken finns inte med i Yrkesprognosen. Exempelvis omfattas inte små yrken (färre än 3 000 förvärvsarbetande) samt mycket heterogena yrkesgrupper.

Relativt låg etableringsgrad efter utbildning inom handel och administration

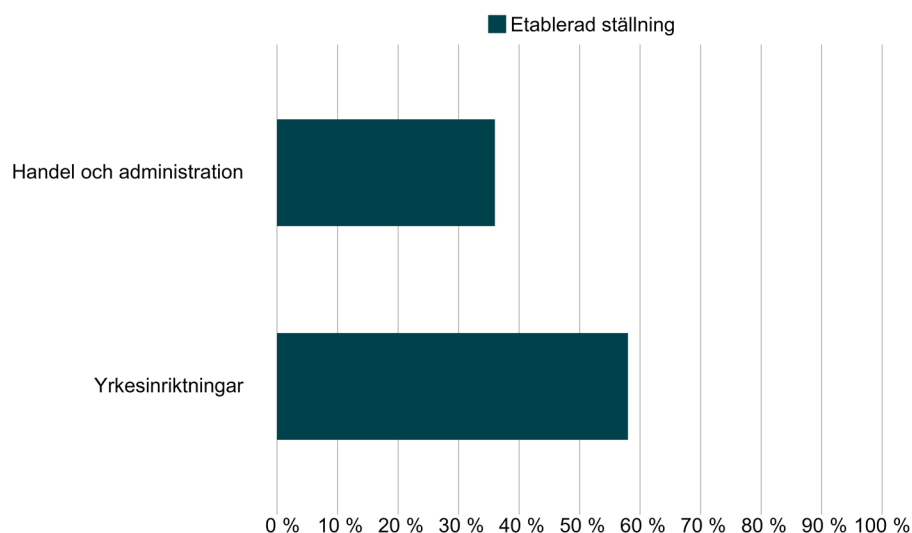
Tre år efter avslutad gymnasieutbildning är cirka 57 procent av de som läst handels- och administrationsprogrammet etablerade på arbetsmarknaden. Detta är något högre än snittet för riket, men lägre än yrkesprogrammen i länet generellt.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden eller i högskolestudier tre år efter avslutad gymnasieutbildning.⁷⁸

Knappt 40 procent av de som har läst en handels- och administrationsutbildning inom komvux på gymnasial nivå i länet är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier. Det är en lägre andel än i riket samt en lägre andel jämfört med snittet för yrkesinriktningar i länet.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier med yrkesinriktning inom komvux.⁷⁹

78. Statistiken omfattar ungdomar som slutförde ett yrkesprogram i gymnasieskolan med examen eller studiebevis om 2 500 poäng läsåren 2014/15–2016/17.

79. Statistiken omfattar personer som studerade inom komvux 2017–2019, och sedan inte förekommer i Skolverkets komvuxstatistik under de efterföljande två åren.

139 elever läste på handel- och administrationsprogrammet eller försäljnings- och serviceprogrammet i länet läsåret 2022/23.

Butikssäljare är det vanligaste yrket bland utbildade inom handel och administration

Tabell. De vanligaste yrkena efter en handels- och administrationsutbildning i gymnasieskolan eller komvux i länet.⁸⁰

Skolform	Yrke	Andel
Handels- och administrationsprogrammet i gymnasieskolan	Butikssäljare, fackhandel	29 %
	Butikssäljare, dagligvaror	10 %
	Barnskötare	4 %
	Restaurang- och köksbiträde m.fl	4 %
	Vårdbiträden	4 %
Handels- och administrationsutbildning inom komvux	Uppgift saknas	

Källa: SCB

Andelen ungdomar som väljer försäljnings- och serviceprogrammet minskar

Försäljning- och serviceprogrammet utgjorde ungefär 2 procent av de erbjudna platserna på gymnasieskolans nationella program i länet läsåret 2022/23.⁸¹

Läsåret 2022/23 var det dryg 1 procent som sökte programmet i första hand. Det är en lägre andel än i riket. Andelen som söker programmet i första hand i länet har minskat de senaste åren, läsåret 2017/18 var det 4 procent som sökte till programmet i första hand.⁸² Fler kvinnor än män söker programmet i första hand. 36 procent av de förstahandssökande var män läsåret 2022/23.

80. För detaljerad information om yrkesstatistiken, se Bilaga 1 Yrkesstatistik Västerbottens län.

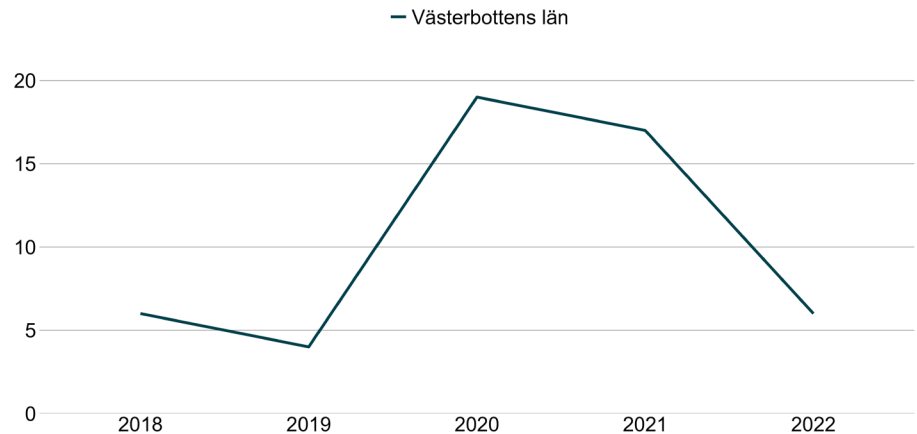
81. Skolverket har samlat in uppgifter om antal planerade platser på de nationella programmen från Sveriges antagningskanslier och skolor med egen antagning. Uppgifterna samlades in våren 2023.

82. Fram till läsåret 2022/23 gäller uppgifterna det tidigare handels- och administrationsprogrammet.

Få elever på försäljnings- och serviceutbildningar inom komvux

Det är få elever som har läst kurser inom handel och administration på komvux i Västerbotten. År 2020 var det nästan 20 elever, men sedan dess har antalet elever minskat. Utbildningen är en av de minsta yrkesinriktningarna på komvux i länet.

Figur. Antal elever som läst kurser om minst 400 poäng inom handel och administration eller försäljning och service inom komvux i länet 2018–2022.

Försäljnings- och serviceutbildning i länet

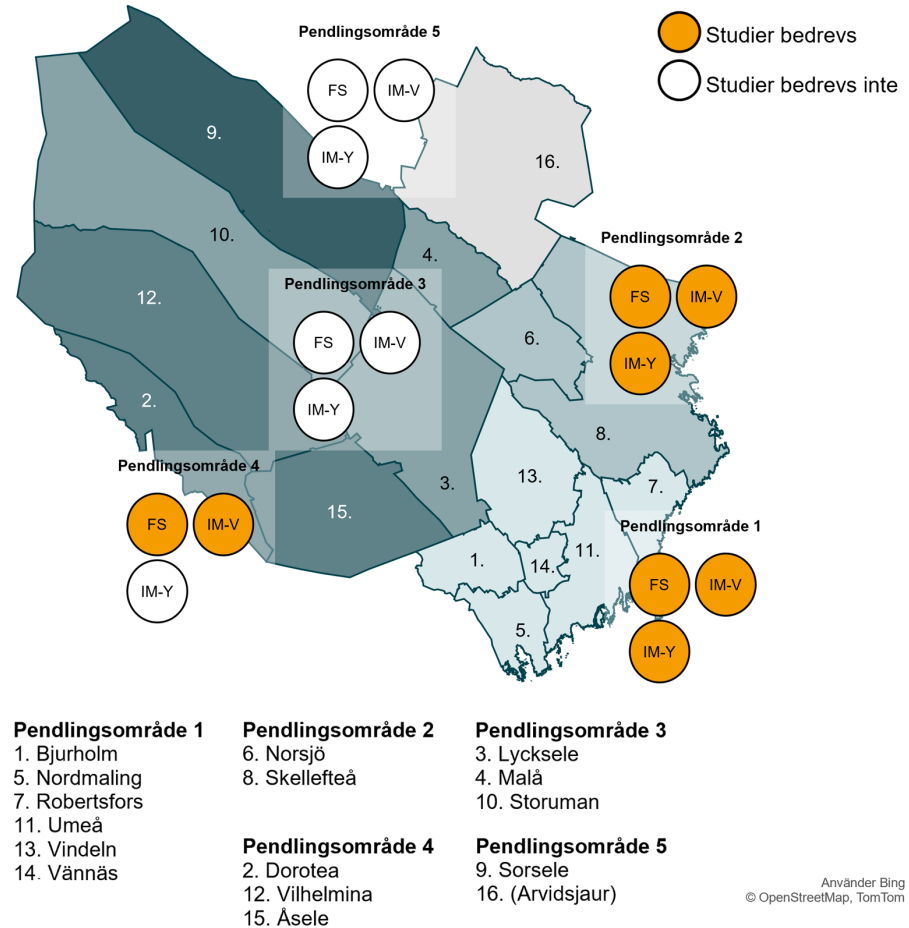
Läsåret 2022/23 läste elever på försäljnings- och serviceprogrammet i tre av länets pendlingsområden. Det fanns även elever som läste introduktionsprogram med inriktning mot försäljnings- och serviceprogrammet.

Figur. Utbud av försäljnings- och serviceprogrammet i länets pendlingsområden läsåret 2022/23.⁸³

Förklaring av förkortningar

FS försäljnings- och serviceprogrammet*
IM-V programinriktat val
IM-Y yrkesintroduktion

* Försäljnings- och serviceprogrammet gäller för elever som påbörjat sin utbildning efter 1 juli 2022. I statistiken för programmet finns även de som läst på handels- och administrationsprogrammens två inriktningar, det vill säga elever som påbörjade sin utbildning före 1 juli 2022.

⁸³. Skolverkets elevstatistik för läsåret 2022/23. Observera att figuren visar förekomst av utbildningar där det finns registrerade elever.

Yrkesinriktning inom försäljning och service⁸⁴ på komvux bedrevs av en kommun i länet åren 2020–2022: Umeå.⁸⁵

Tre huvudmän bedrev sammanhållen yrkesutbildning i form av yrkespaket på komvux år 2021. Sedan 1 juli 2022 har de nationella yrkespaketen för handels- och administrationsprogrammet utgått till förmån för tio nya nationella yrkespaket inom försäljning och service.

Tabell. Genomförda yrkespaket inom handel och administration i länet 2021.⁸⁶

Yrkespaket	Huvudman
HR-assistent	Lycksele
Inköpsassistent	Sorsele
Ekonomi- och redovisningsassistent	Lycksele, Storuman

84. Försäljnings och service gäller för elever som påbörjat sin utbildning efter 1 juli 2022. I statistiken för yrkesinriktningen finns även de som läst utbildningar inom handel och administration, det vill säga elever som påbörjade sin utbildning före 1 juli 2022.

85. Skolverket anger att studier bedrevs om minst fem elever har läst minst 400 poäng inom kurser som ingår i något av gymnasieskolans yrkesprogram år 2019–2021.

86. Observera att endast yrkespaket med registrerade elever finns med i sammanställningen.

Hantverk

Från och med hösten 2025 upphör hantverksprogrammet och ersätts av ett nytt nationellt program som heter frisör- och stylistprogrammet. Programmet motsvarar dagens inriktning frisör, barberare och hår- och makeupstylist på hantverksprogrammet. De övriga inriktningarna inom hantverksprogrammet, finsnickeri, florist, textil design och övriga hantverk, har möjlighet att efter godkänd ansökan bedrivas som riksrekryterande utbildningar med egna examensmål.

I dag läser nio av tio elever på hantverksprogrammet i Sverige inriktningen frisör, barberare och hår- och makeupstylist eller de äldre inriktningarna frisör eller yrkesutgången hår- och makeupstylist inom inriktningen övriga hantverk.

Skolverkets bedömning av utbildningsutbudet

Hantverksprogrammet upphör och frisör- och stylistprogrammet införs år 2025. Inriktningen frisör, barberare och hår- och makeupstylist omfattade 90 procent av hantverksprogrammets elever i Sverige läsåret 2022/23. De nationella yrkespaketen inom frisör och barberare utgjorde tillsammans med regionala yrkespaket inom bland annat hår- och makeupstylist en majoritet av de yrkespaket inom hantverk som bedrevs inom komvux år 2021. Skolverket anser därför att bedömningarna gällande utbildningsplatser på hantverksprogrammet och hantverksutbildningar inom komvux kan överföras på planering och dimensionering av frisör- och stylistprogrammet samt motsvarande utbildning inom komvux. För de övriga fyra inriktningarna gör Skolverket ingen bedömning.

Skolverket bedömer att andelen erbjudna platser på det kommande frisör- och stylistprogrammet i länet bör motsvara andelen erbjudna platser på hantverksprogrammet läsåret 2022/23. Huvudmännen bör planera och dimensionera introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion i linje med detta. Inom komvux bedömer Skolverket att antalet utbildningsplatser inom det kommande yrkesområdet frisör och stylist bör motsvara antalet utbildningsplatser inom hantverk eftersom det finns andra områden där behovet på arbetsmarknaden är större.

Region Västerbotten bedömer att arbetsmarknadsläget för hantverksutbildade är balanserat på kort sikt och har svårt att göra en bedömning på lång sikt. De som har läst hantverksprogrammet i gymnasieskolan har en relativt hög etableringsgrad på arbetsmarknaden jämfört med de som läst flera andra yrkesprogram. Frisör är det vanligaste yrket för de som har läst hantverksprogrammet i gymnasieskolan och som har en etablerad eller osäker ställning på arbetsmarknaden.

Andelen förstahandssökande till hantverksprogrammet i länet har varit stabil de senaste åren. I länet fanns endast inriktningen mot frisör, barberare och hår- och makeupstylist läsåret 2022/23. Hantverksutbildning inom komvux bedrevs av tre huvudmän i länet under åren 2020–2022. Antalet elever som läser en hantverksutbildning har ökat jämfört mer 2018.

SCB gör ingen prognos för hantverksutbildade

I SCB:s prognos saknas en utbildningsgrupp som omfattar personer som har läst hantverksprogrammet. Skälet är att utbildningsgruppen är mycket svår-fångad, inte minst för att de finns i så många olika branscher. Dessutom skapar tidigare förändringar i gymnasieprogrammets inriktningar gränsdragningsproblem mellan industritekniska programmet och hantverksprogrammet.

Regionen bedömer att det är balans på hantverksutbildade idag

Region Västerbotten anger i sitt inspel till Skolverket att de bedömer att det är balans mellan tillgång och efterfrågan på hantverksutbildade i länet på kort sikt. På lång sikt uppger regionen att de inte kan göra en bedömning av arbetsmarknadsläget.

Nationella branschföreträdare bedömer att det finns ett stort behov av hantverksutbildade

Tre nationella branschföreträdare har lämnat inspel till Skolverket om behovet av hantverksutbildade.⁸⁷ Samtliga branschföreträdare ser att det finns ett stort behov av utbildade inom olika hantverk framöver. Behoven är särskilt stora inom vissa inriktningar och yrkesområden.

Frisörföretagarna bedömer att det behövs fler frisöraspiranter och barberare i flera delar av landet. Frisörföretagarna konstaterar också att antalet stylister och makeupartister är större än vad som efterfrågas i branschen.

Sveriges Hantverksråd anser att det finns för få kvalificerade hantverkare utifrån samhällets behov. Samtidigt är antalet yrkesverksamma få inom flera hantverksyrken. Sveriges Hantverksråd menar att hantverksutbildade har nyckelkompetenser som behövs för olika typer av tjänster i samhället och för omställningen till ett hållbart samhälle. Sveriges Hantverksråd bedömer att behovet av hantverksutbildade kommer att öka framöver. Ett skäl till att efterfrågan ökar är att marknadsefterfrågan på produkter eller tjänster inom nya eller nygamla hantverksyrken ökar.

Sveriges Skrädderiförbund ser en risk för att den förestående förändringen av hantverksprogrammet kommer att påverka kompetensförsörjningen inom skrädderibranschen negativt. Personer med kunskaper inom textil finns i flera olika branscher och det finns ett behov av fler utbildade med kompetens inom bland annat avancerad sömnadsteknik framåt. Enligt Sveriges Skrädderiförbund beror det både på en hög medelålder bland dagens yrkesverksamma och på att det finns en ökad efterfrågan på tjänster för att reparera och återvinna kläder, vilket ökar behovet av kompetens.

87. Frisörföretagarna, Sveriges Hantverksråd och Sveriges Skrädderiförbund.

Stora möjligheter till arbete enligt Arbetsförmedlingens yrkesprognos

Medan SCB:s utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser beräknar tillgång och efterfrågan inom olika utbildningsgrupper bedömer Arbetsförmedlingens yrkesprognos möjligheten att få jobb utifrån olika yrken.⁸⁸

Yrkesprognosen visar att det på nationell nivå väntas bli låg konkurrens om arbete inom flera yrken inom hantverksområdet år 2026.

Tabell. Arbetsförmedlingens yrkesprognos för yrken inom hantverksområdet.

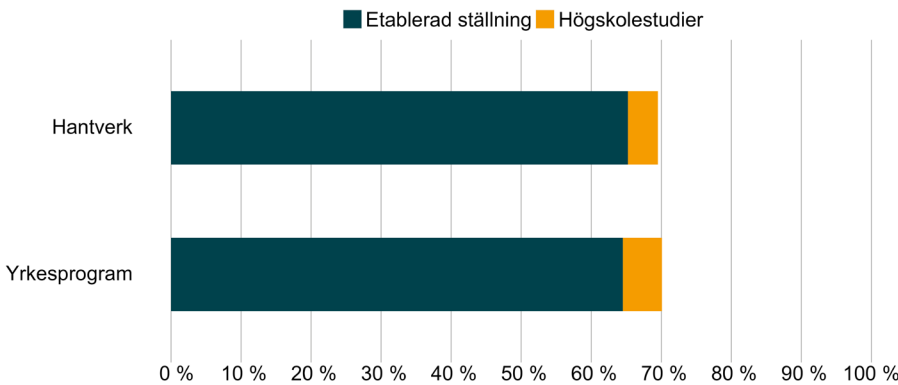
Yrke	Nationell prognos 2026
Fin-, inrednings- och möbelsnickare	Stora möjligheter till arbete
Frisör	Stora möjligheter till arbete

Källa: Arbetsförmedlingen

Etableringsgrad efter utbildning inom hantverk

Tre år efter avslutad gymnasieutbildning är cirka 65 procent av de som har läst hantverksprogrammet i länet etablerade på arbetsmarknaden. Det är en högre andel än snittet för riket, och på ungefär samma nivå som yrkesprogrammen i länet generellt.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden eller i högskolestudier tre år efter avslutad gymnasieutbildning.⁸⁹

Antalet avgångselever från yrkesinriktad komvux inom hantverk i länet är för lågt för att presentera. Etableringsgraden för hantverksutbildade inom komvux i riket som helhet var drygt 30 procent 1 år efter avslutad utbildning.⁹⁰

88. Alla yrken finns inte med i yrkesprognosen. Exempelvis omfattas inte små yrken (färre än 3 000 förvärvsarbetande) eller mycket heterogena yrkesgrupper.

89. Statistiken omfattar ungdomar som slutförde ett yrkesprogram i gymnasieskolan med examen eller studiebevis om 2 500 poäng läsåren 2014/15–2016/17.

90. Statistiken omfattar personer som studerade inom komvux 2017–2019, och sedan inte förekommer i Skolverkets komvuxstatistik under de efterföljande två åren.

Frisörer är det vanligaste yrket bland hantverksutbildade

Tabell. De vanligaste yrkena efter en hantverksutbildning i gymnasieskolan eller komvux i länet.⁹¹

Skolform	Yrke	Andel
Hantverksprogrammet i gymnasieskolan	Frisörer	19 %
	Butikssäljare, fackhandel	15 %
	Vårdbiträden	6 %
	Butikssäljare, dagligvaror	5 %
	Personliga assistenter	5 %
Hantverksutbildning inom komvux	Uppgift saknas	

Källa: SCB

164 elever läste på hantverksprogrammet i länet läsåret 2022/23.

Stabil efterfrågan på hantverksprogrammet

Hantverksprogrammet utgjorde ungefär 2 procent av de erbjudna platserna på gymnasieskolans nationella program i länet läsåret 2022/23.⁹²

Läsåret 2022/23 var det knappt 3 procent i länet som sökte programmet i första hand. Det är ungefär lika stor andel som i riket. I Västerbotten har andelen förstahandssökande till hantverksprogrammet legat på ungefär samma nivå sedan läsåret 2017/18.

Till läsåret 2021/22 slogs inriktningarna frisör och övriga hantverk: hår- och makeupstylist ihop till inriktningen frisör, barberare och hår- och makeupstylist. I länet läste elever enbart inriktningen mot frisör, barberare och hår- och makeupstylist läsåret 2022/23.

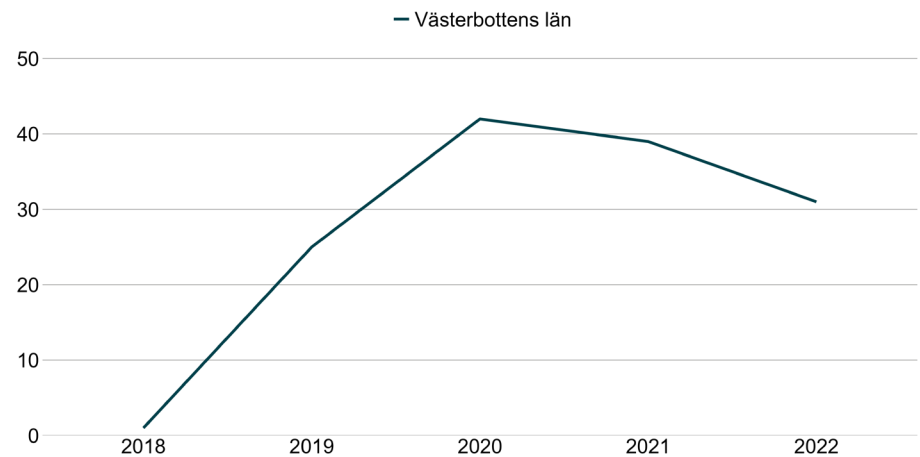
91. För detaljerad information om yrkesstatistiken, se Bilaga 1 Yrkesstatistik Västerbottens län.

92. Skolverket har samlat in uppgifter om antal planerade platser på de nationella programmen från Sveriges antagningskanslier och skolor med egen antagning. Uppgifterna samlades in våren 2023.

Ökande antal elever på hantverksutbildningar inom komvux

Antalet elever som läser en hantverksutbildning på komvux har ökat jämfört med 2018. År 2022 läste drygt 30 elever en sådan yrkesinriktning. Hantverk är en av de mindre yrkesinriktningarna inom komvux i länet.

Figur. Antal elever som läst kurser om minst 400 poäng inom hantverk inom komvux i länet 2018–2022.

Hantverksutbildning i länet

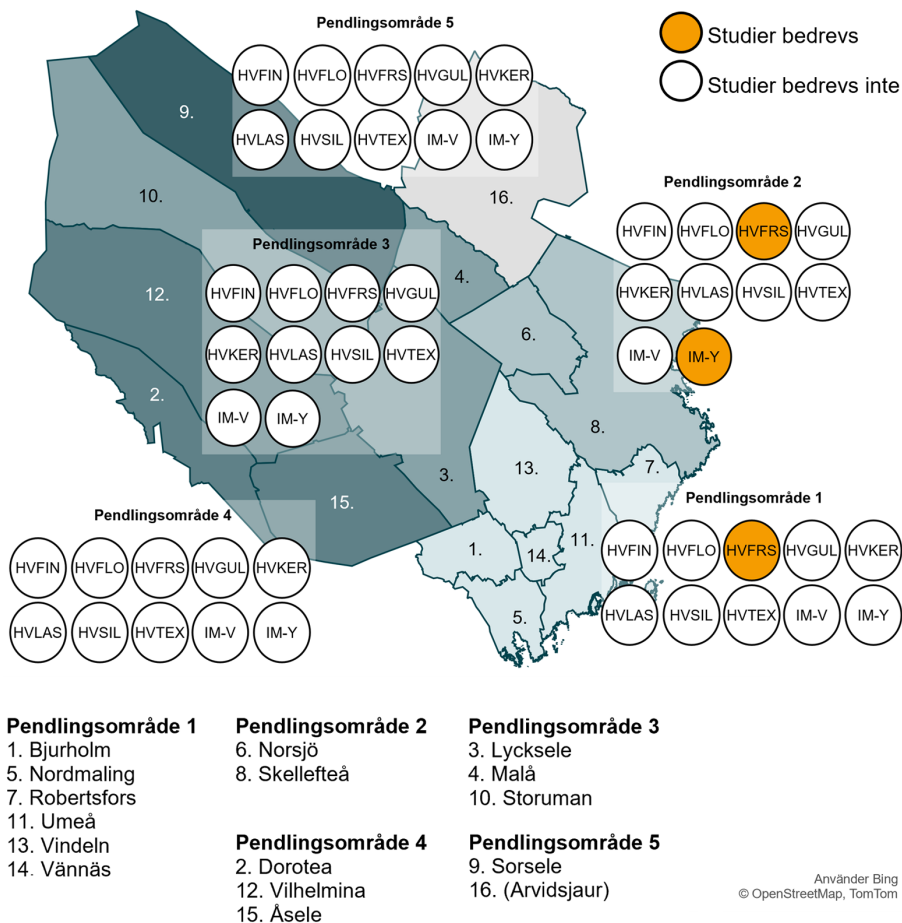
Läsåret 2022/23 läste elever på hantverksprogrammet i två av länets pendlingsområden. Samtliga elever läste inriktningen mot frisör, barberare och hår- och makeupstylist. I pendlingsområde 2 läste elever också hantverksutbildning på introduktionsprogrammet yrkesintroduktion.

Figur. Utbud av hantverksprogrammet i länets pendlingsområden läsåret 2022/23.⁹³

Förklaring av förkortningar

HVFIN	finsnickeri
HVFLO	florist
HVFRS	frisör, barberare och hår- och makeupstylist*
HVGUL	guldsmed
HVKER	keramik
HVLAS	låsmed
HVSIL	silversmed
HVTEX	textil
IM-V	programinriktat val
IM-Y	yrkesintroduktion

* I statistiken för inriktningen frisör, barberare och hår- och makeupstylist ingår även elever som läser de tidigare inriktningarna frisör eller övriga hantverk: hår- och makeupstylist

Yrkesinriktning inom hantverk på komvux bedrivs av tre kommuner i länet åren 2020–2022: Skellefteå, Umeå och Vännäs.⁹⁴ Två huvudmän bedrev sammanhållna utbildningar i form av yrkespaket på komvux år 2021.

Tabell. Genomförda yrkespaket inom hantverk i länet 2021.⁹⁵

Yrkespaket	Huvudman
Frisöraspirant	Sorsele
Frisör	Lycksele

^{93.} Skolverkets elevstatistik för läsåret 2022/23. Observera att figuren visar förekomst av utbildningar där det finns registrerade elever.

^{94.} Skolverket anger att studier bedrivs om minst fem elever har läst minst 400 poäng inom kurser som ingår i något av gymnasieskolans yrkesprogram år 2019–2021.

^{95.} Observera att endast yrkespaket med registrerade elever finns med i sammanställningen.

Hotell och turism

Skolverkets bedömning av utbildningsutbudet

Skolverket bedömer att andelen erbjudna platser på hotell- och turismprogrammet i länet bör bevaras på nuvarande nivå. Huvudmännen bör planera och dimensionera introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion i linje med detta. Antalet utbildningsplatser på hotell- och turismutbildningar inom komvux bör bevaras på nuvarande nivå mot bakgrund av att de finns andra områden på arbetsmarknaden där behovet av utbildade är större.

Region Västerbotten bedömer att det är brist på hotell- och turismutbildade i länet och menar att arbetsmarknaden är mycket god för utbildningsgruppen. Etableringsgraden på arbetsmarknaden är dock relativt låg för de som har läst hotell- och turismprogrammet. Vårdbiträde är det vanligaste yrket för personer som har läst hotell- och turismprogrammet och som har en etablerad eller osäker ställning på arbetsmarknaden.

Det är få ungdomar i länet som söker till hotell- och turismprogrammet i första hand, vilket gör programmet till ett av länets minsta. Även inom komvux är hotell och turism en av de minsta yrkesinriktningarna.

SCB gör ingen prognos för hotell- och turismutbildade

I SCB:s prognos saknas en utbildningsgrupp som omfattar personer som har läst hotell- och turismprogrammet. Skälet är att utbildningsgruppen är mycket svår fångad, inte minst för att den finns i så många olika branscher. Dessutom skapar tidigare förändringar i gymnasieprogrammets inriktningar gränsdragningsproblem mellan restaurang- och livsmedelsprogrammet och hotell- och turismprogrammet.

Regionens inspel

Region Västerbotten har i sitt inspel till Skolverket angett att det råder brist på utbildade inom hotell och turism i länet, och bedömer att bristen kommer att bestå på sikt. Söktrycket till hotell- och turismutbildningar i länet har varit lågt de senaste åren enligt regionen, trots att arbetsmarknaden för utbildade är mycket god. I samtal med bransch och huvudmän framkommer att personal inom detta område ofta kommer från andra utbildningsbakgrunder än hotell och turism.

Nationella branschföreträdare bedömer att det finns en stor efterfrågan på utbildade

Skolverket har fått inspel om hotell- och turismutbildning från tre nationella branschföreträdare. Samtliga menar att det finns brist på arbetskraft i branschen.⁹⁶

Hotell- och restaurangfacket menar att trots de senaste årens utmaningar för besöksnäringen råder det fortsatt stor brist på kvalificerad kompetens i branschen. Näringen har förändrats de senaste åren, men inget tyder på att behovet av och efterfrågan på medarbetare har minskat. Svenska Resebranschföreningen bedömer att det behövs fler utbildade kockar och receptionister.

Visita anser att antalet som utbildas inom hotell och turism är för litet i förhållande till rekryteringsbehoven, och att relevanta utbildningar saknas på vissa platser där besöksnäringen är en betydande arbetsgivare. Även Hotell och restaurangfacket menar att för få utbildas inom hotell och turism för att möta behovet i besöksnäringen. Visita anser att det är svårt att få fram tillförlitlig statistik på lokal och regional nivå, eftersom hotell- och turismprogrammet är ett av de mindre gymnasieprogrammen. Vidare menar Visita att flera yrkestitlar utesluts i statistiken, till exempel många av de yrkesroller som uppkommit som resultat av den snabba utveckling som sker inom besöksnäringen.

Svenska Resebranschföreningen och Hotell- och restaurangfacket menar att det bör ske samverkan mellan landets kommuner för att förbättra utbudet av hotell- och turismutbildning.

Varierande möjligheter till arbete enligt Arbetsförmedlingens yrkesprognos

Medan SCB:s utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser beräknar tillgång och efterfrågan inom olika utbildningsgrupper bedömer Arbetsförmedlingens yrkesprognos möjligheten att få jobb utifrån olika yrken.⁹⁷

Tabell. Arbetsförmedlingens yrkesprognos för yrken inom hotell- och turismområdet.

Yrke	Nationell prognos 2026
Hotellreceptionist	Små till medelstora möjligheter till arbete
Städare	Stora möjligheter till arbete

Källa: Arbetsförmedlingen

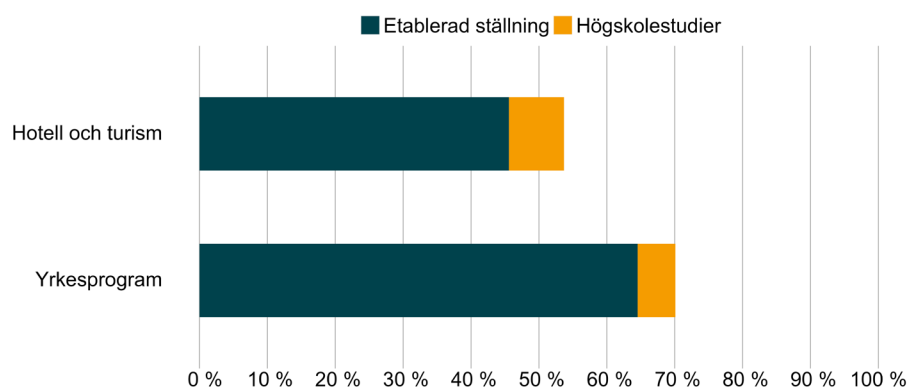
96. Svenska Resebranschföreningen, Visita, Hotell- och Restaurangfacket.

97. Alla yrken finns inte med i yrkesprognosen. Exempelvis omfattas inte små yrken (färre än 3 000 förvärvsarbetande) eller mycket heterogena yrkesgrupper.

Relativt låg etableringsgrad efter utbildning inom hotell och turism

Tre år efter avslutad gymnasieutbildning på hotell- och turismprogrammet i länet är 46 procent etablerade på arbetsmarknaden. Detta är på ungefär samma nivå som snittet för riket, men lägre än yrkesprogrammen i länet generellt.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden eller i högskolestudier tre år efter avslutad gymnasieutbildning.⁹⁸

Antalet avgångselever från yrkesinriktad komvux inom hotell och turism är för få för att presentera statistik för etablering. Etableringsgraden för hotell- och turismutbildning på komvux i riket som helhet var 32 procent ett år efter avslutad utbildning.⁹⁹

Vanligaste yrken bland utbildade inom hotell och turism

Tabell. De vanligaste yrkena efter en hotell- och turismutbildning i gymnasieskolan eller komvux i länet.¹⁰⁰

Skolform	Yrke	Andel
Hotell- och turismprogrammet i gymnasieskolan	Vårdbiträden	11 %
	Barnskötare	6 %
	Hovmästare och servitörer	6 %
	Personliga assistenter	6 %
	Restaurang- och köksbiträde m.fl	6 %
Hotell- och turismutbildning inom komvux	Städare	50 %

Källa: SCB

98. Statistiken omfattar ungdomar som slutförde ett yrkesprogram i gymnasieskolan med examen eller studiebevis om 2 500 poäng läsåren 2014/15–2016/17.

99. Statistiken omfattar personer som studerade inom komvux 2017–2019, och sedan inte förekommer i Skolverkets komvuxstatistik under de efterföljande två åren.

100. För detaljerad information om yrkesstatistiken, se Bilaga 1 Yrkesstatistik Västerbottens län

42 elever läste hotell- och turismprogrammet i länet läsåret 2022/23.

Få ungdomar väljer hotell- och turismprogrammet

Hotell- och turismprogrammet utgjorde mindre än 1 procent av de erbjudna platserna på gymnasieskolans nationella program i länet läsåret 2022/23.¹⁰¹

Läsåret 2022/23 var det mindre än 1 procent i länet som sökte till programmet i första hand. Det är en ungefär lika stor andel som i riket. Hotell- och turismprogrammet är det minsta yrkesprogrammet i länet och andelen förstahands-sökande har varit relativt stabil sedan läsåret 2017/18. Sedan läsåret 2021/22 har hotell- och turismprogrammet inga inriktningar.

Inga elever på hotell- och turismutbildningar inom komvux

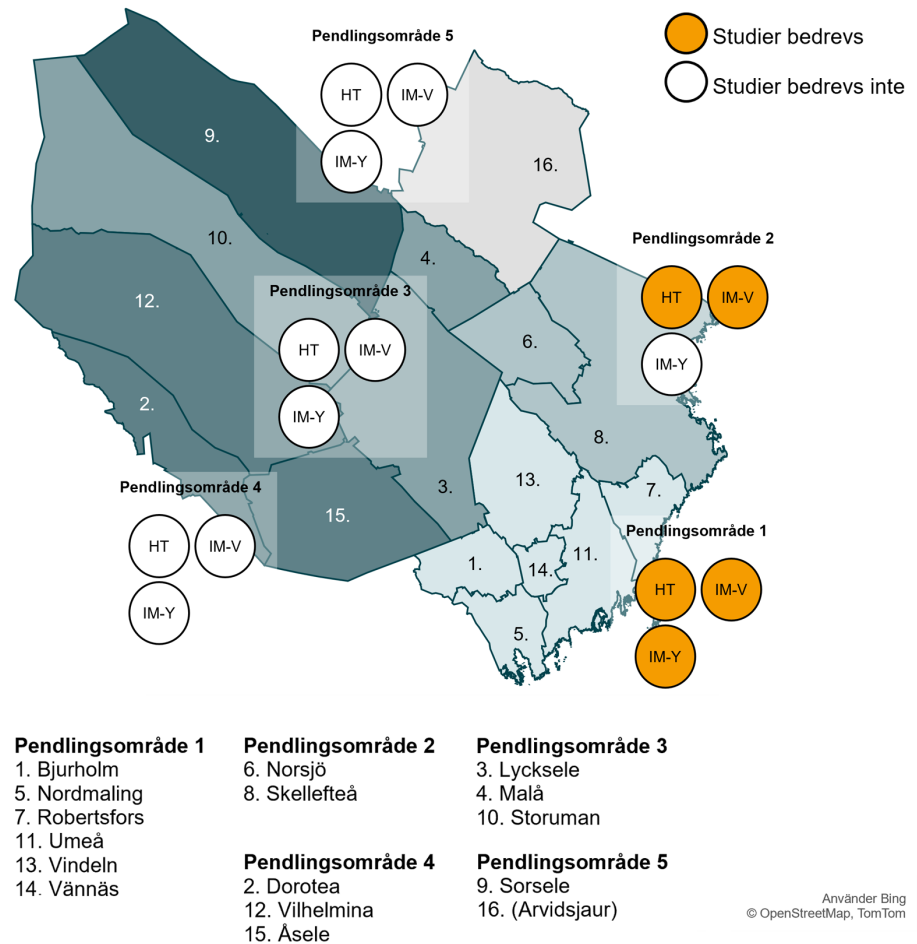
Antalet elever som läser en hotell- och turismutbildning på komvux i länet har varierat något, men varit på en låg nivå sedan 2018. År 2022 fanns inga elever på yrkesinriktningen i länet.

¹⁰¹. Skolverket har samlat in uppgifter om antal planerade platser på de nationella programmen från Sveriges antagningskanslier och skolor med egen antagning. Uppgifterna samlades in våren 2023.

Läsåret 2022/23 läste elever på hotell- och turismprogrammet i två av länets pendlingsområden. Det fanns även elever som läste introduktionsprogram med inriktning mot hotell- och turismprogrammet.

Figur. Utbud av hotell- och turismprogrammet i länets pendlingsområden läsåret 2022/23.¹⁰²

HT	hotell- och turismprogrammet
IM-V	programinriktat val
IM-Y	yrkesintroduktion

Yrkesinriktning inom hotell och turism på komvux bedrevs av två kommuner i länet åren 2020–2022, Skellefteå och Umeå.¹⁰³

Ingen huvudman bedrev sammanhållen yrkesutbildning i form av yrkespaket i länet år 2021.

102. Skolverkets elevstatistik för läsåret 2022/23. Observera att figuren visar förekomst av utbildningar där det finns registrerade elever.

103. Skolverket anger att studier bedrevs om minst fem elever har läst minst 400 poäng inom kurser som ingår i något av gymnasieskolans yrkesprogram år 2020–2022.

Industri teknik

Skolverkets bedömning av utbildningsutbudet

Skolverket bedömer att andelen erbjudna platser på industri tekniska programmet i länet bör öka. Huvudmännen bör planera och dimensionera introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion i linje med detta. Antalet elever som läser en industri teknisk utbildning inom komvux bör öka.

Både SCB och Region Västerbotten bedömer att det framöver finns en risk för brist på industri tekniskt utbildade i länet. De som har läst industri tekniska programmet i gymnasieskolan i länet har en jämförelsevis hög etableringsgrad. De som läst en industri teknisk utbildning på komvux har en lägre etableringsgrad jämfört med de som läst flera andra yrkesinriktningar.

Andelen i länet som söker till industri tekniska programmet i första hand har varit relativt stabil de senaste åren. I länet fanns alla inriktningar på programmet förutom inriktningen mot processteknik läsåret 2022/23. Inom komvux har antalet elever som läser en industri teknisk utbildning ökat jämfört med 2018. Industri teknisk utbildning inom komvux bedrevs av tre huvudmän i länet åren 2020–2022.

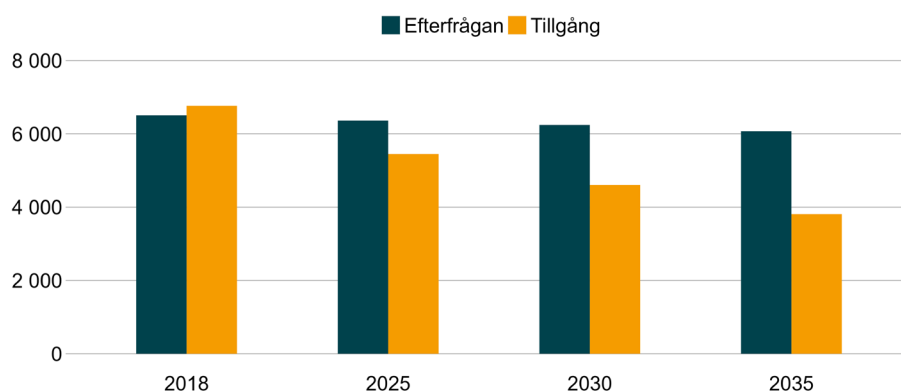
Risk för brist på arbetskraft med utbildning inom industri teknik på sikt enligt SCB

SCB bedömer arbetsmarknadsläget för industri tekniskt utbildade på gymnasial nivå. Utbildningsgruppen omfattar inriktningarna mot processteknik, produkt- och maskinteknik och svetsteknik inom industri tekniska programmet i gymnasieskolan. Inriktningen mot driftssäkerhet och underhåll ingår i prognosen för VVS-, drift- och underhållsutbildning samt energiteknisk utbildning (se vidare i avsnittet om VVS och fastighet).

SCB bedömer att det på nationell nivå finns en risk för stor brist på industri tekniskt utbildade 2035.

Även i Västerbotten bedöms det vara brist på industri tekniskt utbildade år 2035. Under prognosperioden väntas tillgången på industri tekniskt utbildade minska med cirka 45 procent i länet. Samtidigt väntas efterfrågan på utbildade minska med cirka 5 procent. Nedgången beror på den utbildningsväxling som antas fortsätta på arbetsmarknaden. I dag arbetar en del av de industri tekniskt utbildade inom yrken med andra utbildningskrav, såsom vissa administrativa tjänster. Inom dessa yrken väntas arbetsgivarna i första hand efterfråga andra utbildningar när de nyanställer under prognosperioden. Eftersom tillgången på utbildade väntas minska betydligt mer än efterfrågan finns det en risk för stor brist på industri tekniskt utbildade år 2035. betydligt mer än efterfrågan och det finns därför en risk för brist på industri tekniskt utbildade år 2035.

Figur. Prognos över tillgång och efterfrågan på utbildade inom industriteknik i länet fram till 2035.

Källa: SCB

Regionen instämmer i SCB:s prognos

Region Västerbotten har i sitt inspel till Skolverket angett att de instämmer i SCB:s prognos. Regionen anger att det redan idag finns brist på utbildade i länet. Det ska rekryteras mycket inom industrin i Västerbotten på både kort och lång sikt. Inriktningar som efterfrågas av branschen är industrimekaniker, produktion och svets.

Nationella branschföreträdare bedömer att det finns en brist på arbetskraft

Skolverket har fått inspel från tio branschföreträdare om kompetensbehovet av industritekniskt utbildade.¹⁰⁴ Samtliga branschföreträdare bedömer, likt SCB, att det finns en brist på arbetskraft med industriteknisk utbildning.

Sveriges Lås- och Säkerhetsleverantörers Riksförbund och Svetskommissionen menar att efterfrågan inom deras branscher kommer öka mer än vad som visas i SCB:s prognos. Teknikföretagen, Industriarbetsgivarna och IF Metall bedömer att läget är mer akut och problematiskt än vad SCB:s statistik visar. Livsmedelsföretagen tycker att statistiken är ”trubbig” då den inte anger något specifikt om kommande behov inom industriell livsmedelsproduktion.

Trä- och Möbelföretagen och Svetskommissionen påtar att söktrycket till utbildningarna har minskat. Svetskommissionen menar att det låga söktrycket har bidragit till att program läggs ned på flera industriorter. Det har lett till en akut kompetensbristsituation. Även Skärteknikcentrum Sverige lyfter att när utbildningarna inte kan attrahera ungdomar till inriktningar löper dyra industritekniska utbildningar en mycket hög risk att läggas ned, trots att behovet av utbildade är stort. Det finns också en oro för att samverkan mellan kommuner kan göra att inriktningar läggs ned på vissa orter, vilket gör det svårare för elever att nå utbildningarna.

¹⁰⁴. Trä- och Möbelföretagen, Grafiska företagen, Sveriges Lås- och Säkerhetsleverantörers Riksförbund, Skärteknikcentrum Sverige, Teknikföretagen, IF Metall, Industriarbetsgivarna, Innovations- och kemiindustrierna i Sverige, Svetskommissionen och Livsmedelsföretagen.

Trä- och Möbelföretagen framhåller att branschen haft svårt att hitta kompetens i tillräcklig omfattning under lång tid. Framför allt behövs fler maskinsnickare och CNC-operatörer. Trä- och Möbelföretagen framhåller att rekryteringsbehovet vida överstiger antalet som utbildas inom dessa utbildningar i dagsläget.

Flera branschföreträdare, bland annat Sveriges Lås- och Säkerhetsleverantörers Riksförbund, Skärteknikcentrum Sverige, Teknikföretagen, IF Metall och Industriarbetsgivarna tycker att antalet utbildningsplatser inom samtliga inriktningar och yrkesutgångar behöver öka för att möta kompetensbehoven. Skärteknikcentrum Sverige menar att antal utbildningsplatser fördelat över riket och antal sökande elever till gymnasieskolan går åt helt fel håll. Därför finns behov av att samtliga inriktningar inom det industritekniska programmet kvarstår och att dimensioneringen ökar. Även Teknikföretagen, IF Metall och Industriarbetsgivarna bedömer att det råder underskott inom samtliga inriktningar och yrkesutgångar.

Stora möjligheter till arbete enligt Arbetsförmedlingens yrkesprognos

Medan SCB:s utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser beräknar tillgång och efterfrågan inom olika utbildningsgrupper bedömer Arbetsförmedlingens yrkesprognos möjligheten att få jobb utifrån olika yrken.¹⁰⁵

Yrkesprognosen visar att det är stora eller mycket stora möjligheter till arbete på nationell nivå för flera yrken inom industriteknik.

Tabell. Arbetsförmedlingens yrkesprognos för yrken inom industriteknik.

Yrke	Nationell prognos 2026
Maskinoperatör inom tillverkning	Stora möjligheter till arbete
Processoperatör inom tillverkning	Stora möjligheter till arbete
Lackerare och industrimålare	Stora möjligheter till arbete
Svetsare och gasskärare	Stora möjligheter till arbete
Underhållsmekaniker och maskinreparatör	Mycket stora möjligheter till arbete

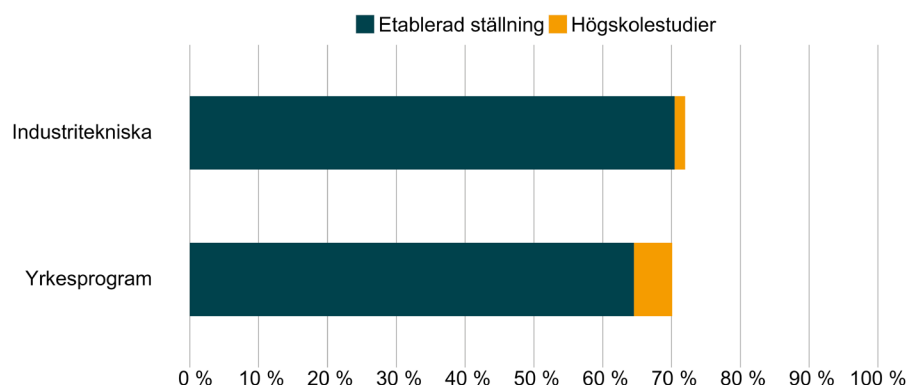
Källa: Arbetsförmedlingen

¹⁰⁵. Alla yrken finns inte med i yrkesprognosen. Exempelvis omfattas inte små yrken (färre än 3 000 förvärvsarbetande) eller mycket heterogena yrkesgrupper.

Varierad etableringsgrad efter utbildning inom industriteknik

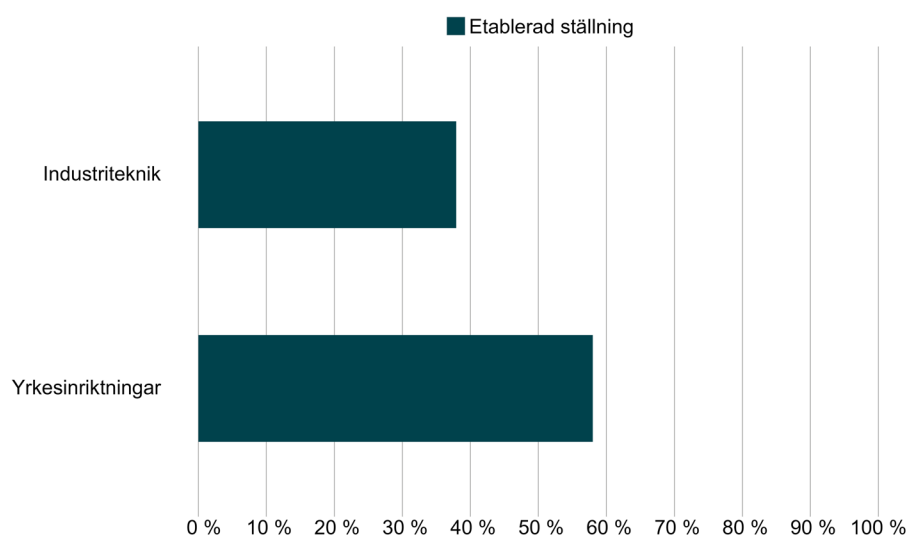
Tre år efter avslutad gymnasieutbildning är cirka 70 procent av de som läst det industritekniska programmet i länet etablerade på arbetsmarknaden. Det är något högre än snittet för riket, och en högre andel jämfört med yrkesprogrammen i länet generellt.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden eller i högskolestudier tre år efter avslutad gymnasieutbildning.¹⁰⁶

Knappt 40 procent av de som har läst en industriteknisk utbildning inom komvux på gymnasial nivå i länet är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier. Det är en lägre andel än i riket samt en lägre andel jämfört med snittet för yrkesinriktningar i länet.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier med yrkesinriktning inom komvux.¹⁰⁷

^{106.} Statistiken omfattar ungdomar som slutförde ett yrkesprogram i gymnasieskolan med examen eller studiebevis om 2 500 poäng läsåren 2014/15–2016/17.

^{107.} Statistiken omfattar personer som studerade inom komvux 2017–2019, och sedan inte förekommer i Skolverkets komvuxstatistik under de efterföljande två åren.

Svetsare och gasskärare samt maskinställare och maskinoperatörer är vanliga yrken bland utbildade inom industriteknik

Tabell. De vanligaste yrkena efter en industriteknisk utbildning i gymnasieskolan eller komvux i länet.¹⁰⁸

Skolform	Yrke	Andel
Industritekniska programmet i gymnasieskolan	Svetsare och gasskärare	19 %
	Maskinställare och maskinoperatörer, metallarbete	15 %
	Underhållsmekaniker och maskinreparatörer	6 %
Industriteknisk utbildning inom komvux	Maskinställare och maskinoperatörer, metallarbete	21 %
	Övriga maskin- och processoperatörer	16 %

Källa: SCB

116 elever läste industritekniska programmet i länet läsåret 2022/23.

Stabil efterfrågan på industritekniska programmet

Det industritekniska programmet utgjorde cirka 2 procent av de erbjudna platserna på gymnasieskolans nationella program i länet läsåret 2022/23.¹⁰⁹

Läsåret 2022/23 var det drygt 1 procent i länet som sökte till programmet i första hand. Det är ungefär samma andel som i riket. Det är ett av de mindre yrkesprogrammen i länet och andelen förstahandssökande har legat relativt stabilt sedan läsåret 2017/18. Det är nästan uteslutande män som söker till industritekniska programmet i första hand, läsåret 2022/23 var andelen kvinnor endast 7 procent. Inriktningarna produkt och maskinteknik samt svetsteknik var de största läsåret 2022/23, med ungefär lika många elever.

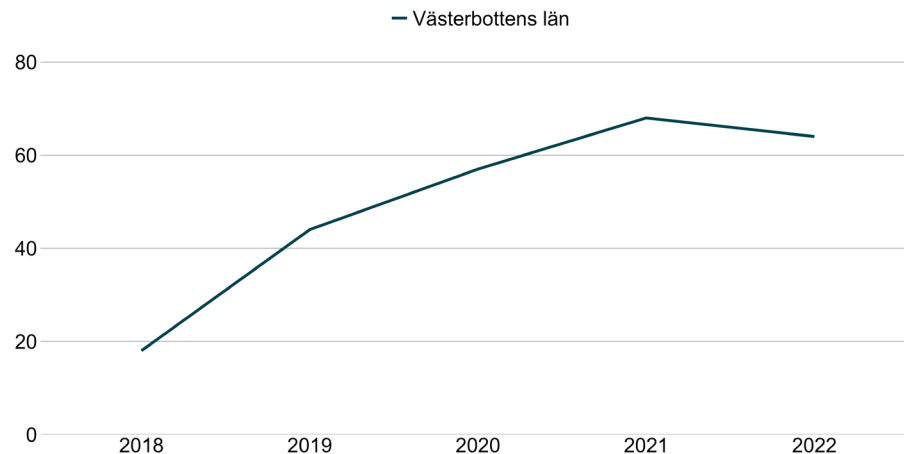
^{108.} För detaljerad information om yrkesstatistiken, se Bilaga 1 Yrkesstatistik Västerbottens län.

^{109.} Skolverket har samlat in uppgifter om antal planerade platser på de nationella programmen från Sveriges antagningskanslier och skolor med egen antagning. Uppgifterna samlades in våren 2023.

Ökande antal elever på industritekniska utbildningar inom komvux

Antalet elever som läser industritekniska utbildningar i komvux har ökat jämfört med 2018. År 2022 läste 64 elever yrkesinriktningen i länet.

Figur. Antal elever som läst kurser om minst 400 poäng inom industriteknik inom komvux i länet 2018–2022.

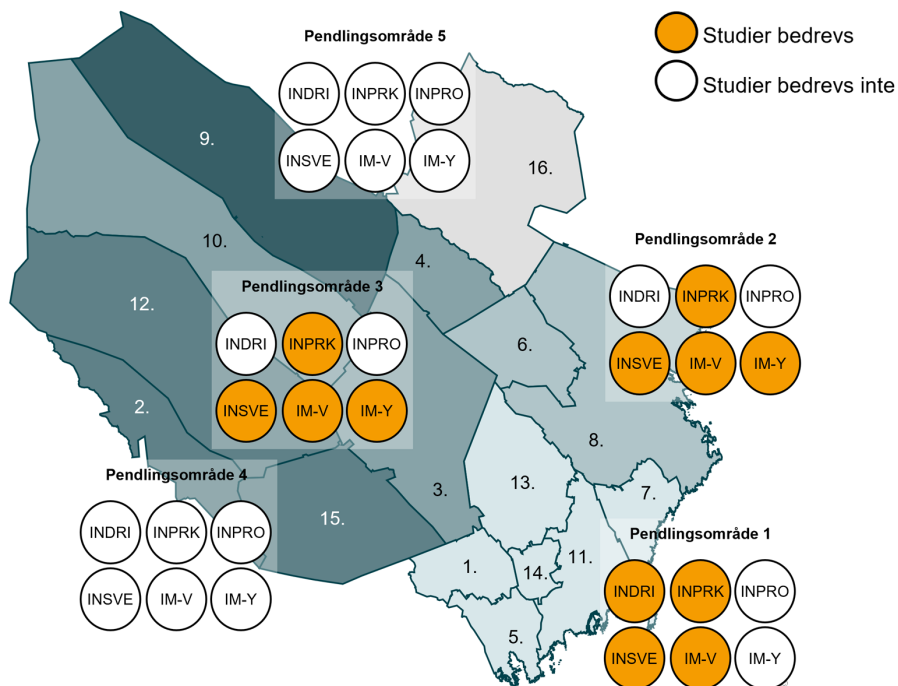
Industri teknisk utbildning i länet

Läsåret 2022/23 läste elever på det industri tekniska programmet i tre av länets pendlingsområden. Alla inriktningar förutom inriktningen mot processteknik fanns någonstans i länet. Det fanns även elever som läste introduktionsprogram med inriktning mot det industri tekniska programmet.

Figur. Utbud av industri tekniska programmet i länets pendlingsområden läsåret 2022/23.¹¹⁰

Förklaring av förkortningar

INDRI	driftsäkerhet och underhåll
INPRK	produkt och maskinteknik
INPRO	processteknik
INSVE	svetsteknik
IM-V	programinriktat val
IM-Y	yrkesintroduktion

¹¹⁰. Skolverkets elevstatistik för läsåret 2022/23. Observera att figuren visar förekomst av utbildningar där det finns registrerade elever.

Yrkesinriktning inom industriteknik på komvux bedrevs av tre kommuner i länet åren 2020–2022, Robertsfors, Skellefteå och Umeå.¹¹¹

En huvudman bedrev sammanhållna yrkesutbildning i form av yrkespaket på komvux år 2021.

Tabell. Genomförda yrkespaket inom industriteknik i länet 2021.¹¹²

Yrkespaket	Huvudman
Påbyggnad svets	Robertsfors

¹¹¹. Skolverket anger att studier bedrevs om minst fem elever har läst minst 400 poäng inom kurser som ingår i något av gymnasieskolans yrkesprogram år 2020–2022.

¹¹². Observera att endast yrkespaket med registrerade elever finns med i sammanställningen.

Naturbruk

Skolverkets bedömning av utbildningsutbudet

Skolverket bedömer att andelen erbjudna platser på naturbruksprogrammet bör bevaras på nuvarande nivå. Huvudmännen bör planera och dimensionera introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion i linje med detta. Antalet utbildningsplatser på naturbruksutbildningar inom komvux bör bevaras på nuvarande nivå.

SCB bedömer att det framöver finns en risk för brist på arbetskraft med naturbruksutbildning i länet. Region Västerbotten bedömer att det i dag är balans mellan tillgång och efterfrågan på naturbruksutbildade, men att det på lång sikt kommer att bli brist på utbildade. De som har läst en utbildning inom naturbruk i länet har en jämförelsevis låg etableringsgrad. Av de som har läst en naturbruksutbildning är det också en relativt låg andel som arbetar inom ett yrke som matchar deras utbildning.

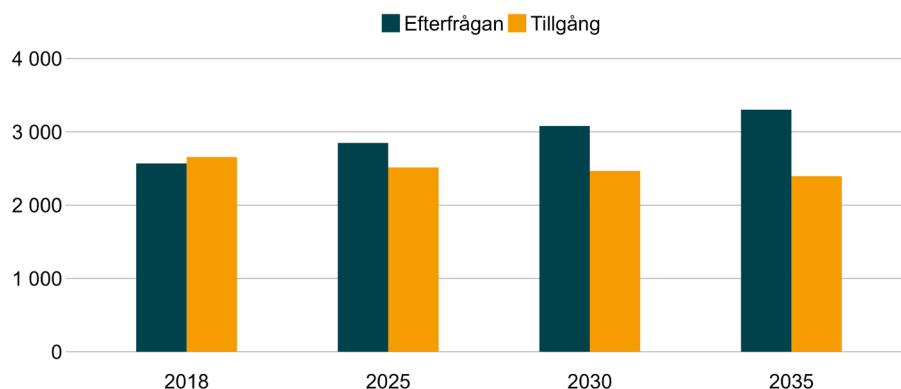
Andelen ungdomar som söker till naturbruksprogrammet i första hand i länet har ökat något de senaste åren. Samtliga inriktningar på programmet, förutom inriktningen mot trädgård, fanns i länet läsåret 2022/23. Antalet elever som läser en naturbruksutbildning på komvux i länet har minskat något de senaste åren. Tre huvudmän i länet bedrev naturbruksutbildning inom komvux åren 2020–2022.

Brist på arbetskraft med utbildning inom naturbruk på sikt enligt SCB

SCB bedömer att det på nationell nivå väntas bli brist på naturbruksutbildade 2035.

I Västerbotten bedömer SCB att det finns en risk för brist på naturbruksutbildade år 2035. Under prognosperioden väntas tillgången på naturbruksutbildade i länet minska med cirka 10 procent. Samtidigt beräknas efterfrågan på utbildade öka med cirka 30 procent. Det beror framför allt på utbildningsväxlingen på arbetsmarknaden, som innebär att andelen med en naturbruksutbildning antas öka inom till exempel lantbruks- och trädgårdsyrken. Därtill väntas efterfrågan på arbetskraft öka något inom de branscher i länet där naturbruksutbildade arbetar, däribland inom jordbruket. Eftersom tillgången på naturbruksutbildade i länet beräknas minska något, samtidigt som efterfrågan väntas öka, finns det risk för brist på sikt.

Figur. Prognos över tillgång och efterfrågan på utbildade inom naturbruk i länet fram till 2035.

Källa: SCB

Regionen bedömer att det kommer att vara brist på naturbruksutbildade på sikt

Region Västerbotten anger i sitt inspel till Skolverket att det i dag tycks råda balans mellan tillgång och efterfrågan på naturbruksutbildade i länet, samtidigt som det kan vara svårt att överblicka hur många som behöver rekryteras inom branschen. På lång sikt bedömer regionen att tillgången på utbildade inte kommer att vara tillräckligt. Efterfrågan på naturbruksutbildade kommer att öka. En anledning till detta kan vara olika livsmedelsprogram, både regionalt och nationellt, i syfte att öka livsmedelsproduktionen. Även en växande bioekonomi bidrar till ökad efterfrågan enligt regionen.

Stort behov av utbildade från vissa inriktningar inom naturbruksutbildning enligt nationella branschföreträdare

Åtta nationella branschföreträdare har lämnat inspel till Skolverket om behovet av naturbruksutbildade.¹¹³ Branschföreträdarna delar SCB:s bild av att det framöver finns en risk för brist på arbetskraft med naturbruksutbildning. Flera branschföreträdare lyfter betydelsen av att utbildningen erbjuds i hela landet och att det är viktigt att titta på inriktningsnivå för att förstå behoven.

Naturbrukets Yrkesnämnd (NYN) lyfter att branschen naturbruk är mycket spretig och att alla inriktningar inom naturbruksprogrammet inte speglar branschens behov. Kommunal tycker att inriktningen trädgård är underdimensionerad i förhållande till arbetsmarknadens behov. Samtidigt är inriktningen djurvård överdimensionerad i delar av landet. Hushållningssällskapet Kalmar Kronoberg Blekinge lyfter att det finns behov av arbetskraft inom djuruppfödning, djurskötsel och djurvård samt förare av jordbruks- och skogsmaskiner. Hushållningssällskapet Kalmar Kronoberg Blekinge ser en tydlig obalans i efterfrågan och tillgång på trädgårdsinriktningen i gymnasieskolan. Branschen vittnar om stora arbetskrafts- och kompetensbehov på både

¹¹³. Kommunal, Naturbrukets yrkesnämnd, GS-facket, Hushållningssällskapet Kalmar Kronoberg Blekinge, Hästnäringens Yrkesnämnd, Trädgårdsanläggarna, Gröna arbetsgivare och Djurbranschens Yrkesnämnd.

kort och lång sikt till följd av att den nationella livsmedelsstrategins mål är en ökad livsmedelsproduktion fram till 2030. Även Trädgårdsanläggarna anser att det är svårt att rekrytera ungdomar till trädgårdsinriktningen, men att det förefaller vara lättare att attrahera vuxna till utbildningar inom komvux.

Kommunal menar att bristen på utbildade trädgårdsanläggare främst beror på en kombination av allt för små utbildningsvolymen i gymnasieskolan, höjda kompetenskrav och en omfattande generationsväxling. GS-facket lyfter att det kommer att ske stora pensionsavgångar för maskinförare och inom skogsvården.

Gröna arbetsgivare beskriver att matchningen på arbetsmarknaden i dag är bristfällig och vittnar om att det kommer att finnas stora behov framöver av förare av jordbruks- och skogsmaskiner samt inom djuruppfödning, djurskötsel och djurvård. En majoritet av deras medlemsföretag anger att naturbruksprogrammet med inriktning lantbruk eller trädgård utgör den viktigaste rekryteringsbasen. Även GS-facket ser en stor utmaning i att utbildade elever inte stannar i skogsbranschen, utan väljer att gå vidare till andra branscher efter relativt få år.

Hästnäringens yrkesnämnd ser ett fortsatt behov av arbetskraft inom hästnäringen. NYN menar att kompetensbehovet ser olika ut över landet. Till exempel har skötsel och anläggningar av gröna utemiljöer störst arbetsmarknad kring större städer och tätorter. Djurbranschens Yrkesnämnd ser inte någon direkt brist på gymnasieutbildade, utan menar att bristen ligger i för få platser på högskolenivå och främst rörande djursjukvården.

Varierade möjligheter till arbete enligt Arbetsförmedlingens yrkesprognos

Medan SCB:s utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser beräknar tillgång och efterfrågan inom olika utbildningsgrupper bedömer Arbetsförmedlingens yrkesprognos möjligheten att få jobb utifrån olika yrken.¹¹⁴

Yrkesprognosen visar att konkurrensen om jobben beräknas variera mellan olika yrkesgrupper på nationell nivå år 2026. Möjligheterna till arbete väntas bli stora eller mycket stora för förare av jordbruks- och skogsmaskiner, trädgårdsanläggare samt uppfödare och skötare av lantbruksdjur. Samtidigt väntas möjligheterna till arbete bli små till medelstora för odlare av trädgårds- och jordbruksväxter samt skogsarbetare.

¹¹⁴. Alla yrken finns inte med i Yrkesprognosen. Exempelvis omfattas inte små yrken (färre än 3 000 förvärvsarbetande) samt mycket heterogena yrkesgrupper.

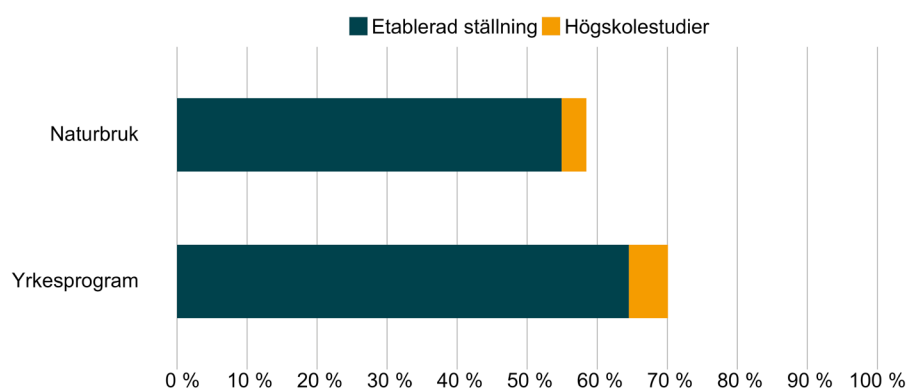
Tabell. Arbetsförmedlingens yrkesprognos för yrken inom naturbruk.

Yrke	Nationell prognos 2026
Förare av jordbruks- och skogsmaskiner	Mycket stora möjligheter till arbete
Odlare av trädgård- och jordbruksväxter	Små till medelstora möjligheter till arbete
Skogsarbetare	Små till medelstora möjligheter till arbete
Trädgårdsanläggare	Stora möjligheter till arbete
Uppfödare och skötare av lantbruksdjur	Stora möjligheter till arbete

Källa: Arbetsförmedlingen

Relativt låg etableringsgrad efter utbildning inom naturbruk

Tre år efter avslutad gymnasieutbildning är cirka 55 procent av de som har läst naturbruksprogrammet i länet etablerade på arbetsmarknaden. Det är en högre andel än snittet för riket, men lägre än yrkesprogrammen i länet generellt.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden eller i högstudiesstudier tre år efter avslutad gymnasieutbildning.¹¹⁵

Antalet avgångselever från yrkesinriktad komvux inom naturbruk är för få för att presentera statistik för etablering. Etableringsgraden för naturbruksutbildade på komvux i riket som helhet låg på 37 procent 1 år efter avslutad utbildning.¹¹⁶

^{115.} Statistiken omfattar ungdomar som slutförde ett yrkesprogram i gymnasieskolan med examen eller studiebevis om 2 500 poäng läsåren 2014/15–2016/17.

^{116.} Statistiken omfattar personer som studerade inom komvux 2017–2019, och sedan inte förekommer i Skolverkets komvuxstatistik under de efterföljande två åren.

Vanligaste yrken bland utbildade inom naturbruk

Tabell. De vanligaste yrkena efter en naturbruksutbildning i gymnasieskolan eller komvux i länet.¹¹⁷

Skolform	Yrke	Andel
Naturbruksutbildning i gymnasieskolan	Förare av jordbruks- och skogsmaskiner	9 %
	Personliga assistenter	9 %
	Vårdbiträden	9 %
	Butikssäljare, dagligvaror	7 %
Naturbruksutbildning inom komvux	Trädgårdsanläggare m.fl	19 %

Källa: SCB

242 elever läste på naturbruksprogrammet i länet läsåret 2022/23.

Något ökad efterfrågan på naturbruksprogrammet

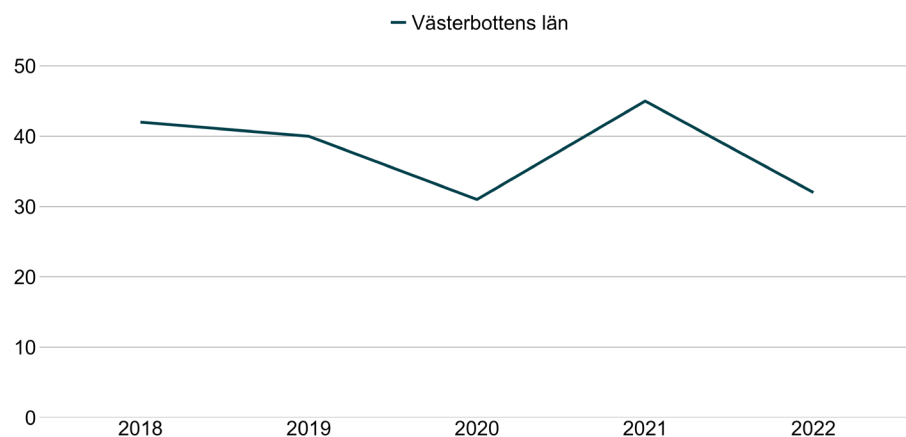
Naturbruksprogrammet utgjorde ungefär 3 procent av de erbjudna platserna på gymnasieskolans nationella program i länet läsåret 2022/23.¹¹⁸

Läsåret 2022/23 var det cirka 3 procent i länet som sökte till programmet i första hand. Det är ungefär samma andel som i riket. Andelen förstahandssökande till programmet har varierat de senaste åren men ökat något jämfört med läsåret 2017/18. Fler kvinnor än män söker programmet i första hand: omkring 65 procent av de förstahandssökande var kvinnor läsåret 2022/23. I länet var inriktningen mot djurvård vanligast, följt av skogsbruk.

Minskande antal elever på naturbruksutbildningar inom komvux

Antalet elever som läser en naturbruksutbildning på komvux i länet har minskat jämfört med 2018. År 2022 läste 32 elever en naturbruksutbildning i länet.

Figur. Antal elever som läst kurser om minst 400 poäng inom naturbruk inom komvux i länet 2018–2022.

^{117.} För detaljerad information om yrkesstatistiken, se Bilaga 1 Yrkesstatistik Västerbottens län.

^{118.} Skolverket har samlat in uppgifter om antal planerade platser på de nationella programmen från Sveriges antagningskanslier och skolor med egen antagning. Uppgifterna samlades in våren 2023.

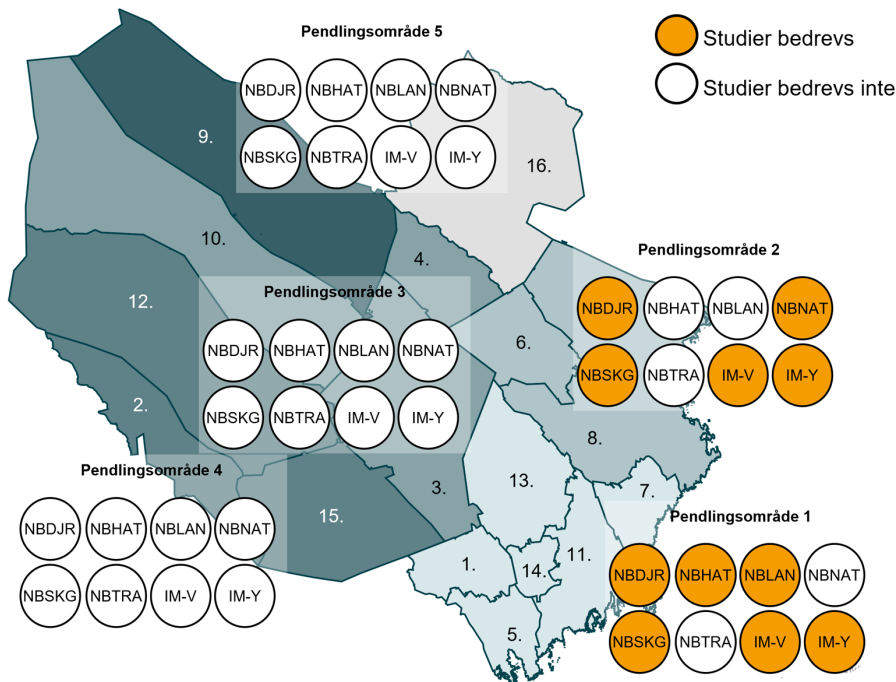
Naturbruksutbildning i länet

Läsåret 2022/23 läste elever på naturbruksprogrammet i två av länets pendlingsområden. Alla inriktningar förutom inriktningen mot trädgård fanns någonstans i länet. Det fanns även elever som läste introduktionsprogram med inriktning mot naturbruksprogrammet.

Figur. Utbud av naturbruksprogrammet i länets pendlingsområden läsåret 2022/23.¹¹⁹

Förklaring av förkortningar

NBDJR	djurvård
NBHAT	hästhållning
NBLAN	lantbruk
NBNAT	naturturism
NBSKG	skogsbruk
NBTRA	trädgård
IM-V	programinriktat val
IM-Y	yrkesintroduktion

Pendlingsområde 1

- 1. Bjurholm
- 5. Nordmaling
- 7. Robertsfors
- 11. Umeå
- 13. Vindeln
- 14. Vännäs

Pendlingsområde 2

- 6. Norsjö
- 8. Skellefteå

Pendlingsområde 3

- 3. Lycksele
- 4. Malå
- 10. Storuman

Pendlingsområde 4

- 2. Dorotea
- 12. Vilhelmina
- 15. Åsele

Pendlingsområde 5

- 9. Sorsele
- 16. (Arvidsjaur)

Använder Bing
© OpenStreetMap, TomTom

Yrkesinriktning inom naturbruk på komvux bedrevs av tre kommuner i länet åren 2020–2022, Skellefteå, Umeå och Vännäs.¹²⁰ FEn huvudman bedrev sammanhållen yrkesutbildning i form av yrkespaket i länet år 2021.

Tabell. Genomförda yrkespaket inom naturbruk i länet 2021.¹²¹

Yrkespaket	Huvudman
Skötsel av utemiljöer	Robertsfors

¹¹⁹. Skolverkets elevstatistik för läsåret 2022/23. Observera att figuren visar förekomst av utbildningar där det finns registrerade elever.

¹²⁰. Skolverket anger att studier bedrevs om minst fem elever har läst minst 400 poäng inom kurser som ingår i något av gymnasieskolans yrkesprogram år 2020–2022.

¹²¹. Observera att endast yrkespaket med registrerade elever finns med i sammanställningen.

Restaurang och livsmedel

Skolverkets bedömning av utbildningsutbudet

Skolverket bedömer att andelen erbjudna platser på restaurang- och livsmedelsprogrammet bör bevaras på nuvarande nivå. Huvudmännen bör planera och dimensionera introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion i linje med detta. Antalet utbildningsplatser på restaurang- och livsmedelsutbildningar inom komvux bör bevaras på nuvarande nivå.

SCB och Region Västerbotten bedömer att det framöver kommer vara brist på restaurang- och livsmedelsutbildade. De som har läst en restaurang- och livsmedelsutbildning inom komvux eller gymnasieskolan i länet har en relativt låg etableringsgrad. Det är dessutom en relativt låg andel som arbetar inom ett yrke som matchar deras utbildning.

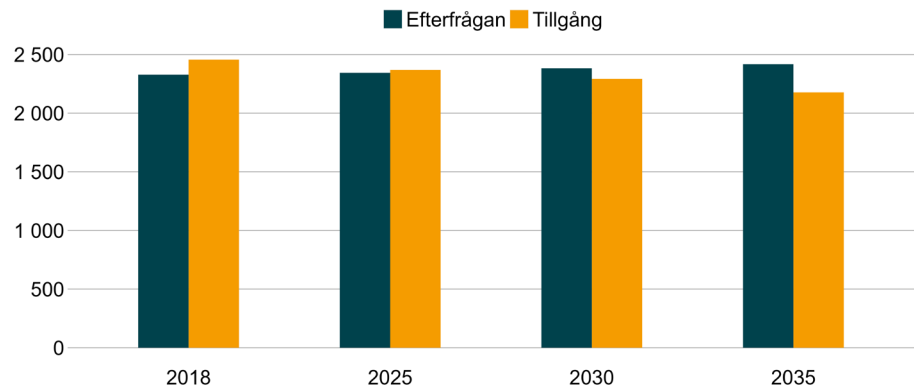
Andelen förstahandssökande till restaurang- och livsmedelsprogrammet har minskat något i länet de senaste åren. I länet fanns endast inriktningen mot kök och servering läsåret 2022/23. Antalet elever som läser en restaurang- och livsmedelsutbildning inom komvux har minskat något sedan 2018. Sju huvudmän i länet har bedrivit restaurang- och livsmedelsutbildning inom komvux 2020–2022.

Balanserat arbetsmarknadsläge för restaurang- och livsmedelsutbildade på sikt enligt SCB

SCB bedömer att det på nationell nivå väntas finnas en risk för brist på restaurang- och livsmedelsutbildade 2035.

I Västerbottens län är prognosen en risk för viss brist år 2035. Under prognosperioden väntas tillgången på restaurang- och livsmedelsutbildade i länet minska med cirka 10 procent. Samtidigt väntas efterfrågan på utbildade öka med cirka 5 procent. Ökningen beror på att behovet av arbetskraft väntas växa inom hotell- och restaurangbranschen, men också inom ett antal andra branscher där personer med dessa utbildningar arbetar. Eftersom tillgången väntas minska samtidigt som efterfrågan väntas öka finns en risk för viss brist på restaurang- och livsmedelsutbildade år 2035.

Figur. Prognos över tillgång och efterfrågan på utbildade inom restaurang och livsmedel i länet fram till 2035.

Källa: SCB

Regionen bedömer att det kommer vara brist på utbildade på kort och lång sikt

Region Västerbotten anger i sitt inspel till Skolverket att det finns en brist på restaurang- och livsmedelsutbildade inom restaurangnäringen i Västerbotten på både kort och lång sikt. Pandemin gjorde att branschen tappade många utbildade som inte har kommit tillbaka. Inom området livsmedel råder det ett stort behov av utbildade inom inriktningen kött och chark. Dock är detta inte en nationell inriktning utan finns bara på ett fåtal orter. Behovet är betydligt större än antalet som examineras, enligt regionen.

Nationella branschföreträdare bedömer att det finns ett stort behov av arbetskraft

Skolverket har fått inspel från sex branschföreträdare om kompetensbehov av restaurang- och livsmedelsutbildade.¹²² Samtliga menar att restaurang- och livsmedelsbranschen är i stort behov av arbetskraft. Kött- och Charkföretagen bedömer att läget inom deras område är akut och att branschen behöver hundratals nya gymnasieutbildade medarbetare de kommande åren. Hotell- och Restaurangfacket lyfter att trots de senaste årens utmaningar för besöksnäringen råder det en fortsatt stor brist på kvalificerad arbetskraft i branschen.

Sveriges bagare och konditorer, Kött- och Charkföretagen och Visita lyfter att SCB:s prognoser saknar statistik för vissa yrkesområden och därmed riskerar att underskatta behoven. Visita anger till exempel att vissa yrkesroller som uppkommit som ett resultat av den snabba utvecklingen i besöksnäringen inte är inkluderade.

Hotell- och Restaurangfacket tycker att dagens gymnasieutbildningar och yrkesutbildningar på nationell nivå är otillräckliga för att utbilda det antal som behövs för att möta behovet i besöksnäringen. Visita anser att tillgången till

¹²². Sveriges Bagare och Konditorer, Kött- och Charkföretagen, Visita, Hotell- och Restaurangfacket, Livsmedelsföretagen och Kommunal.

utbildning inom restaurang och livsmedel i landet är bristfällig, samtidigt som företag inom besöksnäring finns i nästintill alla Sveriges kommuner. Visita framför också att yrkesutbildningar inom komvux inte alltid har en inriktning som motsvarar behoven på arbetsmarknaden.

Stora möjligheter till arbete för flera yrken enligt Arbetsförmedlingens yrkesprognos

Medan SCB:s utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser beräknar tillgång och efterfrågan inom olika utbildningsgrupper bedömer Arbetsförmedlingens yrkesprognos möjligheten att få jobb utifrån olika yrken.¹²³

Yrkesprognosen visar att möjligheterna till arbete varierar mellan olika yrken inom restaurang- och livsmedelsområdet på nationell nivå. Medan bartenderar samt restaurang- och kafébiträden bedöms ha små till medelstora möjligheter till arbete år 2026, bedöms andra yrkesgrupper ha stora eller mycket stora möjligheter till arbete.

Tabell. Arbetsförmedlingens yrkesprognos för yrken inom restaurang- och livsmedelsområdet.

Yrke	Nationell prognos 2026
Bagare och konditor	Stora möjligheter till arbete
Bartender	Små till medelstora möjligheter till arbete
Hovmästare och servitör	Stora möjligheter till arbete
Kock, köksmästare och souschef	Stora möjligheter till arbete
Restaurang- och kafébiträde	Små till medelstora möjligheter till arbete
Slaktare och styckare	Mycket stora möjligheter till arbete

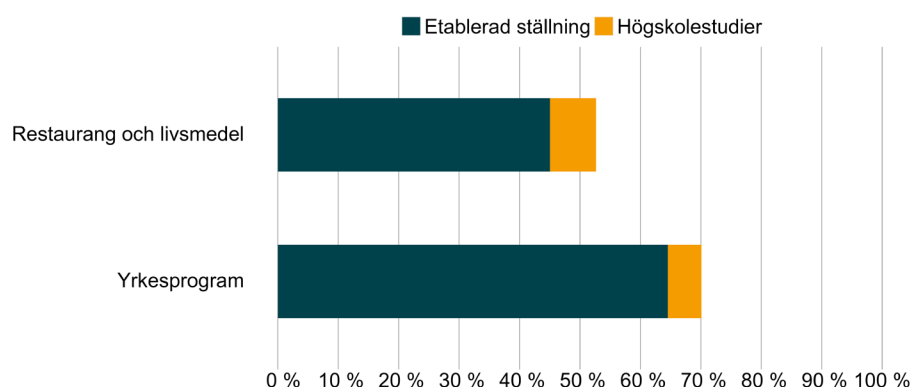
Källa: Arbetsförmedlingen

¹²³. Alla yrken finns inte med i Yrkesprognosen. Exempelvis omfattas inte små yrken (färre än 3 000 förvärvsarbetande) samt mycket heterogena yrkesgrupper.

Relativt låg etableringsgrad efter utbildning inom restaurang och livsmedel

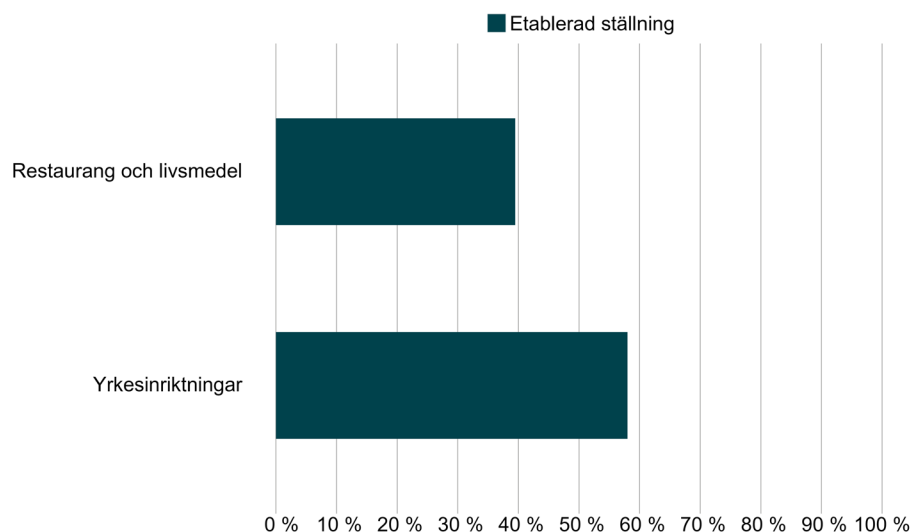
Tre år efter avslutad gymnasieutbildning är 45 procent av de som läst restaurang- och livsmedelsprogrammet i Västerbotten etablerade på arbetsmarknaden. Det är lägre än snittet för riket, och lägre än yrkesprogrammen i länet generellt.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden eller i högskolestudier tre år efter avslutad gymnasieutbildning.¹²⁴

Knappt 40 procent av de som har läst en restaurang- och livsmedelsutbildning inom komvux på gymnasial nivå i länet är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier. Det är en något högre andel än i riket men en lägre andel jämfört med snittet för yrkesinriktningar i länet.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier med yrkesinriktning inom komvux.¹²⁵

¹²⁴. Statistiken omfattar ungdomar som slutförde ett yrkesprogram i gymnasieskolan med examen eller studiebevis om 2 500 poäng läsåren 2014/15–2016/17.

¹²⁵. Statistiken omfattar personer som studerade inom komvux 2017–2019, och sedan inte förekommer i Skolverkets komvuxstatistik under de efterföljande två åren.

Kock och kallskänka är de vanligaste yrkena bland restaurang- och livsmedelsutbildade

Tabell. De vanligaste yrkena efter en restaurang- och livsmedelsutbildning i gymnasieskolan eller komvux i länet.¹²⁶

Skolform	Yrke	Andel
Restaurang- och livsmedelsprogrammet i gymnasieskolan	Kockar och kallskänkor	16 %
	Butikssäljare, dagligvaror	14 %
	Restaurang- och köksbiträden m. fl.	10 %
Restaurang- och livsmedelsutbildning inom komvux	Kockar och kallskänkor	22 %
	Butikssäljare, dagligvaror	10 %
	Butikssäljare, fackhandel	7 %

Källa: SCB

Minskande efterfrågan på restaurang- och livsmedelsprogrammet

Restaurang och livsmedelsprogrammet utgjorde ungefär 2 procent av de erbjudna platserna på gymnasieskolans nationella program i länet läsåret 2022/23.¹²⁷

Läsåret 2022/23 var det drygt 1 procent i länet som sökte till programmet i första hand. Det är ungefär lika stor andel som i riket. Restaurang- och livsmedelsprogrammet är ett av de mindre yrkesprogrammen i länet och andelen förstahandssökande har minskat något sedan läsåret 2017/18. Fler kvinnor än män söker programmet i första hand: 73 procent av de förstahands-sökande var kvinnor läsåret 2022/23. Alla elever i länet gick på inriktningen kök- och servering läsåret 2022/23.

80 elever läste restaurang- och livsmedelsprogrammet i länet läsåret 2022/23.

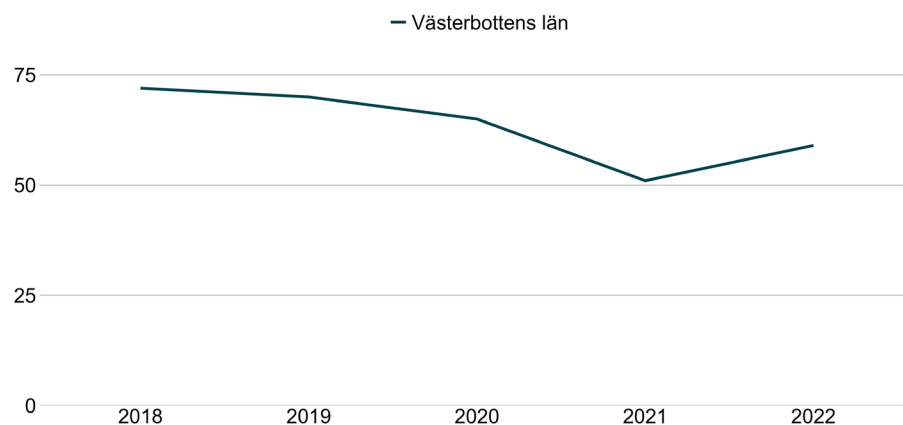
^{126.} För detaljerad information om yrkesstatistiken, se Bilaga 1 Västerbottens län.

^{127.} Skolverket har samlat in uppgifter om antal planerade platser på de nationella programmen från Sveriges antagningskanslier och skolor med egen antagning. Uppgifterna samlades in våren 2023.

Minskande antal elever på restaurang- och livsmedelsutbildningar inom komvux

Antalet elever på komvux som läste en restaurang- och livsmedelsutbildning har minskat jämfört med år 2018. År 2022 läste 59 elever på yrkesinriktningen.

Figur. Antal elever som läst kurser om minst 400 poäng inom restaurang och livsmedel inom komvux i länet 2018–2022.

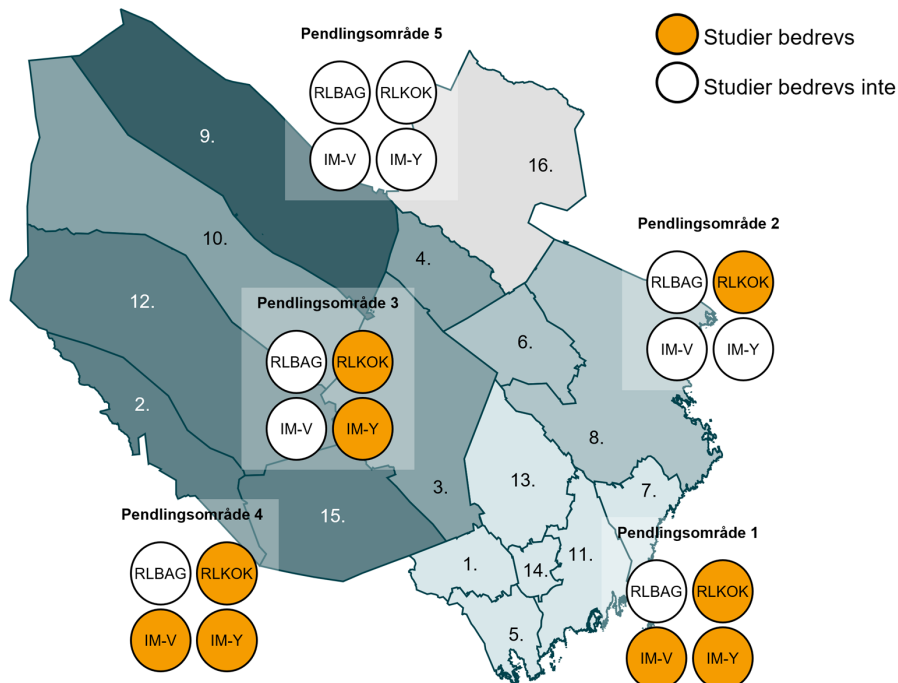
Restaurang- och livsmedelsutbildning i länet

Läsåret 2022/23 läste elever på restaurang- och livsmedelsprogrammet i fyra av länets pendlingsområden. Alla elever läste inriktningen mot kök- och servering. Det fanns även elever som läste introduktionsprogram med inriktning mot restaurang- och livsmedelsprogrammet.

Figur. Utbud av restaurang- och livsmedelsprogrammet i länets pendlingsområden läsåret 2022/23.¹²⁸

Förklaring av förkortningar

RLBAG	bageri och konditori
RLKOK	kök och servering
IM-V	programinriktat val
IM-Y	yrkesintroduktion

Pendlingsområde 1

1. Bjurholm
5. Nordmaling
7. Robertsfors
11. Umeå
13. Vindeln
14. Vännäs

Pendlingsområde 2

6. Norsjö
8. Skellefteå

Pendlingsområde 4

2. Dorotea
12. Vilhelmina
15. Åsele

Pendlingsområde 3

3. Lycksele
4. Malå
10. Storuman

Pendlingsområde 5

9. Sorsele
16. (Arvidsjaur)

Använder Bing
© OpenStreetMap, TomTom

Yrkesinriktning inom restaurang och livsmedel på komvux bedrevs av sju kommuner i länet åren 2020–2022.¹²⁹

Två huvudmän bedrev sammanhållna yrkesutbildningar i form av yrkespaket på komvux 2021.

Tabell. Genomförda yrkespaket inom restaurang och livsmedel i länet 2021.¹³⁰

Yrkespaket	Huvudman
Kock	Lycksele, Robertsfors
Bagare och konditor	Lycksele, Robertsfors

¹²⁸. Skolverkets elevstatistik för läsåret 2022/23. Observera att figuren visar förekomst av utbildningar där det finns registrerade elever.

¹²⁹. Skolverket anger att studier bedrevs om minst fem elever har läst minst 400 poäng inom kurser som ingår i något av gymnasieskolans yrkesprogram år 2020–2022.

¹³⁰. Observera att endast yrkespaket med registrerade elever finns med i sammanställningen.

VVS och fastighet

Skolverkets bedömning av utbildningsutbudet

Skolverket bedömer att andelen erbjudna platser på VVS- och fastighetsprogrammet i länet bör öka. Huvudmännen bör planera och dimensionera introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion i linje med detta. Antalet elever som läser en VVS- och fastighetsbildning inom komvux bör öka.

SCB och Region Västerbotten bedömer att det i länet finns en risk för brist på utbildade inom VVS, drift, underhåll och energiteknik framöver. Etableringsgraden bland personer som har läst en VVS- och fastighetsutbildning i länet är jämförelsevis hög, särskilt för de som studerat inom gymnasieskolan. Det är också en relativt hög andel i utbildningsgruppen som arbetar inom ett yrke som matchar deras utbildning.

Andelen ungdomar i länet som söker till VVS- och fastighetsprogrammet i första hand har minskat något de senaste åren. I länet bedrevs endast inriktningarna fastighet och VVS läsåret 2022/23. Antalet elever som läser en VVS- och fastighetsutbildning inom komvux i länet har minskat jämfört med 2018. I länet var det tre huvudmän som bedrev VVS- och fastighetsutbildning inom komvux åren 2020–2022.

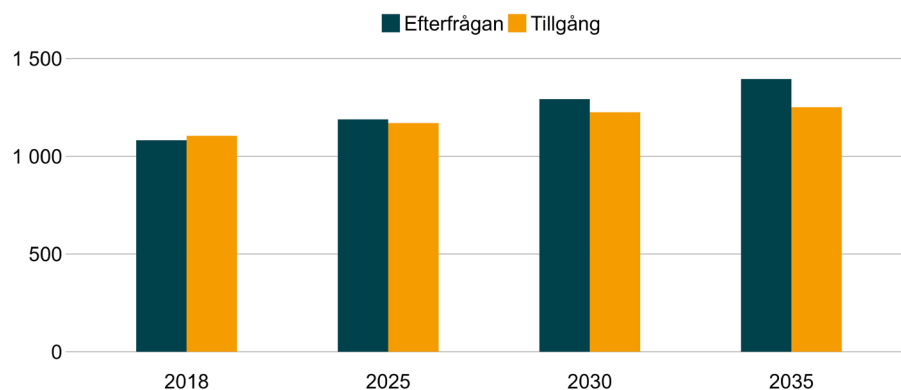
Brist på arbetskraft med utbildning inom VVS, drift, underhåll och energiteknik på sikt enligt SCB

SCB prognostiserar arbetsmarknadsläget för VVS-utbildade och personer med utbildning inom drift, underhåll och energiteknik på gymnasial nivå. Detta innebär att prognosen även innefattar el- och energiprogrammets inriktning mot elteknik och industritekniska programmets inriktning mot driftsäkerhet och underhåll, samt motsvarande äldre utbildningar. Inriktningen mot fastighet inom VVS- och fastighetsprogrammet ingår i SCB:s prognos för byggutbildade.

SCB bedömer att det på nationell nivå väntas bli ett varierat arbetsmarknadsläge för utbildade inom VVS, drift, underhåll och energiteknik 2035.

Under prognosperioden väntas länets tillgång på personer med VVS-utbildning samt utbildning inom drift, underhåll och energiteknik öka med cirka 15 procent. Samtidigt väntas efterfrågan på utbildade öka med cirka 30 procent. Efterfrågeökningen beror främst på att en högre andel av länets VVS-montörer samt kyl- och värmepumpstekniker antas ha denna utbildning år 2035 jämfört med i dag. Eftersom efterfrågan väntas öka mer än tillgången finns det risk för viss brist på utbildade inom VVS, drift, underhåll och energiteknik år 2035.

Figur. Prognos över tillgång och efterfrågan på utbildade inom VVS-utbildning samt utbildning inom drift, underhåll och energiteknik i länet fram till 2035.

Källa: SCB

Regionen bedömer att det finns brist på utbildade på både kort och lång sikt

Region Västerbotten anger i sitt inspel till Skolverket att det är brist på utbildade i länet både på kort och lång sikt.

Nationella branschföreträdare anser att det finns en stor efterfrågan på utbildade

En nationell branschföreträdare har inkommit med inspel om kompetensbehoven av VVS- och fastighetsutbildade, Fastighetsbranschens utbildningsnämnd (FU).

FU beskriver att deras kompetensbehovsundersökning visar på en mycket hög efterfrågan inom samtliga yrkesroller där arbetsgivarna efterfrågar gymnasial utbildning. FU menar också att det är för få skolor som erbjuder inriktningen fastighet i gymnasieskolan i förhållande till hur behoven ser ut på arbetsmarknaden. Inriktningen fastighet lockar i högre utsträckning kvinnor, vilket också är något som fastighetsbranschen efterfrågar då det traditionellt är en mansdominerad bransch. FU anser också att yrkespaketen inom komvux behöver utökas inom alla regioner.

Stora möjligheter till arbete enligt Arbetsförmedlingens yrkesprognos

Medan SCB:s utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser beräknar tillgång och efterfrågan inom olika utbildningsgrupper bedömer Arbetsförmedlingens yrkesprognos möjligheten att få jobb utifrån olika yrken.¹³¹

Yrkesprognosen visar att det på nationell nivå väntas vara stora eller mycket stora möjligheter till arbete inom flera yrken inom VVS och fastighet.

¹³¹. Alla yrken finns inte med i Yrkesprognosen. Exempelvis omfattas inte små yrken (färre än 3 000 förvärvsarbetande) samt mycket heterogena yrkesgrupper.

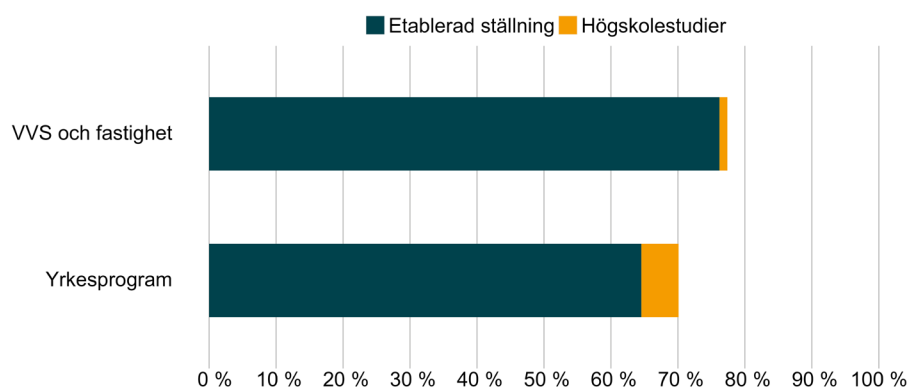
Tabell. Arbetsförmedlingens yrkesprognos för yrken inom VVS- och fastighetsområdet.

Yrke	Nationell prognos 2026
Fastighetsskötare	Stora möjligheter till arbete
Kyl- och värmepumpstekniker	Mycket stora möjligheter till arbete
VVS-montör	Mycket stora möjligheter till arbete

Källa: Arbetsförmedlingen

Varierad etablering efter utbildning inom VVS och fastighet

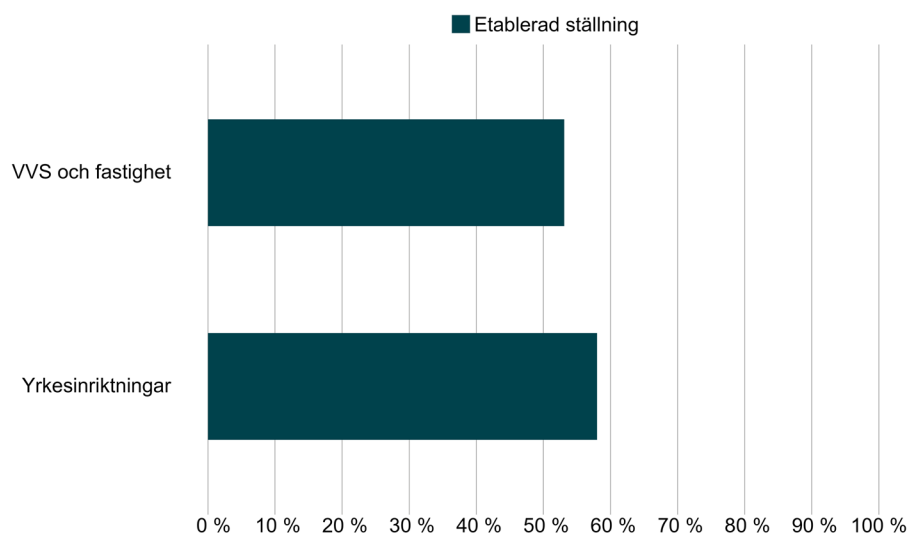
Tre år efter avslutad gymnasieutbildning är drygt 76 procent av de som har läst VVS- och fastighetsprogrammet i länet etablerade på arbetsmarknaden. Det är något högre än snittet för riket, och högre än för yrkesprogrammen i länet generellt.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden eller i högskolestudier tre år efter avslutad gymnasieutbildning.¹³²

Drygt 50 procent av de som har läst en VVS- och fastighetsutbildning inom komvux på gymnasial nivå i länet är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier. Det är en lägre andel än i riket samt en lägre andel jämfört med snittet för yrkesinriktningar i länet.

¹³². Statistiken omfattar ungdomar som slutförde ett yrkesprogram i gymnasieskolan med examen eller studiebevis om 2 500 poäng läsåren 2014/15–2016/17.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier med yrkesinriktning inom komvux.¹³³

VVS-montör är det vanligaste yrket bland VVS- och fastighetsutbildade

Tabell. De vanligaste yrkena efter en VVS- och fastighetsutbildning i gymnasieskolan eller komvux i länet.¹³⁴

Skolform	Yrke	Andel
VVS- och fastighetsprogrammet i gymnasieskolan	VVS-montörer m.fl.	49 %
	Fastighetsskötare	6 %
	Drifttekniker vid värme- och vattenverk	4 %
	Ingenjörer och tekniker inom bygg och anläggning	4 %
VVS- och fastighetsutbildning inom komvux	VVS-montörer m.fl.	20 %
	Fastighetsskötare	10 %
	Väktare och ordningsvakter	5 %

Källa: SCB

^{133.} Statistiken omfattar personer som studerade inom komvux 2017–2019, och sedan inte förekommer i Skolverkets komvuxstatistik under de efterföljande två åren.

^{134.} För detaljerad information om yrkesstatistiken, se Bilaga 1 Yrkesstatistik Västerbottens län.

92 elever läste VVS- och fastighetsprogrammet i länet läsåret 2022/23.

Minskande efterfrågan på VVS- och fastighetsprogrammet

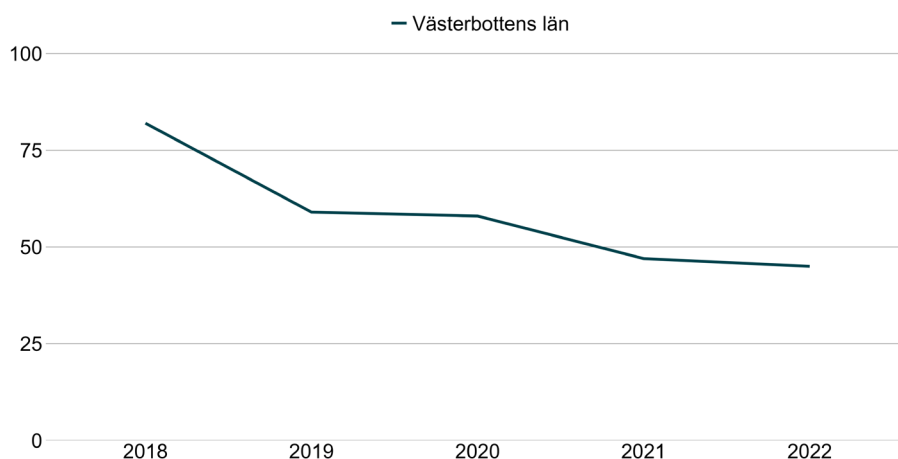
VVS- och fastighetsprogrammet utgjorde cirka 1 procent av de erbjudna platserna på gymnasieskolans nationella program i länet läsåret 2022/23.¹³⁵

Läsåret 2022/23 var det ungefär 1 procent i länet som sökte programmet i första hand. Det är en samma andel som i riket. VVS- och fastighetsprogrammet är ett av länets mindre yrkesprogram, och andelen förstahandssökande har minskat sedan läsåret 2017/18. Flest män söker programmet i första hand. 94 procent av de förstahandssökande var män läsåret 2022/23. I Västerbotten var inriktningen mot VVS vanligast läsåret 2022/23.

Minskande antal elever läser VVS och fastighet på komvux

Antalet elever som läste en yrkesinriktning mot VVS- och fastighet på komvux har minskat sedan 2018. År 2022 läste 45 elever en yrkesinriktning mot VVS- och fastighet inom komvux.

Figur. Antal elever som läst kurser om minst 400 poäng inom VVS och fastighet inom komvux i länet 2018–2022.

¹³⁵. Skolverket har samlat in uppgifter om antal planerade platser på de nationella programmen från Sveriges antagningskanslier och skolor med egen antagning. Uppgifterna samlades in våren 2023.

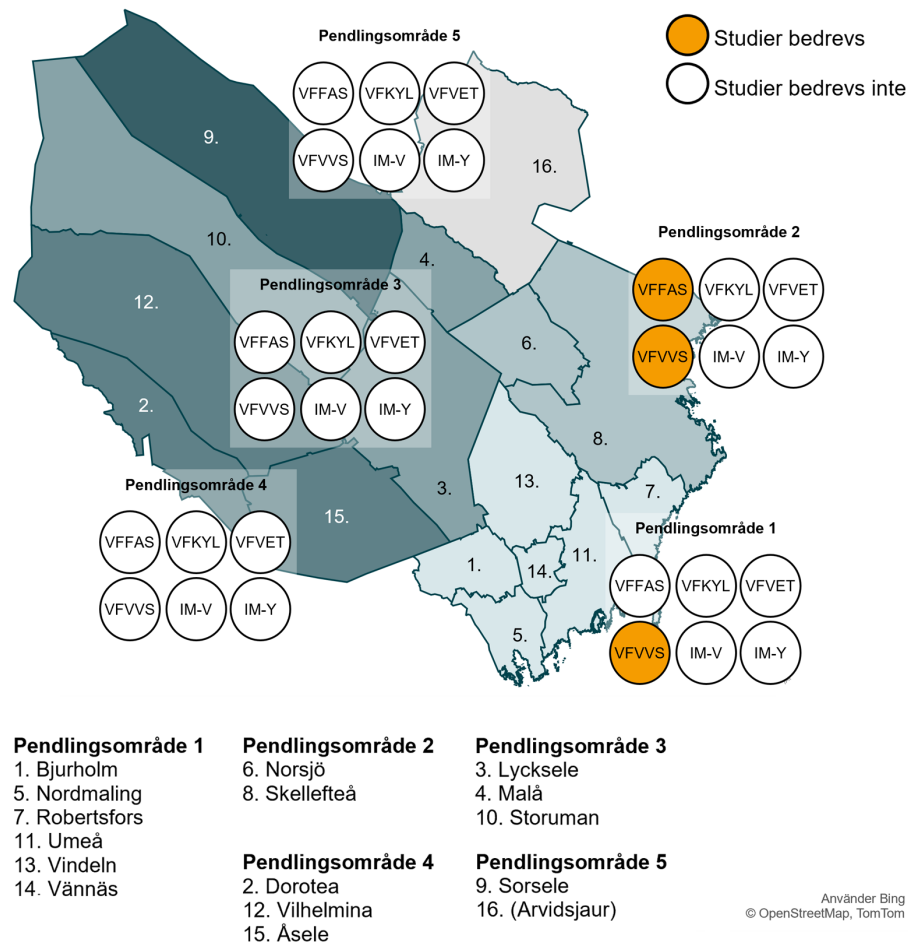
VVS- och fastighetsutbildning i länet

Läsåret 2022/23 läste elever på VVS- och fastighetsprogrammet i två av länets pendlingsområden. Inriktningen mot VVS och inriktningen mot fastighet var de enda inriktningarna som fanns i länet.

Figur. Utbud av VVS- och fastighetsprogrammet i länets pendlingsområden läsåret 2022/23.¹³⁶

Förklaring av förkortningar

VFFAS	fastighet
VFKYL	kyl- och värmepumpsteknik
VFVET	ventilation
VFVVS	VVS
IM-V	programinriktat val
IM-Y	yrkesintroduktion

Yrkesinriktning inom VVS och fastighet på komvux bedrevs av tre kommuner i länet åren 2020–2022, Skellefteå, Umeå och Vännäs.¹³⁷

Två huvudmän för komvux i länet bedrev sammanhållen yrkesutbildning i form av ett yrkespaket inom VVS och fastighet under år 2021.

Tabell. Genomförda yrkespaket inom VVS och fastighet i länet 2021.¹³⁸

Yrkespaket	Huvudman
Fastighet Bas	Robertfors
VVS-montör	Lycksele

^{136.} Skolverkets elevstatistik för läsåret 2022/23. Observera att figuren visar förekomst av utbildningar där det finns registrerade elever.

^{137.} Skolverket anger att studier bedrevs om minst fem elever har läst minst 400 poäng inom kurser som ingår i något av gymnasieskolans yrkesprogram år 2020–2022.

^{138.} Observera att endast yrkespaket med registrerade elever finns med i sammanställningen.

Vård och omsorg

Skolverkets bedömning av utbildningsutbudet

Skolverket bedömer att andelen erbjudna platser på vård- och omsorgsprogrammet i länet bör öka. Huvudmännen bör planera och dimensionera introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion i linje med detta. Skolverket bedömer även att antalet elever som läser en vård- och omsorgsutbildning inom komvux bör öka.

SCB och Region Västerbotten bedömer att det finns en risk för stor brist på vård- och omsorgsutbildade i länet framöver. De som har läst vård- och omsorgsprogrammet i gymnasieskolan blir i relativt hög utsträckning etablerade på arbetsmarknaden eller i högskolestudier. Även efter en vård- och omsorgsutbildning inom komvux är en stor andel etablerade på arbetsmarknaden.

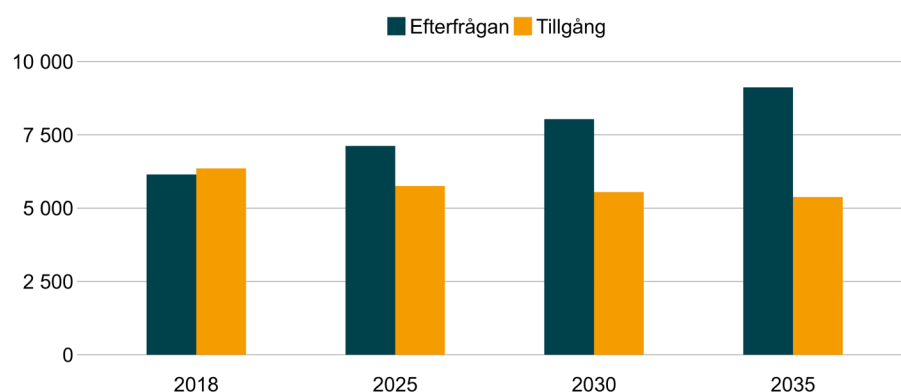
Andelen ungdomar i länet som söker till vård- och omsorgsprogrammet i första hand har varit stabil de senaste åren. Jämfört med 2018 har antalet elever på komvux som läser en vård- och omsorgsutbildning minskat. Vård- och omsorg är det största yrkesområdet inom komvux i länet.

Brist på arbetskraft med utbildning inom vård och omsorg på sikt enligt SCB

Enligt SCB:s prognos väntas det på nationell nivå bli stor brist på vård- och omsorgsutbildade 2035.

I Västerbotten bedöms det finnas en risk för stor brist år 2035. Under prognosperioden väntas tillgången på vård- och omsorgsutbildade minska med cirka 15 procent. Samtidigt väntas efterfrågan på utbildade öka med cirka 50 procent. En del av efterfrågeökningen beror på den väntade befolkningstillväxten i länet och att andelen äldre ökar. Det medför ett ökat behov av personal inom både äldreomsorg och hälso- och sjukvård. Därtill ökar efterfrågan på grund av den utbildningsväxling som väntas ske inom yrkena undersköterska, skötare, vårdbiträde och personlig assistent. Det innebär att andelen som har en vård- och omsorgsutbildning bedöms öka inom dessa yrken. Att undersköterska kommer att bli en skyddad yrkestitel med särskilda utbildningskrav bidrar till denna utveckling. Eftersom tillgången beräknas minska samtidigt som efterfrågan ökar kraftigt väntas en stor brist på vård- och omsorgsutbildade under kommande år.

Figur. Prognos över tillgång och efterfrågan på utbildade inom vård och omsorg i länet fram till 2035.

Källa: SCB

Regionen delar SCB:s bedömning

Region Västerbotten anger i sitt inspel till Skolverket att de instämmer med SCB:s prognos. Det råder en tydlig brist på utbildade inom vård- och omsorg i Västerbotten och efterfrågan på utbildade kommer att öka i det långa perspektivet.

Nationella branschföreträdare bedömer att det finns ett stort behov av utbildade

Skolverket har fått två inspel om kompetensbehov av vård- och omsorgsutbildade.¹³⁹ Både Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och organisationen Vård- och omsorgscollege bekräftar bilden som ges i SCB:s prognos, det vill säga att det finns ett stort behov av arbetskraft med vård- och omsorgsutbildning både på kort och lång sikt. SKR menar att kompetensbehoven kommer att öka under kommande år till följd av statliga ambitionshöjningar och reformer. SKR lyfter också att SCB:s prognoser från år 2020 delvis behöver kompletteras med en mer aktuell bild av kompetensbehoven.

¹³⁹. Vård- och omsorgscollege och Sveriges Kommuner och Regioner.

Stora möjligheter till arbete enligt Arbetsförmedlingens yrkesprognos

Medan SCB:s utbildnings- och arbetsmarknadsprognoser beräknar tillgång och efterfrågan inom olika utbildningsgrupper bedömer Arbetsförmedlingens yrkesprognos möjligheten att få jobb utifrån olika yrken.¹⁴⁰

Yrkesprognosen visar att det på nationell nivå väntas vara ett varierat arbetsmarknadsläge för yrken inom vård- och omsorgsområdet år 2026. Medan undersköterskor, personliga assistenter samt vårdare och boendestödjare har stora möjligheter till arbete, är möjligheterna små till medelstora för vårdbiträden.

Tabell. Arbetsförmedlingens yrkesprognos för yrken inom vård- och omsorgsområdet.

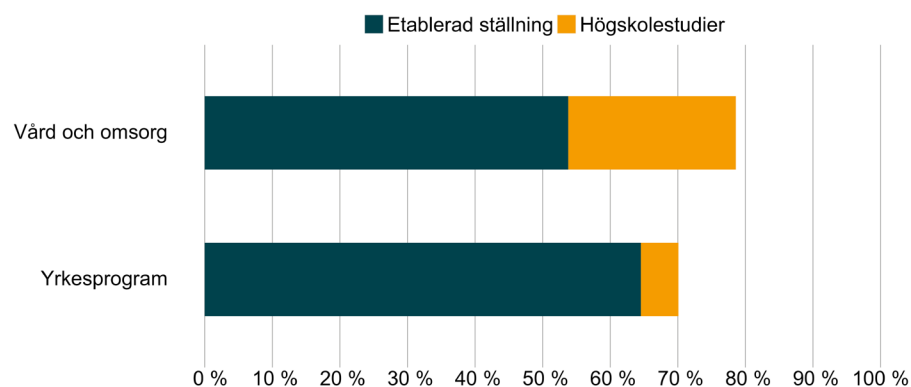
Yrke	Nationell prognos 2026
Undersköterska	Mycket stora möjligheter till arbete
Vårdbiträde	Små till medelstora möjligheter till arbete
Personlig assistent	Stora möjligheter till arbete
Vårdare och boendestödjare	Stora möjligheter till arbete

Källa: Arbetsförmedlingen

Relativt hög etableringsgrad efter utbildning inom vård och omsorg

Tre år efter avslutad gymnasieutbildning är cirka 54 procent av de som har läst vård- och omsorgsprogrammet i länet etablerade på arbetsmarknaden. Det är på ungefär samma nivå som snittet för riket, men lägre jämfört med yrkesprogrammen i länet generellt. I relation till andra yrkesprogram är det många som fortsätter utbilda sig i högskolan efter att ha läst vård- och omsorgsprogrammet.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden eller i högskolestudier tre år efter avslutad gymnasieutbildning¹⁴¹

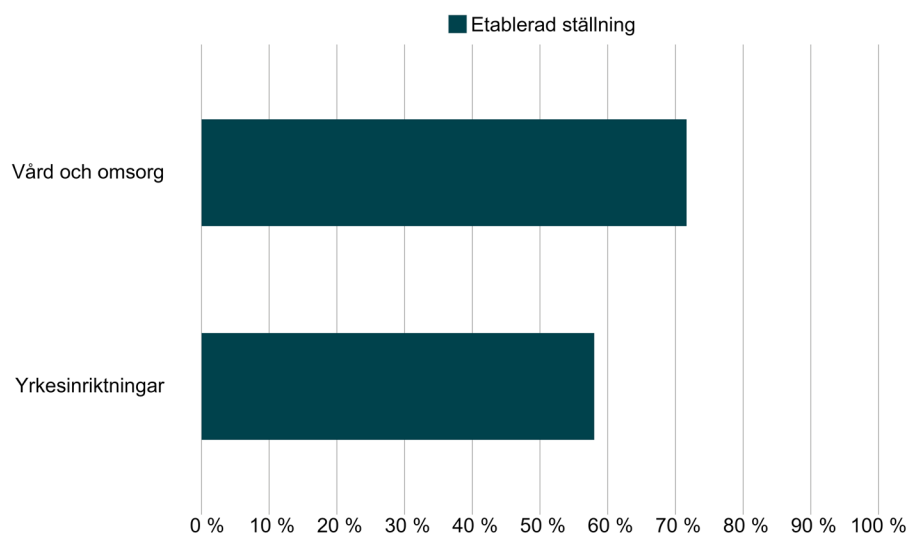

^{140.} Alla yrken finns inte med i Yrkesprognosen. Exempelvis omfattas inte små yrken (färre än 3 000 förvärvsarbetande) samt mycket heterogena yrkesgrupper.

^{141.} Statistiken omfattar ungdomar som slutförde ett yrkesprogram i gymnasieskolan med examen eller studiebevis om 2 500 poäng läsåren 2014/15–2016/17.

Drygt 70 procent av de som har läst en vård- och omsorgsutbildning inom komvux på gymnasial nivå i länet är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier. Det är en högre andel än i riket samt en högre andel jämfört med snittet för yrkesinriktningar i länet.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier med yrkesinriktning inom komvux.¹⁴²

Undersköterska är det vanligaste yrket bland utbildade inom vård och omsorg

Tabell. De vanligaste yrkena efter en vård- och omsorgsutbildning i gymnasieskolan eller komvux i länet.¹⁴³

Skolform	Yrke	Andel
Vård- och omsorgsprogrammet i gymnasieskolan	Undersköterskor, hemtjänst, hemsjukvård och äldreboende	34 %
	Undersköterskor, vård och specialavdelning	23 %
	Vårdare, boendestödjare	10 %
Vård- och omsorgsutbildning inom komvux	Undersköterskor, hemtjänst, hemsjukvård och äldreboende	39 %
	Undersköterskor, vård och specialavdelning	16 %
	Vårdare, boendestödjare	13 %
	Personliga assistenter	8 %
	Vårdbiträden	7 %

Källa: SCB

^{142.} Statistiken omfattar personer som studerade inom komvux 2017–2019, och sedan inte förekommer i Skolverkets komvuxstatistik under de efterföljande två åren.

^{143.} För detaljerad information om yrkesstatistiken, se Bilaga 1 Yrkesstatistik Västerbottens län.

244 elever läste på vård- och omsorgsprogrammet i länet läsåret 2022/23.

Stabil efterfrågan på vård- och omsorgsprogrammet

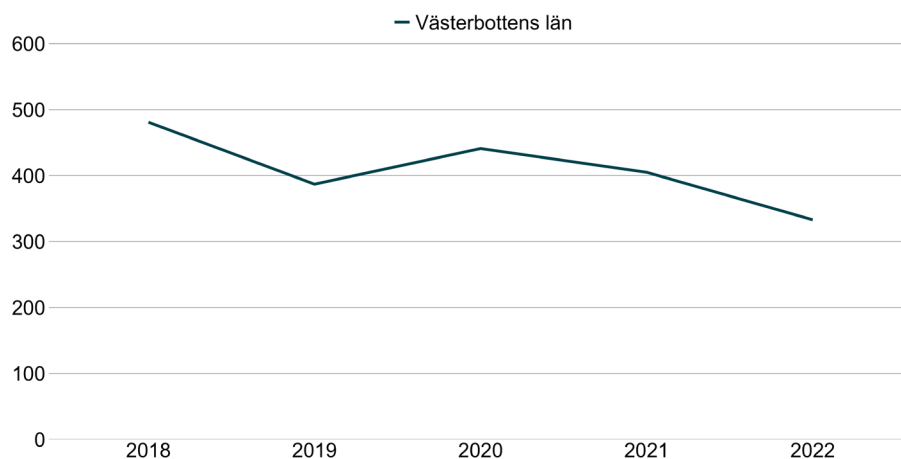
Vård- och omsorgsprogrammet utgjorde ungefär 4 procent av de erbjudna platserna på gymnasieskolans nationella program i länet läsåret 2022/23.¹⁴⁴

Läsåret 2022/23 var det drygt 3 procent som sökte till programmet i första hand. Det är ungefär samma andel som i riket. Andelen förstahandssökande har varit relativt stabilt sedan läsåret 2017/18. Det är betydligt fler kvinnor som söker programmet i första hand. Andelen män var 16 procent läsåret 2022/23.

Minskande antal elever på vård- och omsorgsutbildningar inom komvux

Antalet elever som läser vård- och omsorgsutbildningar på komvux i länet har minskat sedan 2018. År 2022 var antalet elever 333. Vård- och omsorgsutbildningar är dock fortsatt den största yrkesinriktningen på komvux i länet.

Figur. Antal elever som läst kurser om minst 400 poäng inom vård och omsorg inom komvux i länet 2018–2022.

Vård- och omsorgsutbildning i länet

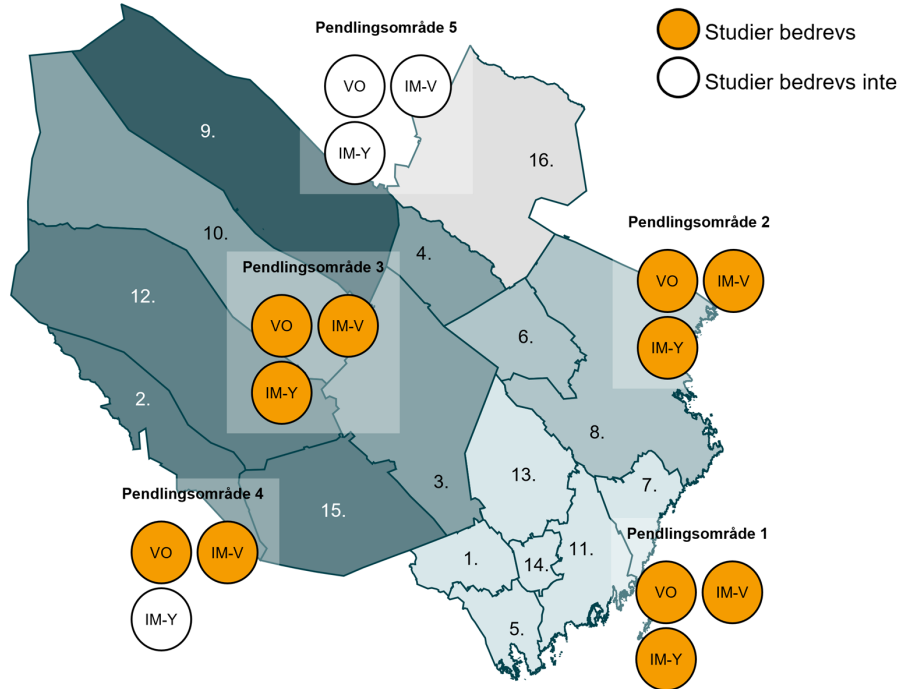
Läsåret 2022/23 läste elever vård- och omsorgsprogrammet i fyra av länets pendlingsområden. Det fanns även elever som läste introduktionsprogram med inriktning mot vård- och omsorgsprogrammet.

¹⁴⁴. Skolverket har samlat in uppgifter om antal planerade platser på de nationella programmen från Sveriges antagningskanslier och skolor med egen antagning. Uppgifterna samlades in våren 2023.

Figur. Utbud av vård- och omsorgsprogrammet i länets pendlingsområden läsåret 2022/23.¹⁴⁵

Förklaring av förkortningar

- VO vård- och omsorgsprogrammet
- IM-V programinriktat val
- IM-Y yrkesintroduktion

- Pendlingsområde 1**
1. Bjurholm
5. Nordmaling
7. Robertsfors
11. Umeå
13. Vindeln
14. Vännäs
- Pendlingsområde 2**
6. Norsjö
8. Skellefteå
- Pendlingsområde 3**
3. Lycksele
4. Malå
10. Storuman
- Pendlingsområde 4**
2. Dorotea
12. Vilhelmina
15. Åsele
- Pendlingsområde 5**
9. Sorsele
16. (Arvidsjaur)

Använder Bing
© OpenStreetMap, TomTom

Yrkesinriktningen vård och omsorg på komvux bedrevs i samtliga kommuner i länet åren 2020–2022.¹⁴⁶

Sex huvudmän för komvux i länet bedrev sammanhållen yrkesutbildning i form av yrkespaket inom vård och omsorg år 2021.

Tabell. Genomförda yrkespaket inom vård och omsorg i länet 2021.¹⁴⁷

Yrkespaket	Huvudman
Undersköterska	Lycksele, Bjurholm, Robertsfors, Sorsele, Storuman, Umeå
Vårdbiträde	Lycksele, Sorsele, Storuman, Umeå

^{145.} Skolverkets elevstatistik för läsåret 2022/23. Observera att figuren visar förekomst av utbildningar där det finns registrerade elever.

^{146.} Skolverket anger att studier bedrevs om minst fem elever har läst minst 400 poäng inom kurser som ingår i något av gymnasieskolans yrkesprogram år 2020–2022.

^{147.} Observera att endast yrkespaket med registrerade elever finns med i sammanställningen.

Högskoleförberedande program

Det finns sex högskoleförberedande program:

- ekonomiprogrammet
- estetiska programmet
- humanistiska programmet
- naturvetenskapsprogrammet
- samhällsvetenskapsprogrammet
- teknikprogrammet.

Skolverkets bedömning av utbildningsutbudet

Sammantaget bedömer Skolverket att andelen erbjudna platser inom högskoleförberedande program bör minska, till förmån för yrkesprogram.

Skolverket bedömer att andelen erbjudna platser på estetiska programmet, ekonomiprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet bör minska. Andelen erbjudna platser på naturvetenskapsprogrammet, teknikprogrammet och humanistiska programmet bör bevaras på nuvarande nivå.

SCB bedömer att det i länet finns en risk för överskott av personer med högskoleförberedande utbildning som högsta utbildningsnivå framöver. Även Region Västerbotten delar den bedömningen och menar att det går att spåra en viss överetablering av samhälls- och ekonomiprogrammet i regionen. Det finns dock behov av arbetskraft med eftergymnasial utbildning inom flera områden. De som läst samhällsvetenskapsprogrammet, ekonomiprogrammet eller estetiska programmet i länet fortsätter i lägre utsträckning till högskolestudier jämfört med de som har läst övriga högskoleförberedande program.

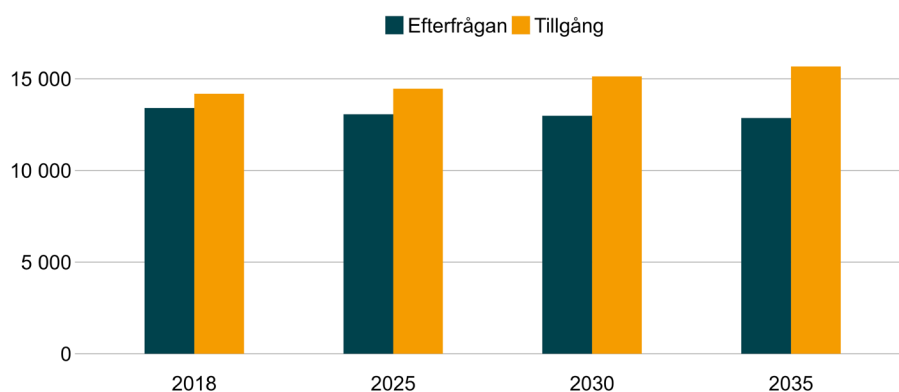
Risk för överskott av arbetskraft med högskoleförberedande utbildning enligt SCB

De som har en högskoleförberedande utbildning bidrar till kompetensförsörjningen på två sätt. Dels är de relevanta på den del av arbetsmarknaden där arbetsgivare rekryterar brett och har ett generellt behov av gymnasialt utbildad arbetskraft. Dels utgör de grunden för den del av arbetskraften som har högskoleutbildning. I denna fördjupningsdel tittar vi därför både på det generella behovet av gymnasialt utbildade och behovet av högskoleutbildade.

SCB bedömer att det på nationell nivå väntas bli ett överskott på arbetskraft med högskoleförberedande gymnasieutbildning som högsta utbildningsnivå 2035. Ett undantag är gymnasieingenjörer, där det beräknas bli brist på utbildade på nationell nivå framöver. På nationell nivå väntas det också bli brist på eftergymnasialt utbildade inom flera områden framöver, till exempel utbildade inom pedagogik, hälso- och sjukvård samt teknik och data.

Även i Västerbotten bedömer SCB att det finns en risk för överskott av personer med högskoleförberedande utbildning framöver. Under prognosperioden väntas tillgången på personer med högskoleförberedande utbildning som högsta utbildning öka med cirka 10 procent. Samtidigt väntas efterfrågan på utbildade minska med cirka 5 procent. Nedgången beror på den utbildningsväxling som antas ske inom stora delar av arbetsmarknaden. Det antas till exempel bli vanligare med yrkesutbildningar inom ett antal yrken inom vård, data och it, samt bygg och anläggning, vilket därmed minskar efterfrågan på arbetskraft med enbart högskoleförberedande utbildning. Nedgången dämpas dock något av att efterfrågan på arbetskraft väntas öka inom ett antal branscher där personer med dessa utbildningar arbetar. Eftersom tillgången på personer med högskoleförberedande utbildning som högsta utbildning beräknas öka samtidigt som efterfrågan väntas minska något, finns det risk för överskott under prognosperioden.

Figur. Prognos över tillgång och efterfrågan på arbetskraft med högskoleförberedande utbildning som högsta utbildningsnivå i länet fram till 2035.

Källa: SCB

SCB gör en prognos över utbildningsgruppen YH-tekniker och gymnasieingenjörsutbildning. En del av denna utbildningsgrupp är personer med en gymnasieingenjörsutbildning. Fram till 2035 är det 2 500 personer som väntas lämna arbetskraften i denna utbildningsgrupp, framför allt till följd av pensionering. Av de som examineras under perioden fram till 2035 väntas 15 procent komma från gymnasieskolans fjärde tekniska år och resterande från yrkeshögskolan. Totalt beräknas 1 300 personer som är folkbokförda i Västerbottens län att examineras fram till 2035. Efterfrågan på YH-tekniker och gymnasieingenjörer i länet beräknas vara relativt konstant. Enligt prognosen finns det risk för brist på personer med denna utbildning eftersom tillgången på utbildade minskar kraftigt, samtidigt som efterfrågan är konstant.

Regionen gör samma bedömning som SCB

Region Västerbotten anger i sitt inspel till Skolverket att de instämmer i SCB:s prognos. Enligt regionen går det att spåra en viss överetablering av samhälls- och ekonomiprogrammet i regionen.

Flera branschföreträdare framhåller behovet av högskoleutbildade

Skolverket har efterfrågat synpunkter från nationella branschföreträdare om behoven av gymnasialt yrkesutbildade på nationell nivå. I sina inspel kring yrkesprogrammen är det flera branschföreträdare som har framhållit att branschen även behöver högskoleutbildad kompetens. Framför allt är det personer med högskoleutbildning inom teknik och it som efterfrågas, men även personer med högskoleutbildning inom logistik och inköp.

Stort behov av gymnasieingenjörer enligt nationella branschföreträdare

Skolverket har fått fem inspel om kompetensbehovet av utbildade från vidareutbildningen med ett fjärde tekniskt år (TE4).¹⁴⁸

Byggföretagen, Teknikföretagen, Trä- och Möbelföretagen, Svensk Elektronik och Sveriges Ingenjörer delar SCB:s bedömning om att det behövs fler gymnasieingenjörer. Teknikföretagen och Trä- och Möbelföretagen menar att behovet av teknisk kompetens har ökat generellt i industrin. Det beror både på att industriella processer blir alltmer komplexa och på att det är brist på industriutbildad arbetskraft vilket ökar behovet av tekniker.

Svensk Elektronik pekar på att det har blivit allt svårare att hitta rätt kompetens till elektronikbranschen. Sveriges Ingenjörer, Trä- och Möbelföretagen och Teknikföretagen lyfter att etableringsgraden är hög bland gymnasieingenjörer, vilket de menar visar att det finns ett tydligt behov på arbetsmarknaden.

Ytterligare en orsak till att behovet av gymnasieingenjörer kommer att öka är att många av de gymnasieingenjörer som finns på arbetsmarknaden i dag närmar sig pensionsåldern. Flera branschföreträdare konstaterar att dessa personer utgör en betydande del av den tekniska kompetensen i svensk industri, och att det kommer att skapa stora behov i verksamheterna när de försvinner. Enligt Teknikföretagen har det dessutom utbildats för få gymnasieingenjörer och högskoleingenjörer under lång tid, vilket förstärker omfattningen på behoven. Nyexaminerade gymnasieingenjörer kan inte rakt av ersätta personer med lång yrkeserfarenhet, men de kan bidra till täcka delar av behoven.

Flera branschföreträdare framhåller att de utöver gymnasieingenjörer även kommer att finnas behov av fler civil- och högskoleingenjörer. De ser dock ingen konkurrens mellan de olika utbildningsformerna utan beskriver TE4 som ett komplement eller en väg till högskoleutbildningar.

Sveriges Ingenjörer och Svensk Elektronik menar att både potentiella elever och näringslivet behöver mer kunskap om TE4. Många skolor har svårt att attrahera elever. Sveriges Ingenjörer tror att det finns potential att locka fler unga till TE4 genom att öka kunskapen om utbildningen och vad som skiljer den från en högskole- eller civilingenjörsutbildning.

¹⁴⁸. Svensk Elektronik, Teknikföretagen, Trä- och Möbelföretagen, Sveriges Ingenjörer och Byggföretagen.

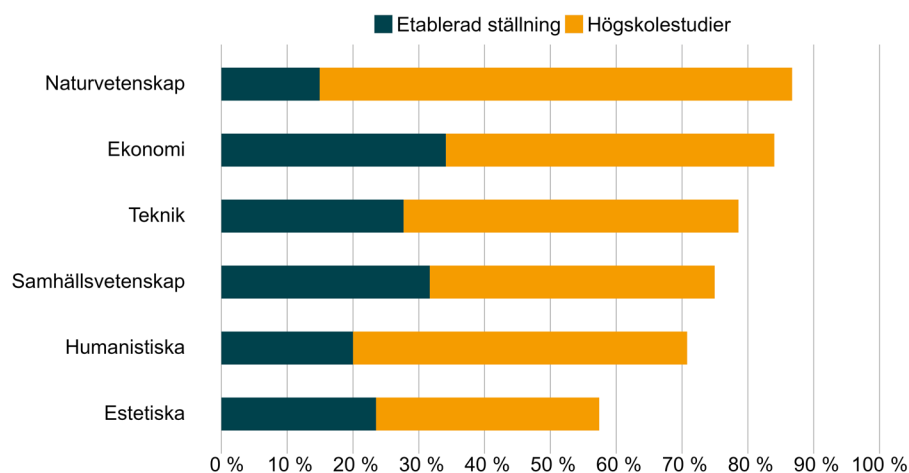
Etablering efter högskoleförberedande gymnasieutbildning

Naturvetenskapsprogrammet är det program som har högst andel som fortsätter vidare till högskolestudier medan estetiska programmet har lägst andel.

I Västerbotten är det i dag, och väntas även framöver, vara en brist på arbetskraft med eftergymnasial utbildning inom teknik, naturvetenskap, data samt land- och skogsbruk. Andelen som etablerat sig på arbetsmarknaden tre år efter avslutad gymnasieutbildning är högre bland de som läst ekonomi- eller samhällsvetenskapsprogrammet jämfört med övriga program. Det program som totalt sett har lägst andel som varken har en etablerad ställning eller är i högskolestudier är estetiska programmet följt av humanistiska programmet. Värt att notera är dock att många som gått estetiska programmet fortsätter med andra studier än högskolestudier efter gymnasieskolan. Dessa studier omfattas inte av statistiken som används i detta underlag.

Naturvetenskapsprogrammet har minst andel som varken har en etablerad ställning eller är i högskolestudier.

Figur. Andel i länet som är etablerade på arbetsmarknaden eller i högskolestudier tre år efter avslutad gymnasieutbildning.¹⁴⁹

¹⁴⁹. Statistiken omfattar ungdomar som slutförde ett högskoleförberedande program i gymnasieskolan med examen eller studiebevis om 2 500 poäng läsåren 2014/15–2016/17.

Vanligaste yrkena bland de som har en högskoleförberedande utbildning

Tabell. De vanligaste yrkena efter högskoleförberedande program i gymnasieskolan i länet.¹⁵⁰

Program	Yrke	Andel
Samhällsvetenskapsprogrammet	Butikssäljare, dagligvaror	9 %
	Butikssäljare, fackhandel	9 %
	Vårdbiträden	8 %
	Kundtjänstpersonal	5 %
	Restaurang- och köksbiträden m.fl.	4 %
Naturvetenskapsprogrammet	Butikssäljare, dagligvaror	10 %
	Vårdbiträden	7 %
	Kundtjänstpersonal	5 %
	Personliga assistenter	4 %
	Butikssäljare, fackhandel	3 %
	Lager- och terminalpersonal	3 %
Estetiska programmet	Butikssäljare, dagligvaror	9 %
	Butikssäljare, fackhandel	7 %
	Kundtjänstpersonal	6 %
	Vårdbiträde	6 %
	Restaurang- och köksbiträden m.fl.	6 %
Teknikprogrammet	Butikssäljare, dagligvaror	7 %
	Lager- och terminalpersonal	5 %
	Butikssäljare, fackhandel	5 %
	Kundtjänstpersonal	5 %
	Maskinställare och maskinoperatörer, metallarbete	4 %
Ekonomiprogrammet	Butikssäljare, fackhandel	12 %
	Butikssäljare, dagligvaror	9 %
	Lager- och terminalpersonal	5 %
	Vårdbiträden	4 %
	Företagssäljare	4 %
	Kundtjänstpersonal	4 %
Humanistiska programmet	Restaurang- och köksbiträden m.fl.	19 %
	Vårdare, boendestödjare	19 %

Källa: SCB

^{150.} För detaljerad information om yrkesstatistiken, se Bilaga 1 Yrkesstatistik Västerbottens län.

Antal elever på högskoleförberedande program i länet läsåret 2022/23:

Samhällsvetenskapsprogrammet: 1 144

Ekonomiprogrammet: 1 343

Naturvetenskapsprogrammet: 921

Teknikprogrammet: 822

Estetiska programmet: 698

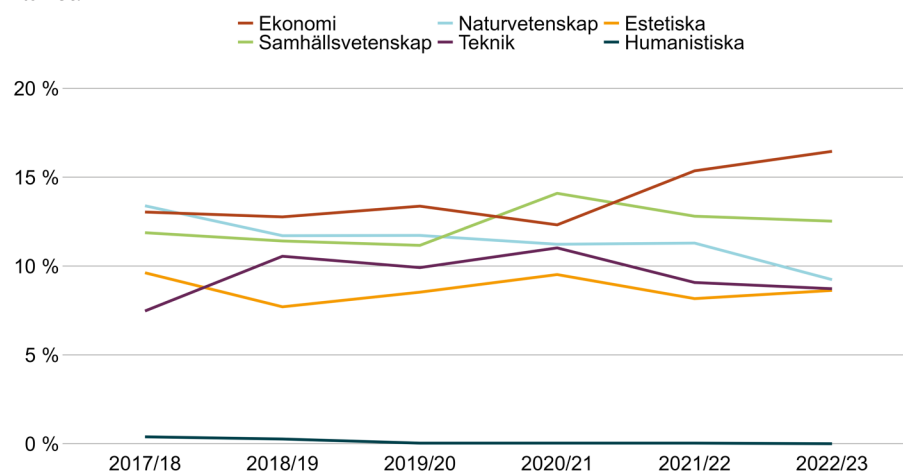
Humanistiska programmet: -

Stabil andel ungdomar väljer högskoleförberedande program

De högskoleförberedande programmen tillsammans utgjorde ungefär 57 procent av de erbjudna platserna på gymnasieskolans nationella program i länet läsåret 2022/23.¹⁵¹

Läsåret 2022/23 var det 56 procent som sökte till ett högskoleförberedande program i första hand. Det är en lägre andel än i riket där ungefär 64 procent sökte till ett högskoleförberedande program i första hand. Andelen som söker ett högskoleförberedande program i länet har legat stabilt sedan läsåret 2017/18. Mellan de högskoleförberedande programmen har det dock skett ändringar. Naturvetenskapsprogrammet är det program där andelen förstahandssökande har minskat mest och ekonomiprogrammet är det program där andelen förstahandssökande har ökat mest.

Figur. Utveckling av andel förstahandssökande per högskoleförberedande program i länet.

Könsfördelningen bland förstahandssökande är jämn på ekonomiprogrammet och naturvetenskapsprogrammet. Det är fler kvinnor som söker till det estetiska programmet och samhällsvetenskapsprogrammet medan fler män söker till teknikprogrammet.

Figur. Andel förstahandssökande och andel erbjudna platser per program i länet.

Program	Andel förstahandssökande till läsåret 2022/23	Andel erbjudna platser läsåret 2022/23
Samhällsvetenskapsprogrammet	13 %	14 %
Ekonomiprogrammet	17 %	16 %
Naturvetenskapsprogrammet	9 %	10 %
Teknikprogrammet	9 %	9 %
Estetiska programmet	9 %	9 %
Humanistiska programmet	0 %	0 %

¹⁵¹. Skolverket har samlat in uppgifter om antal planerade platser på de nationella programmen från Sveriges antagningskanslier och skolor med egen antagning. Uppgifterna samlades in våren 2023.

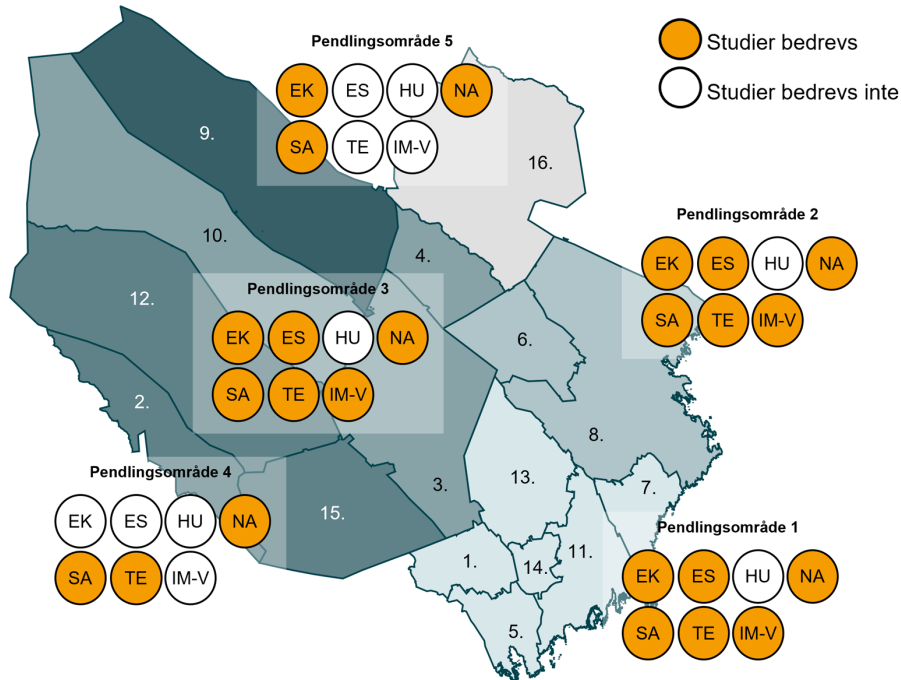
Högskoleförberedande program i länet

Läsåret 2022/23 fanns elever på de högskoleförberedande programmen naturvetenskapsprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet i samtliga pendlingsområden. Ekonomiprogrammet, estetiska programmet och teknikprogrammet fanns i fyra pendlingsområden. Det humanistiska programmet hade inga elever i länet. Det fanns även elever som läste introduktionsprogrammet programinriktat val med inriktning mot högskoleförberedande program i länet. Två huvudmän i Umeå kommun sökte och beviljades statsbidrag för att bedriva ett fjärde tekniskt år mot gymnasieingenjör bidragsåret 2022/23.¹⁵²

Figur. Utbud av högskoleförberedande program i länets pendlingsområden läsåret 2022/23.¹⁵³

Förklaring av förkortningar

EK	ekonomiprogrammet
ES	estetiska programmet
HU	humanistiska programmet
NA	naturvetenskapsprogrammet
SA	samhällsvetenskapsprogrammet
TE	teknikprogrammet
IM-V	programinriktat val

Pendlingsområde 1

1. Bjurholm
5. Nordmaling
7. Robertsfors
11. Umeå
13. Vindeln
14. Vännäs

Pendlingsområde 2

6. Norsjö
8. Skellefteå

Pendlingsområde 4

2. Dorotea
12. Vilhelmina
15. Åsele

Pendlingsområde 3

3. Lycksele
4. Malå
10. Storuman

Pendlingsområde 5

9. Sorsele
16. (Arvidsjaur)

Använder Bing
© OpenStreetMap, TomTom

^{152.} Baserat på Skolverkets statistik över skolenheter som har sökt statsbidrag för ett fjärde tekniskt år bidragsåret 2022/23.

^{153.} Skolverkets elevstatistik för läsåret 2022/23. Observera att figuren visar förekomst av utbildningar där det finns registrerade elever.

Bilaga 1. Yrkesstatistik Västerbottens län

Yrkesstatistiken för vanligaste yrken efter gymnasieskolan omfattar ungdomar som slutförde ett yrkesprogram i gymnasieskolan med examen eller studiebevis om 2 500 poäng läsåren 2014/15, 2015/16 och 2016/17, och som 3 år senare har en etablerad eller osäker ställning på arbetsmarknaden.

Yrkesstatistiken för vanligaste yrken efter komvux omfattar personer som studerade inom komvux 2017–2019, och sedan inte förekommer i Skolverkets komvuxstatistik under de efterföljande två åren, och 1 år efter avslutad komvuxutbildning har en osäker eller etablerad ställning på arbetsmarknaden.

Yrkesuppgifter redovisas endast för de som är förvärvsarbetande enligt den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken RAMS. Både anställda och egenföretagare ingår.

Yrkesstatistiken använder sig av standarden för svensk yrkesklassificering (SSYK) 4. Det är ett system för att gruppera individers yrken eller arbetsuppgifter.

	Gymnasieskolan		Komvux	
	Antal avgångselever med etablerad eller osäker ställning på arbetsmarknaden	Andel (%) utan uppgift om yrke	Antal avgångselever med etablerad eller osäker ställning på arbetsmarknaden	Andel (%) utan uppgift om yrke
Bygg och anläggning	429	21 %	160	28 %
Barn och fritid	226	15 %	58	7 %
El och energi	339	18 %	91	22 %
Fordon och transport	355	23 %	140	29 %
Handel och administration	94	13 %	13	8 %
Hotell och turism	83	22 %	6	0 %
Hantverk	143	23 %	-	-
Industri teknik	107	24 %	19	32 %
Naturbruk	91	15 %	27	15 %
Restaurang och livsmedel	77	22 %	41	24 %
VVS och fastighet	69	12 %	82	22 %
Vård och omsorg	143	4 %	542	6 %
Ekonomiprogrammet	222	16 %	-	-
Estetiska programmet	218	19 %	-	-
Humanistiska programmet	16	0 %	-	-
Naturvetenskapsprogrammet	172	17 %	-	-
Samhällsvetenskapsprogrammet	405	17 %	-	-
Teknikprogrammet	194	17 %	-	-

Bilaga 2. Definitioner och förklaringar

Etablering och vidare studier

Gymnasieskolan

Statistiken om etableringsstatus tre år efter avslutad utbildning omfattar ungdomar som slutförde ett yrkesprogram i gymnasieskolan med examen eller studiebevis om 2 500 poäng läsåren 2014/15–2016/17. Etableringsstatus för dessa grupper har följts upp 2018, 2019 respektive 2020.

Studieresultat

Slutfört gymnasieskolan med gymnasieexamen:

- För en yrkesexamen ska eleven ha läst 2 500 poäng varav 2 250 ska vara godkända (betygen A-E). Eleven ska ha godkänt i svenska 1, eller svenska som andraspråk 1, engelska 5 och matematik 1. Eleven ska också ha godkänt i 400 poäng av de programgemensamma ämnena. Eleven ska även ha ett godkänt gymnasiearbete.
- För en högskoleförberedande examen ska eleven ha läst 2 500 poäng varav 2 250 ska vara godkända (betygen A-E). Eleven ska ha godkänt i svenska 1, 2 och 3 eller svenska som andraspråk 1, 2 och 3, engelska 5 och 6 samt matematik 1. Eleven ska även ha ett godkänt gymnasiearbete.

Slutfört gymnasieskolan med studiebevis med minst 2 500 poäng:

- För den elev som inte uppfyller kraven för gymnasieexamen efter ett nationellt program ska ett studiebevis utfärdas i stället för ett examensbevis. Studiebevisen som redovisas gäller elever som slutfört ett fullständigt nationellt program (2 500 poäng) och blivit betygsatta (A-F) i sammanlagt 2 500 poäng eller fler.

Yrkesutbildning inom komvux

Statistiken om etableringsstatus ett år efter utbildningen omfattar individer som slutförde sin utbildning under 2017, 2018 och 2019. Etableringsstatus för dessa grupper har följts upp 2018, 2019 respektive 2020.

Populationen i statistiken är avgränsad till elever som avslutade sina studier inom komvux på gymnasial nivå under 2017, 2018 och 2019. Populationen ”avgångselever år 2017” definieras som de elever som studerade inom komvux under 2017 och som sedan inte förekommer som registrerade på någon ytterligare kurs under den närmast följande två-årsperioden, det vill säga 2018 och 2019. Samma typ av avgränsning är gjord avgångselever 2018 och 2019. Elevernas kurser tre år före avslutet har räknats in. Till exempel, för en elev som avslutade komvux 2017 har Skolverket räknat de kurser som eleven läst 2015, 2016 och 2017.

När det gäller att klassificera eleverna i olika studieinriktningar finns det vissa svårigheter som särskiljer komvux från gymnasieskolan. Komvux på gymnasial nivå är, till skillnad från gymnasieskolan, inte organiserad i olika program utan utbildningen bedrivs kursvis utifrån en individuell studieplan. Det innebär att

även om eleven har för avsikt att läsa in en längre utbildning, till exempel motsvarande vård- och omsorgsprogrammet på gymnasieskolan, kan eleven söka och antas till enstaka kurser.

Huvudmännen rapporterar in uppgifter per läst kurs till Skolverket, de rapporterar inte information om kursen är tänkt att ingå som en del i en mer omfattande utbildning, även om så ofta är fallet. Utifrån uppgifterna om vilka kurser som eleverna har läst kan Skolverket dock i efterhand klassificera eleverna enligt olika studieinriktningar. Det gör Skolverket genom att summera ihop antalet lästa poäng på sådana kurskombinationer som motsvarar innehållet i en viss yrkesinriktning.

I klassificeringen av yrkesinriktningar har elevernas kurser tre år före avslutet räknats in. Till exempel, för en elev som avslutade komvux 2017 har Skolverket räknat de kurser som eleven läst 2015, 2016 och 2017. Klassificeringen har gjorts dels utifrån omfattning, dels utifrån karaktären på studierna, det vill säga om eleverna företrädesvis har läst teoretiska kurser, yrkeskurser eller en sådan specifik kombination av yrkeskurser som ger en yrkesinriktad utbildning liknande de yrkesprogram som ges i gymnasieskolan.

För elever som har läst inom komvux på gymnasial nivå mot en yrkesinriktning gäller att eleven ska ha läst minst 400 verksamhetspoäng yrkeskurser i en sådan kombination som motsvarar innehållet på yrkesprogrammen i gymnasieskolan.

Etableringsstatus

Personernas etableringsstatus är årsbaserad och totalräknad. Den klassificeras i sex olika kategorier utifrån individbaserade uppgifter från flera olika datakällor, till exempel inkomstuppgifter från kontrolluppgiftssystemet, sysselsättningsregistret på SCB och Arbetsförmedlingens sökanderegister.

Tabell. Etableringsstatus 2020.

Etableringsstatus	Definition
Etablerad ställning	Förvärvsinkomst på minst den övre inkomstgränsen* Sysselsatt enligt sysselsättningsregistrets definition (november månad) Ingen förekomst av arbetslöshet på hel-/deltid eller arbetsmarknadspolitiska åtgärdsstudier under året
Osäker ställning	Förvärvsinkomst på minst den lägre inkomstgränsen och upp till den övre inkomstgränsen Inte klassificerad som studerande ELLER Förvärvsinkomst på minst den övre inkomstgränsen och minst ett av följande villkor: a) Under året förekomst av arbetslöshet på hel- eller deltid eller arbetsmarknadspolitiska åtgärdsstudier, upp till 274 dagar, b) Inte klassificerad som sysselsatt enligt sysselsättningsregistrets definition Inte klassificerad som studerande
Svag ställning	Förvärvsinkomst upp till den lägre inkomstgränsen Inte klassificerad som studerande ELLER Förvärvsinkomst på minst den lägre inkomstgränsen samt under året förekomst av arbetslöshet på hel- eller deltid eller arbetsmarknadspolitiska åtgärdsstudier, mer än 274 dagar Inte klassificerad som studerande
Högskolestuderande	Registrerad på högskolans grundutbildning vårterminen eller höstterminen och har erhållit någon form av studiemedel samma år och/eller har avklarade högskolepoäng samma år Inte klassificerad som etablerad på arbetsmarknaden ELLER Registrerad på högskolans forskarutbildning vårterminen eller höstterminen Inte klassificerad som etablerad på arbetsmarknaden
Övriga studier	Erhållit någon form av studiemedel under aktuellt år eller har avklarade poäng från komvux under aktuellt år Inte klassificerad som etablerad på arbetsmarknaden eller högskolestuderande
Varken arbete eller studier	Avsaknad av förvärvsinkomst aktuellt år Inte klassificerad som studerande

Källa: Skolverket (2022). Beskrivande statistik. Etablering på arbetsmarknaden och fortsatta studier år 2020 efter gymnasieskolan.

Inkomstgränserna för åren 2016, 2018 och 2020:

- 2016: Lägre inkomstgräns 162 300 kr, högre inkomstgräns 191 800 kr
- 2018: Lägre inkomstgräns 171 300 kr, högre inkomstgräns 202 400 kr
- 2020: Lägre inkomstgräns 178 800 kr, högre inkomstgräns 211 200 kr

Hänvisningar

Skolverkets statistik över elever och studieresultat hittar du på Skolverkets webbplats: www.skolverket.se

Arbetsförmedlingens yrkesprognoser hittar du på Arbetsförmedlingens webbplats: <https://arbetsformedlingen.se>

Arbetskraftsbarometern och regionala matchningsindikatorer finns tillgängliga i SCB:s statistikdatabas: www.statistikdatabasen.scb.se

Trender och prognoser om utbildning och arbetsmarknad finns tillgängliga på SCB:s webbplats: www.scb.se

Skolverket

www.skolverket.se